

מדרש שוחר טוב

על

שמואל

נדפס כעת בתכלית השלימות מונה בעיון רב כיד ה' המובה עלינו
מפי ספרים וסופרים

ועוד זאת הוספנו

פירוש יקר מלא כל טוב

סדרים מתורשים להבין אמרי בינה משל ומליצת דברי רבותינו בעלי
המדרש ז"ל, מאת הגאון הגדול רב רבנן סופלא בדורו הנודע
בכל קצוי ארץ. כמוהר"ר יצחק ב"ר שמשון ז"ל כ"ץ. חתן רבינו סהר"ל
ספראג ז"ל. וחותנו של רבינו סהר"ם לובלין ז"ל. אשר שימש בכתר הרבנות
בק"ק ניקלשבורג במדינת מעהרין ובק"ק ווינא במדינת אייסטרייך. ובסוף
ימיו שמש בכתר הרבנות בק"ק פראג מקום חותנו ז"ל. הוא הגבר אשר
חתום בסוף הקדמת תשובות מהר"ם ראטינבערג בראשי חרוזות, אנכי תולעת
ולא איש חרפת אדם וכזוי עם" יצחק ב"ר שמשון כהן ז"ל חתן הגאון
הגדול מוה' ליב נר"י חזק ואמץ אמן:

הוצא לניה"ד ע"י השותפים ה"ם הרבני מהור"ר אהרן מרדכי זמהור"ר נתנאל דוד
זיסנברג. וניסו מהור"ר מאיר יחיאל זמהור"ר שלמה לוי האלסער.

הוצאת סהר"ל

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

מדרש שמואל רבתא פרשה א ב

(א) עת לעשות ליי הפרו תורתך (מסלי קי"ט)

תני בשם רבי נתן (ב) כרם את המקרא הפרו תורתך עת לעשות ליי. רבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון העושה תורתו עתים ספר ברית. ומה טעמיה הפרו תורתך אמר רבי אלעזר מה התנוק הזה מבקש לאכול בכל שעות היום כך אדם צריך להיות יגע בתורה בכל שעות היום. ר' יונה בשם רבי יהושע בר גזירה* כל כרביא בישיב וכרביא דאורייתא וטבין. כל פטטיא בישיב ופטטיא דאורייתא טבין. אמר רבי שמואל בר רב יצחק במגילת חסידים מצאו כהוב אם יום תעובה יומים תעובך לשנים שיצאו אחד מטבריא ואחד מצפורי ופגעו זה בזה (ג) בחרא משכנא והסיתו זה עם זה ופרשו זה הלך מיל וזה הלך מיל נמצא זה רחוק מחבירו שנים מיל וזה רחוק מחבירו שנים מיל כך כו'. לאחר שהיה יושב ומצפה לאשה כל ימים שהוא תובע בה היא סמתנת לו הפליג דעתו ממנה היא הולכת (ד) ונשאת לאחר. אל תבוז כי זקנה אמך (מסלי כג) הלל הזקן אמר בשעתא דמבדרין כניש ובשעתא דמכנשין בדר' הוא היה אומר ראית תורה הביבה בישראל והכל שמחין בה פור דכתיב (מסלי יח) יש מפזר ונוסף עוד. תני רבי שמעון בן יוחאי אם ראית ישראל שפשטו ידיהם מן התורה עמוד והתחזק בה ואחר כך שול שכר כולם א"ר יוסי בר רבי. אם נתיישבה תורתך בפוך אל תבוז עליה כשם שהיה עושה אלקנה שהיה מדרוך את ישראל ומעלה אותן לשילה. לא בדרך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה האחרת. אלא כל שנה ושנה היה הולך (ה) בדרך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשידה. לפיכך הכתוב מיחסו ויהי איש אחר מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירוחם בן אליהוא בן תחו בן צוף אפרתי. זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב א"ר יצחק כל מי שהוא מזכיר צדיק ואינו מברכו עובר בעשה דכתיב זכר צדיק לברכה וכל מי שהוא מזכיר רשע ואינו מקללו עובר בעשה דכתיב ושם רשעים ירקב. א"ר יצחק הרשעים דומים (ו) לכלי קורים אם אין אדם משתמש בהן מרקיבין הן. כך ראית מימדך אדם קורא לבנו פרעה סימרא סנתרב פהו קורא אותו (ז) אברהם יצחק יעקב. רבי ירמיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל בר נחמן רבי יונתן כשהיה מגיע לפסוק הזה (אסתר ג) אשר הגדה מירושלים עם הגולה אשר הגתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנצר מן בבל. הוה אמר נבוכדנצר מלך בבל שחיק עצמות. ולמה לא הוה אמר (ח) כן בירמיהו. אלא כל נבוכדנצר שבירמיהו חי הוה. ברם הכא מת היה. רב אמר ארור המן ארורים בניו. רבי פנחס אמר הרבונה זכור לטוב. רבי ברכיה בשם לוי אמר מצינו כשהקב"ה מזכיר את ישראל מברכן ומה טעמיה (מסלי קי"ט) יי' זכרנו וברך וגו'. אין לי אלא כל ישראל. כל אחר ואחר מנין. אמה רבי הונא בשם רבי אבין (נחמשי"ח יח) ויי' אמר המכסה אני מאברהם וגו' ולא היה צריך קרייא למימר אלא (ס"ט) ויאמר יי' זעקת סדום ועמורה כי רבת וגו'. אלא אמר הקב"ה מה אני מזכיר את הצדיק ואינו מברכו אלא אברכנו ואחר כך אודיעו. הה"ד (ס"ט) ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל משפחות האדמה מה כתיב (ס"ט) ויאמר יי' זעקת סדום ועמורה וגו'. רבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי

פירוש מהר"י כהן

(א) עת לעשות וגו'. לקח המדרש פסוק זה לסקדמס כפיוסו נדרש על תמידת הלימוד כדי להביא עליו פסוק אל תבוז וגו' אשר גם הוא כמזכור. כדי להמגלגל בו ולבא מסוכו על ענין אבי שמואל כנביא דנזקמן. וכן פסוק זכר לדיק לברכה אחרי כן: (ב) כרם את המקרא כשרובו. פי' דמבאר וסולך במאמר רבי פנחס ורבי אליעזר שפושא תורתו עתים ולא יגע כס בתמידות ונרין לזס סירוס המקרא. דלפי סדרו כאשר הוא כתוב לפנינו לא משמע פויטס סכו. רק משמע שיש עם זמנן מסוגל לעשות קידוש. כשם כשרואין שספרו בני אדם את הסורס כפשוטו. אבל כשכורא ספוך משמע שפיר לומה בלא ספרו תורתך וכמה עת לעשות וגו'. ואין לפקשות בלא אמרו ז"ל פ' כמס מדליקין דף ל"א ששואלין לאדם כיום סדין קנעת עתים לסורס וכו' וכן כמס מקומות בתלמוד נמלא סנרין לקבוע עתים לכל זס ס"ל שאל ידחס כעסקין ודרך ארץ. אס סלמוד כאשר עכ"ס נריך לפסוק בדרך ארץ רק יקנע לו עתים קבועים לסורס לפנות מכל עסקין בעתים סכס כסירס"י סס כס' כמס מדליקין אכל מ"מ גם בלא עתים סכס כל איתם שחוא סנוי מחויב ללמוד שזס גם וסגיס כס יוסס ולילס. וכאן פירי שפושס כל סורסו עתים סלח ללמד אלא ככס אף אס יסיס סנוי סרנס. סוסו דקדוק לשון סעוסה סורסו וכו' כלומר כל למודו וסורסו רק לעתים מיוחדים וק"ל: * כל כרביא. פי' לשון כדמסיק סעלס מני כרביא. כלומר כל חקיקס ומריסס ככל סדכרס סס רפיס. שחוא מקלקל סחסן כהקקו בו סרילין וחקיקוס אכל כסורס טוב לסעתיק ונחקוק כס סמיד כסורס ומספך ססדס על דרך ספוך כס וכו' אכל כסקדמס ככינו ורמיס סלוי איתם נוסחא כל סרביא טבין ומרשיא דאורייתא בישיב וסירוסו ספך מכל ספטיא וכו'. לומר ככל ספיקוס טכא. אבל לסרריס ולספוק כסורס כוא רס: (ג) כחדא משכנא. פי' כחיסה סכוכס ומקוס: (ד) וכסא לאחר. כירושלמי איתא כפי לאשס סכויא יושנס ומסנסת לאיש כל זמן שפיס כדעמו ליסלנס סיחס יושנת ומסנסת לו כיון שספליג וכו' ואין חילוק אלא כזס ממסיל סעוזכ זזס ממסיל סעוזכ סכויא ססורס סנמסלס לאשס כענין סורסס מלורסס: (ס) כדרך אחרת. פי' כדי לסרסס סדנר סככל מקוס ישמעו וירעו ויעלו גם סס וזכו כסליל וכו': (ו) לכלי קורים. פי' סלורגיס לופס מן ססיכ וגו' וכיזל כזס ועיין כערוך סרך קרס כרלסון: (ז) אברהם יצחק יעקב פירוש סחינו מסתס כשמות כרשעים לקרא סנן כשחס רק מניח לופס סירקכו: (ח) כן בירמיהו פי' כסכניס כססר ירמיס לסמו סל נכוכדנצר:

מדרש פרשה א שמואל

רבי סימון למך שהיו לו שני אוצרות (ט) של אנדן וזרע את הראשונה ועלתה כולה אנדן וזרע את השניה ועלתה כולה גירי סיפי סופנים. כך הרשעים אין להם זריעה דכתיב (נחום ב) וצוה עליו וי' ולא יזרע פשמו עוד. אבל הצדיקים יש להם זריעה. דכתיב (יוסף ו) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי הסד. א"ר שמעון מדרין ומשבחין. מדרין ומשבחין. (י) מדרין ומניחין. מדרין ומשבחין (שמות לה) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו'. מדרין ומשבחין (יהושע ז) וילכד עבן בן ברמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה. מדרין ומשבחין (שמות לה) ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן וגו'. מדרין ומשבחין (ויקרא כד) ושם אמו שרומית בת דברי למטה דן. מדרין ומניחין (דברים כג) זכור את אשר עשה יי' אלהיך למרים. מדרין ומשבחין (שם כו) זכור את אשר עשה לך עמלק. מדרין ומשבחין (לספר ג) איש יהודי היה בשושן הבירה וגו'. מדרין ומשבחין (שם ז) איש צר ואויב המן הרע הזה. מדרין ומשבחין (שם י) כי מרדכי היהודי וגו'. מדרין ומשבחין (מלכים ב' יא) וירבעם בן נבט אפרתי וגו'. מדרין ומשבחין (סופסים יז) ויהי איש מהר אפרים ושמו מיכיהו. מדרין ומשבחין (שמואל א' א) ויהי איש אחר מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה וגו'. כתיב (קהלת ו) יא איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד. (קהלת ה') גם כל האדם אשר נתן לו האלהים עושר ונכסים והשליטו לאכול ממנו ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו זה מתת אלהים היא. אמר רבי פנחס המרה הזו אינה נוהגת בכל בני אדם אלא במאן דרחמנא (יב) רעי ביה. כי לא הרבה יזכור את ימי חייו (שם). זה עלי. וכי האלהים מענה בשמחת לבו (שם) יג זה אלקנה שהיה מדרין את ישראל ומעלה אותן לשילה. לא בדרך שהיה עולה בשנה הזאת היה עולה בשנה האחרת. אלא בכל שנה ושנה היה עולה בדרך אחרת. בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשילה. לפיכך הכתוב מיחסו ויהי איש אחר מן הרמתיים. ויהי איש כל מקום שנאמר ברשון הזה שקול בשלשים ואחד (יד) צדיקים מן הרמתיים. ר' אלעזר אמר תרתין רמין הינון (טו) חדא דרוד וחדא דשמואל. צופים א"ר יוחנן חד שהעמיד לו (טז) מאתים צופים. ושמו אלקנה. הרשעים קודמין לשמם (שמואל א' כ) גבל שמו. (שם יז) גלית שמו. (שם כג) שבע בן בכרי שמו. אבל הצדיקים שכן קודמין. ושמו אלקנה. (שם יז) ושמו ישי. (נחום ג) ושמו בועז. (לספר ג) ושמו מרדכי. דומין לבוראן (שמות ו) ושמו יי' לא נודעתי להם. מתיבין ליה והכתיב (בראשית כד) ולרבקה אח ושמו לבן. ר' יצחק אמר (יז) פארדוכסום ורבי ברכיה אמר מלובן ברשע. התיבון ליה בבני שמואל כתיב (שמואל א' ח) ויהי שם בנו הבכור יואל (יח) ושם משנהו אביה וגו'. רבנן ורבי יהודה בר סימון. רבנן אמרין מה זה רשע אף זה רשע ורבי יהודה ברבי סימון אמר

פירוש מהר"י בהן

(ט) של אנדן. סי' מין זרע חשוב וכו' ככברתא הנזכר בגמרא בלע"ז קאלינדרי' כן יש נעוץ ערך גד השמיני. ואמר שפראשונה זרע כליחא וגם עשה פרי טוב כח. וזכו דמיון הצדיקים. והשנים פסחה פסולם וזכו ועלתה כל גירי. כחא עשב מר הוא לענה שמחוגם גירי ועל שם זה נקרא גם כחא לפעמים אנדן במסכת ע"ז דף כ"ט אנדן נמרו וכו' ופירש"י שם כד. וכן נערוץ ערך סף כחמישי ענ סיסי. וענין כיפנים מלשון ספגא מארעא. שנכמרו ונתהממו ונתקלקלו וכו' דמיון זריעת הרשעים: (י) מדרין ומניחין. סי' שמלנו ג' הלוקות כזכרות שמות בריות. סעמים מזכירין לחס סס ומסכרין כו שמוק וגוה. ולפעמים מזכירין לכד ולא מסכרין כזכרה לא שבה ולא ניה. וכו' מניחין. שמניחין מלסכר כו כלום רק שמזכירין שמו כמו שמכיה כמה ראיזה כשלתהן וכונתו על הרוח על גמר הפסוק בדרך וגו'. ומייתי (ראיה) כצלאל פסוק של תחלת קודי. ולא כל הקודמים כפי השא ונוקפל משני שנה היות גדול אחריו. דהיינו עכא חס כל אשר ליה' חס משא חשילו מה אשר לא זכר לו רבו כפירש"י שמא כלל אל היית. ונעכן כחכ אחריו חכוי הטאתי וגו' וכל כענין. כרי שני הספכים נמטה יבודה. ואחר כך שניכס נמטה דן. ואחר כך מניחין ומשבחין. שניכס זכור אשר עשה. ואח"כ הספכים בלשון פקידה ואח"כ נענין איש וגו'. ונענין כי ואפרתי. ואח"כ נענין מהר אפרים עד שנהגללו על אלקנה. וכשלוזמית בת דברי כתיב אחריו זרממו חוטו וכעמלק ויזנב בן וגו'. תמחה חס זכר עמלק. וכשרה הניקה בניס וגו'. שנה הנס כפי המדרש שכתב רש"י על יצחק לי. ומה שזכר על מי מלל. וכן מעלם ההריון ולדה. ובסקדי דעמלק כתיב אחריו והכיתה חס עמלק וההרמטה וגו'. ובאיש יכודי כתיב ושמו מרדכי כדעת התרגום כו. גם איש ימיני כדכתיב רז"ל הכל שנה גדול. וכדוד בן איש אפרתי כתיב אחריו כל שנה נענין גלית הפלשתי. וירבעם בן נבט אפרתי נמשך אחריו ויעש שני עגלי וכו'. וכל האחרים פנינם ששט לכל קורא: (יא) איש אשר וכו'. נראה לי טעות גמור דמייתי ססוק זה דקהלת סי' ו' לענין דברי ר' סנהס דנקט עליה כחא יצחק ליהוה ססוק שפגני זה שם סוף סי' ה' גם כל האדם אשר נתן לו האלהים עושר ונכסים. שענינו לטובה ושייך עליו מאמר רבי פנחס המרה זו וכו' וקל להכין. גם על נכון יזכור אח"כ כי לא הרבה וגו'. כי האלהים וגו'. ככהוכים אחריו אשר למחון סדרוש הכחא הכיה לכאן ססוק זה עם מאמר רבי פנחס. והתחיל כו וענין ברש"י בקבלת: (יב) רעו בני. סי' שס"י חפן כו: (יג) זס אלקנה. ענין ברש"י בקבלת: (יד) צדיקים. סי' כמנין ויהי: (טו) חדא דוד וכו'. פי' שכו' שם שני מנצרים נכזבים אחד של דוד וכו' כי בשניהם מנינו כחוב שהיה ברמס. והוא עלמנו ענין גמרא דמגילת דף י"ד שאמרו זס אדם כחא משחי רמות שזופות זו חס זו: (טז) מאתים צופים. סי' מן הרמתיים. נוסיה ר"ל כחא אחד מאתים נביאים שפמדו לישראל במסכת מגילת שם: (יז) פארדוכסום. סי' סכחא מאד לכן בלגנינות ולא שם. כחא זס לו וכן לרבי נרכיה: (יח) ושם משנהו חכוי. פי' ססוק חחא בשמואל ח"כ שם בנו הבכור יואל ושם משנהו חכוי. כרי שמן קודם להם בשניכס וחס יי' רשעים כדכתיב לא הלכו בדרכיו. ואמרו רבנן דמשנהו כתיב להורות כי שניכס שוין נרעס. חס כן איך קשיא כחא. וכר שם קודם להם דמכתיב ומשנהו ליכא למעטי. ור"י כ"ר סימן מחרן דאין כפי נמי שנשנהו למעטי' זוכים ונעשו

אמר בשנשתנו למעשים טובים זכו לרות הקודש. שנאמר (יואל ה) דברי יי אשר היה אלך יואל וגו'. אפרתי רבי יהושע בן לוי אמר (יש) פלאטוני רבי יהושע. ברבי נתמיה אמר. איוניניססאטי ר"א אפרתי א"ר פנחס עטרה. נתעטר אפרים מאבינו יעקב בשעת פטירתו מן העולם. אמר לו אפרים בני ראש שבט ראש ישיבה מעולה ומשובת שבבנים יהיו נקראים. (כ) על שמך. בן תחו בן צוף אפרתי. וירבעם בן נבט אפרתי. ודוד בן איש אפרתי. וזלו שתי נשים שם האחת הנה רבי אמי בשם רבי יצחק אמר הכתוב פותח בשבחו. ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא אמר הכתוב פותח בשבחו ומזכיר גנאו. ורבנין אסרין הכתוב (כא) פותח בשבחו (כב) ומזכיר גנאו וחוזר (כג) ופותח בשבחו ועלה האיש ההוא מעירו. נתעלה האיש בביתו. נתעלה האיש בחצרו. נתעלה בעירו. נתעלה בכל ישראל וכל עליו לא היה (כד) אלא מעצמו. מימים ימימה זה אלקנה שהיה מדרך את ישראל ומעלה אותן לשיבה ולא בדרך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה אחרת אלא כל שנה ושנה היה הולך בדרך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשיבה. להשתחות ולזכות ליי רבי אבא בר מדיא בשם ר' יצחק אמר התפלה גדולה מן הקרבנות. דכתיב להשתחות ואח"כ לזכות. ויהי היום. רי"ב אמר זה יומו (כה) של עצרת. ויזבח אלקנה ונתן לפנינה אשתו ולכל בניה ובנותיה מנות. מהו (כו) מנות חולקין. (כז) ולתנה יתן מנה אחת אפים בכפלים. בסבר פנים יפות. אפים כנגד פנינה וילדיה. דבר אחר אפים למה כי את הנה אהב (כת) ויי סגר רחמה. (כט) וכעסתה צרתה גם כעס. מכעסת וחזרה ומכעסת. מה הות אמרה לה. זכנת לברך רבה סודר. ולתנינא חלוק. בעבור הרעימה על האלהים. א"ר שמעון בן לקיש אמר לה הקב"ה מה את מרעמת אותה עלי. וכי יש רעמים בלא מטר. עלי לפקדה. (סנאמר סי' נ') כי פקד יי את חנה וגו'. וכן יעשה ישנה בשנה מדי עלותה בבית יי וגו'. רבנין אסרין מי שהוא בוכה אינו אוכל. (ל) דכתיב ותבכה ולא תאכל. ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה חבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך. הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים. הלא אני אין כתיב כאן. אלא הלא אנכי? אמר לה ברייך יהי בחלקך כמה דאת אמר (שמות כ) אנכי יי אלהיך. ותקם חנה אחר אכרה בשילה ואחר שתה ועלי הבהן יושב על הכסא. מלמד שבאותו היום מנו אותו כהן גדול. והיא סרת נפש ותתפלל על יי ובכה תבכה כל מעשה חנה בכפלים. כעסה בכפלים וכעסתה צרתה גם כעס. מנתה בכפלים. ורחנה יתן מנה אחת אפים. בכייתה בכפלים ובכה תבכה. ראיתה בכפלים אם ראה תראה. נדרה. בכפלים ותדר נדר. **פרשה ב (א) אנכי יי אלהיך המעלך סארץ מצרים (מכלים פה) וגו' רבי חגי בשם ר' יצחק אמר אין שואלין עניות בניקום עשירות. שמתוך כן קפצה חנה לנדרים ותדר נדר ותאמר וגו'. (ב) כתיב (חזקוק ג') יי שמעתי שמעך יראתי וגו' אמרה חנה לפני הקב"ה רבו העולמים אכרהם עשה רצונך ונתת לו בן למאה שנה. אהאב עבד**

פירוש מהר"י כהן

לדיקום שסרו זכו וכו' כי יואל כיה נביא ה' : (יש) פלאטוני. סי' בר כלומר שבי' מסר אפרים וכן יש כפרגוס בטורח דניס לפנים ולרני יהושע ג"ר נחמי' פירשו מן הרמתיס וגו' אדם חשוב כמו בן שלטין ועיין ברש"י שם ובדר"ק. ובערוך ערך שלטניס : (כ) על שמך. סי' חלקיה שנקרא אפרתי על שם אפרים הוא ראש ישיבה וירבעם הוא ראש שבט שבי' מלך ודוד הוא כי מעולה שבני ישי כדכתיב אללו במלכותו : (כא) פותח בשבחו. סי' ברלעיל : (כב) ומזכיר גנאו. סי' ולחנס אין ילדים : (כג) ופותח בשבחו. סי' כדמטרס וסוגך : (כד) הלא מעצמו. סי' מדכתיב ועלם ולא וילך דרש לו לשין עליו סלסל ונדולה. ומדכתיב מעירו מיוחד דרש שאף בכל ישראל חין לעירו וגם בזולת עירו דהיינו כבימו וכתלירו נחפס דלא בא ככחוב לסתום הלא לפרש וכו' מניחו מסקת. וכפרט מכת ת"ס של מעירו. סי' מדכתיב הלא מיוסר דרוס שכל עילווין לא סי' הלא מעצמו שהוא מניס וביה מעוב פונוז וחטונתו וחוס דרכו סי' באמת כל מיני עילווין ושם ומעלה : (כה) של עלרס. סי' משני ה' סווס ה' הדיעס שזס יוס המיוחד וידוע מלך מתן סורה כדכתיב עליו ויסי ערכ ויסי נקר ווס סששו גס כן גס סיריעס כי דרשו כו ז"ל זה ששי נסיון : (כו) מנוס חלקין. סי' ולא מנה שלמה לכל אחד : (כז) ולחנס יתן וכו'. סי' כפל על כפל דכתיב מנה אחת שלימה וכו' ענין כסולת אחד ועוד ענין כסולת שיתר ממנה אחת נתן לה שזבו אפים. ושז דרש אפים לשון פנים כסבר פנים יפות לדרש מיוחד לעצמו וכן נגד פנינה וכו' שזס אפים כנגד כ' פנים : (כח) וס' פגד את רחמס סי' כי אפים יורס שמעני כ' דברים נתן לה יתר כדי שזסי' לה לנחם ורצון על שאין לה ילדים : (ל) ומכעסת. סי' מרבו גס כעס : (לא) דכתיב ומבכה ולא האכל. סי' דאל"כ לא תאכל למס לי : (לב) ותדר נדר. סי' גס ואלה זה לעומת זה כיון שכעבתה בכפלים לסי מנתה ובכיהה כנגד זה כסול וככעס עצמו כמכר. קניס לנך הגדול סודר וכו' ולכן כחלס ג"כ ראש תראה וגו' על הרנס בניס ונדרה סרבה מפני זה ליוסר סקיוס :

(ב) (א) אנכי ה' אלוך וגו'. סי' וכיסא דקרא הוא כחלסיס ס"א כרמס ס"ך ואמלאהו שסי' רש"י כו כרמס ס"ך לשאלו מאתי כל האוס לבך ואמלאהו בכל אשר ספאל אמלא. וזכו עצמו מאמר ר' חגי דמייסו עליס סכא שראוי לשאלו מאתו ית' סרנס כסרמכת סס כי אין שואלין עניות וכו'. ולכן סוקדס ענין זה לכאן כי כן נסנס גס מנה נעטין אס ראה וגו' וזכרנו. ונח השכת וגו'. ונסת וגו' ספס סרנס עניניס וכאשר ידרוב לקמן גס על זרע אנסיס וזכו שמסוך כן קפסל וכו' :

(ג) כתיב ה' שמעתי. סי' ככתרסס חנקוק על סשתוס מדותי. וכסירש"י שם כן אמרס הנס :

עבר עבודה זרה והוליד שבעים בנים. יי שמעתי שמעך יראתי שרה עשתה רצונך ונתת לה בן לתשעים שנה. איזבל בת כוזב היא מולידה שבעים בנים דכתיב (מלכים ב' י) ולאחאב שבעים בנים בשמרון וגו'. וכשם שהיו לו שבעים בנים בשמרון כך היו לו שבעים בנים ביזרעאל. וכל אחד ואחד מהם היה לו פלטין אחד של קיטא ופלטין אחד של חורף הה"ו (פמ"ו) והכיתי בית החורף על בית הקיץ. רבי יהודה בר רבי סימון אמר ארבע שני' (ס"ג) ואבדו בתי השן. ורבנן אמרין שש שנאמר (ס"ג) וספו בתים רבים. שמתוך כך קפצה חנה לנדרים וחדר נדר ותאמר וגו'. כתיב (נחמ"ג) וידר יעקב נדר לאמר א"ר יצחק הבבלי כל מאן דנדר עבר מצוה. מהו לאמר לאמר לדורות שיהיו נודרין בשעת צרתן. (ג) לפיכך כל כי שהוא נודר אינו תולה נדרו. (ד) אלא בו. א"ר אבהו כתיב (תהלים קל"ג) אשר נשבע ליי נדר לאביר יעקב לאביר אברהם ויצחק אינו אומר כאן אלא לאביר יעקב. ורבי הונא בשם רבי אירי אמר - כתיב (ד"ה ט' כ"ט) וישמחו העם על התנרבים כי בלבב שלם התנדבו ליי וגו' על ידי שהיו עסוקים במצות גדבה ועלתה בידם. שמחו. מה כתיב בתרויה (ס"ג) ויברך דוד את יי לעיני כל הקהל ויאמר דוד ברוך אתה יי אלהי אברהם ויצחק אין כתיב כאן אלא אלהי ישראל אבינו. א"ר יודן אפילו מן אתרה (ה) לא חסירת כלום (נמדנכ כ"ה) וידר ישראל נדר וידרו ישראל אינו אומר אלא וידר ישראל ישראל סבא. ארבעה נודרים נדרו. שנים נדרו והפסידו. שנים נדרו ונשכרו. (ו) יעקב ויפתח והפסידו. ישראל וחנה נדרו ונשתכרו. וחדר נדר ותאמר וגו' (ז) כתיב (תהלים קמ"ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך. תמן תנינן נשים בבתולים כגפנים - יש גפן שיינה שחור ויש גפן שיינה אדום יש גפן שיינה מרובה יש גפן שיינה מועט. א"ר יהודה כל גפן יש בה יין. ושאיין בה יין זו (ח) טורקטי. מעשה באשה אחת שבאתה לפני רבי ישמעאל בר יוסי ולא נמצאו לה בתולים אלא כעין החרדל. אמר לה כמותך ירבו בישראל. ר' זבדיה חתניה דרבי לוי בשם ר' לוי באיניש דצווח לסמיא דסגיא נהורא. (ט) וחבריה אמר לגנאי אמר לה. דכל אשה שדמיה מועטין ולדותיה מועטין. ר' יוסי אמר לשבח אמרו כל אשה שדמיה מועטין אינה מצויה לססא את הטהרות. וחדר נדר רב אמר אמרה אם מהעליונים אני לא אמות ואם מן התחתונים אני אפרה (י) וארבה כתחתונים. רב אמר פעמי רגלים היה אמרה לפניו רבון כל העולמים מכל אוכלסין שיש לפניך אין אתה פוקדני באחד מהן. א"ר חגי בשם רבי יצחק אמרה כמה בתי שקצים ורמשים יש לפניך ואין את פוקדני כאחד מהם. א"ר זבאי רבה (יא) ללוטוס שעבר עני על פתחו לפני שלחנו אמר ליה זכה עמי אמר ליה איזיל ואת אתי. אמר ליה מכל אוכלוסין שיש לפניך אין אתה פוקדני כאחד מהם. יי צבאות רבי יהושע דסבנן בשם רבי לוי אמר לה הקב"ה חנה מתחלת ברייתו של עולם לא קלסני אדם בפסוק זה אלא את. חייך שבנך עומר ופותח בו הה"ד. (שמואל א' טו) כה אמר יי צבאות פקדתי את אשר עשה עמך לישראל. אריב"ל אמר לה הקב"ה חנה את רבית בחיילותי ואני ארבה בחיילותיך שנאמר כל אלה בנים להימן הוזה המלך ברברי האלהים להרים קרן (ד"ה ט' כ"ה) (יב) ויתן האלהים להימן בנים ארבעה עשר ובנות שלש. אם ראה תראה. אם ראה בצערי תראה בעיבורי. ואם ראה בעיבורי תראה בלידתי. א"ר אחא אם ראה הרי יפה. (יג) ואם לאו תראה. אמרה חנה לפני הקב"ה כתיב בתורה (נמדנכ ט') ואם לא נטמאה האשה וגו' הרי אני הולכת ומקנאת. לאלקנה ויולדת בן. א"ר שמואל בר

נחמן

פירוש מהר"י כהן

(ג) לפיכך. סו' כיון שיעקב הוא פתח נדר תחלה : (ד) אלא בו. פי' יעקב כדמכאז וכולן : (פ) לא חסידים כלום. פי' מתקום שנזכר נדר בני ישראל עמם בפירוש חוץ הסר מלהביא רחוק משם שפולין נדר יעקב שפתח נדר תחלה. שכרי כפרתם תקת. לא כתיב וידרו ישראל נדר וגו' אלא וידר כלשונו יהיה כדי לפתוחו כישראל קבא כלומר יעקב חבינו סוקן : (ו) יעקב ויפתח וכו'. פי' יעקב הפסיד על שחיתר נדרו כנמלא צנראשית רבה פרש"י וזבילמדנו ס' מסות : (ז) כתיב אשתך וכו'. פי' הקדים פסוק זה עם הנמשך אחריו מפני שכונר שבאמרה לאס מראש וגו' וזכרתני יש בכלל דבר זה שמקודם לזה כי' לפי דם נדות כמו מדורש על פסוק ופתך כחשה לדרכך דלקמן שפרש"י נדה כמו דרך נשים לי : (ח) זה טורקטי. פי' נוסריקון הוא דו"ר קצו"ע כלומר שיש חשש שאין לפי דם בתולים ודם נדוס. במסכת נדה : (ט) וחכרי' אמר וכו'. פי' שרבי זבדי' חומר שרבי ישמעאל היה מקלל אותה קללה גאמרו כמותה ירבו וכו' דעל דרך פני נסור נקט לשון כרבה וכוונתו שלא ירבו כמותה לרוע. וחכרו של רבי זבדי' מפרש שבי' מזולז ומגנב חוסר גוס. כלומר וכי שבמותך יסרבו נשבות ישראל כמותה. שכרי חשש דמיה מועטין וכו'. ורבי יוסי מפרש דבאמת לשבח ומפארת אמרו לפי כחם שאינם מטיב לטמא טפרות. ועיין ביכושלמי ס'ק דכתובות סוף ד' כ"ח פמוד א' : (י) והרבה נסתחונים. פי' וכו' שאמרה ס' לנחום ועיין בילקוט : (יא) ללוטוס שפכר עני וכו'. פי' תשל שלטון אחד שמבקש בעני ממנו עשה כי מטה להון אחי כפרוטס. ופסיפ לו אני מוכן ליעך לדרכי ואתה בא אלני. כלומר אין לי פנאי ליתן לך. ואמר פעמי מכל שלטונך אין חשש חוץ חופי כפרותה אחת וכיש ספרים כסוב בפירוש מכל פרופות שלטנין וכו' לכן אמרה הנס רבש"ע וכו' : (יב) יכהוב ויכן וכו'. פי' שחם ומסם חלשים סו' לו. כפרש"י שם. דברי. סומים ח' כ"ה וסומן. בן בנו של שמואל פי'. כדכתיב ד"ה ח' ס"ה וסימן שמזכר בן יואל בן שמואל בן אלקנה וגו' ומנוס וכולן שם יחוסו עד קרת ועד לוי ויעקב : (יג) ואם לאו תראה פי' על כרחך כניכול

נחמן על שלש מצות הנשים מצוות על הנדה ועל החלה ועל הדלקת הנר: אין אני אמתך (יד) ככולם: וזכרתני בזכרים, ואל תשכח את אמתך בנקבות, ונתת לאמתך זרע אנשים רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר זרע אנשים שלא יהיו פניהם דומין לא לקוף ולא לסרים, ודבר אחר ונתת לאמתך זרע אנשים, אנשים חכמים אנשים נבונים, היך מה דאת אוסר (דנכיס יח) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, אנשים נביאים המד"א (נמדנר יח) וישארו עני אנשים במחנה, אנשים גדולים המד"א (ספואל יז) והאיש בימי שאול (סו) זקן בא באנשים, אנשים צדיקים המד"א, (יסעיה ס) (טז) ועמך כלם צדיקים, אמרו לחנה למה את שואלת אנשים חכמים ונבונים ונביאים וגדולים וצדיקים אמרה להן שהן לשמו של הקב"ה (יז) של הקב"ה, א"ר לוי לאהר שהיה יושב ועושה עטרה למלך עבר חד וחמתיה אמר לן מה אתה עושה א"ר עטרה למלך אני עושה, א"ל כל מה שאתה יכול לקבוע בה אבנים טובות ומרגליות קבע בה למה שהיא עתידה להנתן בראשה של מלך, כך אמרו לחנה למה את שואלת אנשים חכמים ונביאים וגדולים וצדיקים אמרה להן שהן לשמו של הקב"ה, ונתתיו לוי כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו, (יח) תמן תנינן נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו, נאמר בשמשון מורה ונאמר בשמואל מורה, מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר, א"ר יוסי והלא אין מורה אלא (יט) של בשר ודם, א"ל רבי נהוראי והלא כבר נאמר (ספואל יז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר היה עליו מורא של בשר ודם, (כ) א"ר אמי כתיב (יסעיה ז) לא תבא שמה יראת שמיר ושית, מהו הדין סירא לא מרחל אלא מן פרזלא, אף הדין שערא לא מרחל אלא מן פרזלא, והיה כי הרבתה להתפלל, אל י"י וגו', רבי חייה בשם רבי יוחנן ורבי שמעון בן חלפתא בשם רבי מאיר והיה כי הרבתה להתפלל מכאן שכל הרבה בתפלתו נענה, (כא) מחלפה שיפתיה דר' לוי תמן אמר רבי אבא בר' דרב פפי ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי (משלי יד) בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור, חנה ע"י שרבתה בתפלה קצרה ימיו של שמואל שאמרה וישב שם עד עולם אין עולמו של לויים אלא חמשים שנה הה"ד (נמדנר ט) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וגו', והא אינון חמשיין וותרתין, א"ר ב"ר אבין ששתים שגמלתו, וחנה היא מדברת על לבה כתיב (דנכיס יח) לאהבה את יי אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם וכי יש עבודה בלב, אלא אי זו תפלה, ורכוותה (דניאל ו) אלהך דיה אנת פלח ליה בתדירא וכי יש פולחן בבבל, אלא אי זו תפלה, יכול יהא אדם מתפלל לכל רוח שירצה כבר פירש בדניאל (סג) וכוון פתחין ליה בעיליתיה נגד ירושלם, יכול יהא אדם מתפלל בכל שעה שירצה כבר פירש בדניאל (סג) וזמנין תלתא ביומא הוה ברוך על ברכוהו, יכול מבין שבא לבבל הוחזה ת"ל (סג) כל קבר די הוא עבד מן קדמת דנא, יכול יהא אדם מתפלל שלשתן כאחת כבר פירש בהוד (סהלס נה) ערב ובקר וצהרים אשיתח ואהמה וגו', יכול יהא אדם מגביה קולו בתפלתו כבר פירש בחנה וחנה היא מדברת על לבה, יכול יהא מהרהר בלב ת"ל רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, הא כיצד מרחיש בשפתותיו, ויחשבה עלי לשכורה מכאן שהשכור אסור להתפלל, וזוהי מעמיה שנאמר (יסעיה נח) לכן שמעני נא (כב) זאת עניה ושכרת ולא

פירוש מהר"י בהן

כניכול כדמסרס וכולך אמרס וכו': (יד) ככולס, סי' פל מס סכתוב ג' פעמים אמתך כסוק אס רחס סרחס וגו' דריס ליה סאמרס וכי אין אמי אמתך וזכרס וזכרס כסלס סמנות סלסו נסיס כחמי, ועיין טילקט גס כס' א"ע אח כל זס: (טז) יח כלכסיס סי' נסיי חכי כוי דוד כתיב כן, ספואל א' י"ז וכתיב פס כענין, וילכו סלסס כני יסי סגדוליס וגו': (טז) ועמך כולס צדיקיס, סי' סכרי אומר צדיקיס על כל סעס ככללס, וככללס קראן ג"כ חנסיס כסכונ כוחס, זלוחו לנו סלכסיס וככיב כו' חסי ילכנו סלכסיס וכללס סרנכ, כרי סצדיקיס נקראו חנסיס: (יז) של סקכ"ס, סי' וסיח כרי, כוונס גס כוח ליסן זרע זס לסמו יסכרך זוס מכלך סכסוב עלמו כלמרו זרע חנסיס ונתתיו לכ', וכו' זקן עשסס כדכסיב ונס חנכי ככלסיהו לכ': (יח) תמן סנינן, סי' מסנכס אהכונס דמסכס, נזיר: (יט) של כו"ד, כסרנומו ומרס חנכ לא סכי עלוכי: (כ) אמר רבי חמי כתיב וכו', סי' כ"ח הוצר ומוכיח סוס ומורס לא יעלס על ראשו חינו אלא כזכרס לא מורס מירחס כשר ודס, דמורס כשר ודס כדעס כסרנוס אי חסכר לסרכו מפני ססירס ר' נכוראי סנוכר סכרי נסירורס ספואל למסוס חס דוד למלוכס כלמור וסמע שאול וסרגני ספואל א' י"ז, חלח סחי ומורס לא יעלס וגו' אף חס נסכסנו נסין ירחס חינו חלח נזירוס, כמו לסון ירחס סכסוב חלל כמיז וביס יסעיס ז' חסר סי' סמיז וביס סוח קוליס לרפס מדרס זס זקן ססלס כו כעל סקונקורדנלס, וכרי סיר סוס סי' סקון אין נוסל כו מורס חלח מכוול וכני מסכוס סקולנין וכורסין חוחו כו ממכנרו, כד סער סרחס אין לו מורס חלח מכוול ססער וסספריס סמנלחין חוסו כו מסכרס, כרי לך לי מורס סנוכר על סער ראס, ספואל סוח סינכג כוזירוס ולא יירח מנילות: (כא) מחלפס שיססוי דר' לוי, סי' זס סלמרו סיבס עססס ססככס כסלס סמסני כד נענכס זס ססן מסיסס ר"ל דליכו חמר סקילרס ימיו כוס, סלח סלרין ימוס רק חמסיס סנכ סכס עוכר דנר כססיס סלמרס ויכ סס עד עולס, סנגור עליו רק חמי עולס סל לויס כסירוחו, כו סוח סי' לוי כלסר מכלך וכוון וסרין כרי מלכו סחי ג"כ סניס, כרי סחי סניס, וסר ומסני ססס ספי, סניס ססניקסו עד נמלס חוחו סקלכ עד עולס סכדכריס סוח לפנין ויככ סס כלומר מנעס נסניסס חוחו, לס' לעמוד ולסרס, סס לא חיי' כו חס פולחן סל לויס ועיין נסר זס סמלמר כירוסלמי דסרס חסל סכר כככוס וירוסלמי ס' ד' דסעניס: (ככ) חלס עסיס וגו', סי' מדכסיב כסרי וסכורס ולא

מיון. ר' זריקא ורבי יוחנן ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אמרין כל המיצר אסור להתפלל ולא מסתברא אלא מן הדא לכן שמעי נא זאת וגו'. אבא בר רב הונא אמר שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו (כג) תחנונים שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו גידופים. אחוהו שתוי ואיזהו שכור שתוי פחות מרביעית שכור רביעית (כד) חמין אמרין כל שאינו יכול לדבר לפני המלך. ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי וגו' (כה) רוחי מתקשה כנגד צרתי הקשה ר' חגי בשם רבי יצחק מאוהן שהן קשות לקבל את מתנותיהן אני כגון שרה וחברותיה. ויין ושכר לא שתיתי. ויין זה חדש. ושכר זה ישן. מזה ומזה לא שתיתי. ואשפוך את נפשי לפני יי' אל תתן את אמתך לפני בת בליעל. אל (כו) תרפיסני קמה. כי מרוב שיחי וכעסי (כז) דברתי עד הנה אמר רבי חנינא בריה דרב אחא מן סוגי סירי וזכרתי דברתי עד הנה. ווען עמי ויאמר לכי לשלום. אמר לה הדין שלמא מן דידי ברם שלמך מן ברייך. ואלהי ישראל יתן את שאלתך שלתך כתיב אמר לה הבן הזה שאת עתירה להעמיד הרבה שלל הוא עתיד לשלול בתורה. ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניך ותלך האשה לדרכה מהו לדרכה שפרסה גדה. ותאכל ופניה לא היו לה עור. מלמד שהיו פניה דומין לקוף ולסרים (כט) ונתרפא :

פרשה ג כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ידן בכי ולבקר רנה (ספ"ג ל') כמה הוא רגע רבי ברכי' בשם רבי חלבו אמר (א) כדי לאומרו ורבנין אמרין

כהרף עין. ושמואל אמר רגע אחד מחמשת אלפים וששת רבוא ושמונה מאות וארבעים ושמונה לשעה. אתמול ורחנה אין ירדים והכא את אמר כי פקר יי' את חנה וגו' היו כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה. רבי יצחק פתח (שמות כ) מובה ארמה תעשה לי וגו'. והרי הרברים ק"ו ומה אם המקריב עולה ושלמים למקום המקום נגלה עניו ומברכו (ב) אלקנה שכנס לי וכו'. ויהי לתקופת הימים. לאהר שתי תקופות ותהר חנה. ויעל האיש אלקנה וגו' וחנה לא עלתה וגו'. מחלפה שיטתי דרבי לוי חמין אמר אבא בריה דרב פפי ור' יהושע דסכנין בשם רבי לוי (ספ"ג יד) בכל ערב יהיה מותר וגו'. חנה על ידי שרבתה בתפלה קיצרה ימיו של שמואל שאמרה וישב שם עד עולם אין עולמן שד לויים אלא חמשים שנה הה"ד (נמדנר ח) ומבן חמשים שנה ישוב וגו'. והא אינון (ג) חמשין ותרתין א"ר יוסי ב"ר אבין שתים שגמלתו אינון מן המנין. ויאמר לה אלקנה אישה עשי הטוב בעיניך שבי ער גמלך אותו אך יקם יי' את דברו. רבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק אמר. בכל יום ויום היתה בת קול יוצאה ומתפוצצת בכל העולם כולו ואומרת עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל. וכל אשה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל וכיון שהיו רואין את מעשיו היו אומרים זה שמואל אין זה אותו שמואל. וכיון שגולד זה ראו את מעשיו אמרו דיסה שזהו זהו שאומר אך יקם יי' את דברו. ותעלה עמה כאשר גמלתו וגו' הכא את אומר ותביאהו בית יי' שילה ולהלן את אומר (ספ"ג עח) וישש משכן שילו וגו' רבי אליעזר בשם ר' יוסי בר חנינא שילה בית אבנים מלמטן ויריעית מלמעלן. וירושלים בית אבנים מלמטן והתקרה מלמעלן. רבי זעירא בעי יכול אף הקרשים א"ל ר"ש בן לקיש לא כן כתיב קרסיו קרשיו. רבי חייה בר אבדי בעי יכול בגבהו של בית. והנער נער בן שתי שנים כדכתיב (מס"ג כ) (ד) גם במעלריו יתנבר נער. בא שמואל ומצאן עומדין על

פירוש מהר"י בהן

ולא מיון. רצו לך שהשיפור ישמע ואל יפחה פיו להחלל. וכן אמר נטרק סדר בעירובין מסוק זה אמר ראב"ע יכולי לפסוד כן סעולס מדין ספליס מיוס שחרג צ"ה כלומר מפני שכרות הלכות כדכתיב ולא מיון. שפס שכורי הלכות. וזכו צ"כ פנין כל המלך וכו' שאומר שאין סכרל ללמוד אלא מזה הספוק דכיון דכתיב ולא מיון מיידי בשכרות. כלום ואמר שמעי כלומר ולא ספסל : (כג) תחנונים. ועיון סרק סדר שס אמרו תפלתו ספליס : (כד) חמין אמרין וכו'. פי' וזכו שכור : רוחו מתקשה וגו'. פי' שכור קשת הוא לשון ריכוז קושי מדלל כתיב אשה קשת רוח אנכי. אלא אחד קושי של רוחו וא' קושי של לרסה וכן סוכר נמי ר' חגי רק שמטרכו על ברסה נשים שהן קשות לקבל מתנותיהן. פי' נתינת נשים כמה שהיו עקרות כגון טרה וכו' : (כו) אל תרפיסני קמה. פי' אל העשני רשיסת רגליס מקמי לרתי. פי' קמה פירושו לפניה וקלי אלרסה ולוחס קראס חנס בת בליעל לומר אל תהני לפניה ירדה ונכנסה כאלו רופסת לחסי ברגליס. כי נחם שלא הניתי להחלל על זרע שלא יכו' לי נשים כרינו נחנס רשיסת רגליס חנה נח נניסל ככראשונה : (כז) דברתי עד הנה. פי' כרנס מיני דכניס ושנחיס : (כח) לשגול כחורס. פי' דכיון דאלף לא כחובה דלחוי כורס סמלס סאל. וע"כ ס"ך חינון אלא לחיות כנוי לנקסס כרי חינון אלא כ' לחיות כרשיות דכיונו ש' ל' ואס כן סוי מנירת סלל כדעת סמדקדיקס שאין כורס סחוס מע' לחיות : (כט) ונתרפא. בילקיס יש לק"ל כד :

(ג) כדי לאומרו. וכו' לשון סירושלמי דפ"ק דברכות ד' ראשי' ע"ד וענינו כמו המימרי' סכפלאוד סלנו. סכרשו כשיפור רגע הוא בזמן חמירת מלח רגע. וק"ל : (ב) אלקנה שכנס לי וכו'. פי' כנס הפס לעלות לרגל כדלעיל במדרש כוז ב' סעמיס : (ג) חמשין ותרתין. פירושו של כל זה כנר כחכתי ליעלה. והסקרה מלמעלן עיון בילקיס ספוק זה ונגמרה דונחיס מקוס סמלמר ככוא : *אמר לי' רס"ל וכו'. עיון כל זה כירושלמי ס"ק דמגילס ד' ע"ב ס"ג. וכאן נוסחא משוכס קלס : (ד) כדכתיב גם במעלליו וגו'. פי' דמספתא על כן כנה אהס ולמר כהדוש מרעכיר דכותר חינון וכלן כתיב צ' סעמיס

מדרש

פרשה ג ד

שמואל

ה 9

על קרבנותיהן. אמר להן מפני מה אין אתם שוחטין. אמרו לו הרי אנו סמתינן לכהן עד שיבא שנאמר (ויקרא ט) ושחט את בן הבקר לפני יי'. אמר להן עמרו ושחטו לא כן תנינן שהשחיטה כשירה בזרים ובנשים ובעבדים אפילו בקדשי קדשי'. כיון שבא עלי ומצאו ששחטו אמר להם מי התיר לכם את השחיטה אמרו לו נער אחד להן הביאוהו הה"ד ושחטו את הפר וביאו את הנער אל עלי בקש לענשו באתה אמו ונשתמחה על רגליו הה"ד ותאמר בי ארוני חי נפשך ארוני וגו'. אמרה ליה לא אנא צליתי ואת קאים (ה) אמר לה ימות ואנא מצלי וייתי הורן. אמרה אל הנער הזה התפללתי מן דא ומן דא לא דירי ולא דידך הוא וגם אנכי השאלתיהו ליי' וגו' באותה שעה נצנצה בה רוח הקודש (ו) כל ימים ששמואל קיים שאל קיים וישתחוו שם לה' א"ד יצחק הכהן (ז) בזכות השתחויה. אברהם לא חזר סהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחויה שנאמר (נחלמים כג) ונשתחוה ונשובה אליכם. ישראל לא נגאלו ממצרים אלא בזכות השתחויה דכתיב (סמות ד) ויקר העם וישתחוו. התור' לא ניתנה אלא בזכות השתחויה דכתיב (סס כד) והשתחויתם מרחוק. בית המקדש לא נבנה אלא בזכות השתחויה דכתיב (מסלים נט) רוממו יי' אלהינו והשתחוו להרם רגליו. ואף המתים אינם חיים אלא בזכות השתחויה (ת) דכתיב באו נשתחוה ונכרעה וגו'. ואף הגליות אינן מתכנשות אלא בזכות השתחויה דכתיב (יפעים כז) (ט) ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' והשתחוו ליי' וגו' :

פרשה ד מצרף

לכסף וכור לזהב ובחן לבות יי' (משלי ז) אמר רב לא נתנו מצות אלא לצרף בהן (א) את ישראל. מה הצורף הזה מכניס את הזהב לכור ומסננו פעם ראשונה שניה ושלישית עד שהוא מעמידו על בריו. כך הקב"ה מייסר את הצדיקים כל אחד ואחד לפי כחו. יש תפלה שהיא נענית למאה שנה. מאברהם שנאמר (נחלמים כה) ואברהם בן כאת שנה וגו'. יש תפלה שהיא נענית לתשעים שנה משה שנאמר (כס יז) ואם שרה הבת תשעים שנה תלד. יש תפלה שהיא נענית לשמנים שנה משה שנאמר (סמות ח) ומשה בן שמנים שנה וגו'. יש תפלה שהיא נענית לששים שנה מיצחק שנאמר (נחלמים כו) ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם. יש תפלה שהיא נענית לחמשים שנה משמואל שאמרה וישב שם עד עולם אין עולמן של לויים אלא חמשים שנה דכתיב ומבן חמשים שנה וגו'. והא אינון חמשין והרתין א"ד יוסו בר אבין שתי שנים שנמלתו אינון מן המנין. ר' עקיבא פתח (מסלים קג) אנוש כחציר ימיו מעשה בר' ישמעאל ור"ע שהיו מהלכין בחצות ירושלים והיה עמהן אדם אחד פגע בהן אדם חולה אמר להן רבותי אמרו לי במה אתרפא. אמרו לו קח לך כך וכך עד שתתרפא. אמר להן אותו האיש שהיה עמהן מי הכה אותו בחולי. אמרו לו הקב"ה. אמר להן ואתם חכמים הכנסתם עצמיכם בדבר שאינו שלכם הוא הכה ואתם מדפאין. אמרו לו במה מלאכתך אמר להן עובר ארמה אני והרי המגר בידי. אמרו לו מי ברא את הארמה מי ברא את הכרם אמר להם הקב"ה. אמרו לו ואתה מכניס עצמך בדבר שאינו שלך הוא ברא אותו ואת אוכל פריין שלו. אמר להן אין אתם רואין המגל בירי אלולי שאני יוצא וחורשו ומכסהו ומזבלהו ומנכשו לא העלה מאומה. אמרו לו שומע שבעולם ממלאכתך לא שמעה מה שכתוב אנוש כחציר ימיו. כשם שהעץ אם אינו נזבל ונתנכש ונחרש אינו עולה ואם עלה ולא שתה מים אינו חי והוא מת כך הגוף הוא העץ. הובל הוא הסם. איש הארמה הוא הרופא. אמר להם בבקשה אל תענישוני. הגוף הזה תולדות זה בזה. ואם אין זה אין זה. וכיון שהן מתפרקות אחד

פירוש מהר"י כהן

פעמים ע"כ סא כן כ' שנים : (ס) אמר לפי ימותו וכו'. עיין כל זה כהן בילקוט ונפרק אין עומדין : (ו) כל ימים ששמואל וכו'. פי' כי ישרעל סמדרש אח ספסוק מה שאמרו כל הימים אשר סו' שאלו לכו' כואח לפדש שאלו כמשתמו על שאלו סמנך ולומר כל הימים אשר סיס כוא רוצה לומר שמואל אשר עליו קאי קרא כל הימים שסיס סוא ככווייתו כלומר קיים. כל אותן הימים סיס גס שאלו לכו'. וראש לשרש כן ממש שכתוב אשר סיס אשר לפי פשוטו אשר יוכיח מינעו לי' : (ז) בזכות השתחויה פי' קיסור דברים אלה לכאן סוא כי גס וישתחוו סס לכו' שכתוב עניינו כן שיקשה לכו' סדרך דקאי אהלנקס כשרש' בענין למה לו למכשניה הלא כבר כתיב למעלה כי זה דרכו כל הימים שנא' ועלה כאיש ככוא מעירו מימים ימימה לבשתחות ולזכות לכו' נבאית כשילה. ועוד למה לא כתב גס כהן וזימתו לכו' כשתתחוו אסו כמו שזכרו עניכס לפיל אלא שזס לבדו מיותר כאן לכואח סבזכות השתחויה שס שנס שנה נפקדס כוא וילדס את שמואל לבסחילו לכו'. וכן לפי סדרך דקאי וישתחוו אשמואל כנוכר גס כהן כרש' יקשה. מה עניינו לכאן דלקמן אלא וכנוער סיס משרת את ס' וגו' סיס מקומו כראוי אלא שנכתב כאן דלוקו גס אהלנקס לכואח סו. ולכן כשרש' ז'ל שני סדרכיס גס יחד וכן ססיב כמדרש זס שמניאו בילקוט גס דבר זס הנס לא נפקדס אלא כיוס וכו' : (ת) דכתיב כואו וגו'. פי' דדריש לכאי קרא אחת סמפס כענין לפשו יכרשי כל יורדי פער. שכתוב את כן לזכאר כד ונכדס לפני ס' עושינו על כפתייס שלאחר כריפס ירידס עפר : (ס) דכתיב כיוס וגו'. פי' וכתיב כתיס וכשתחוו לכו' ככר סקודס :

(ד) אור ישראל. עיין במדרש רכס ס' לך לך תחנפס ס' מ"ד ונולקוט כאן ס' ס' :

נגוע ומת כמו הבית הזה שיש לו ארבע צדדין אם נתפרק אחד מהן הבית כלו נופל. יש תפלה שהיא נענית לשלשים שנה מיוסף שנאמר (נחלשים מל) ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה. יש תפלה שהיא נענית לשלשה ימים מיונה (יונה ז) ויהי יונה במעי הדגה שלשה ימים ושלשה לילות. יש תפלה שלא הספיקה לצאת מפי אמרה עד שנענית ממשה (שמות יד) ויאמר יי אל משה מה תצעק אלי וגו'. אבל בחנה לא שמענוה. א"ר שמעון בן לקיש ממאה דכתיב באברהם ותשעים דכתיב בשרה. רבי שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן בת מאה ושלשים נפקרה חנה בשם שנפקרה יוכבד. ותתפלל הנה ותאמר רב אמר התחילה סודרת דברים עם וידוי. ודכוותה (עזרא י') ומתפלל עזרא וכהתודותו. רב אמר התחיל סודר דברים עם ודוי. עלץ לבי ביי א"ר ירמיה בר אליעזר גדול כחן של צדיקים שאין כל העולם כולו ומלואו מקלסין את הקב"ה אלא מחצי השם שנאמר (מקלים קנ) כל הנשמה תהלל יה הללויה. אבל הצדיקים מקלסין להקב"ה בשם שלם (סס לו) שמחו צדיקים ביי (סס לג) רננו צדיקים ביי. עלץ לבי ביי. רבה קרני ביי. עשר קרנות הם קרנו של אברהם אבינו. (ישעיה ס) כרם היה לירידי בקרן בן שמן. קרנו שק יצחק (נחלשים כז) והנה איז אחר נאחו בסבך בקרניו. קרנו של משה (שמות לד) ומשה לא ידע כי קרן. עור פניו. וקרנה של הורה (מנקה ג) ונגה כאור תהיה קרנים מידו לו. וקרנו של יוסף (דברים לג) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו. וקרנה של כהונה (מקלים קיז) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. וקרנה של לוייה (ד"ס כה) כל אלה בנים להימן חוזה המלך בדבר האלהים להרים קרן וגו'. וקרנה של נבואה רמה קרני ביי. וקרנו של בית המקדש (מקלים כז) ומקרני ראמים עניתני. וקרנו של ישראל (סס קמח) וירם קרן לעמו. רחב פי על אויבי כי שמחתי בישועתך. א"ר אבהו זה אחד מן המקראות שישועתן של ישראל ישועתו של הקב"ה. (ב) רבי פנחס בשם ר' דוי (מקלים נ) ושם דרך אראנו כישע אלהים. (סס קו) לראות בטובת בחירך וגו' (סס פ) לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך וגו' :

פרשה ה (מקלים קנ) לפני הארץ יסדת ומעשה יריך שמים. בית שמאי ובית הלל.
 ב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואח"כ נבראו שמים. ובית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראו שמים. על דעתיהון דב"ה דאינון אמרין הארץ נבראת תחלה ואח"כ נבראו שמים. למלך שבנה לו פלטין משבנה את התחתונים בונה את העליונים. כך (נחלשים ז) ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים. על דעתיהון דב"ש דאינון אמרין שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראת ארץ. למלך שעשה לו כסא משעשאו עשה (א) אפופוריא שלו שנאמר (ישעיה סו) השמים כסאי והארץ הדם רגלי. א"ר יוסי ב"ר חנינא קרייה מסייע לדברי בית שמאי. א"ר חנינא כל מקום שהמקרא מסייע לדברי ב"ש משם בית הלל (ב) מסלקין אותם בראשית ברא אלהים וגו' והארץ היתה. והארץ כבר היתה. ר' יוחנן בשם חכמים לברייה שמים קדמו. לשכלול הארץ קדמה. א"ר תנחומא אנא אימא טעמא לברייה השמים קדמו בראשית ברא אלהים וגו' לשכלול הארץ קדמה (ג) ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים. א"ר שמעון בן יוחאי חמה אני האין נחלקו אבות העולם ב"ש וב"ה על בריאת שמים וארץ. שהשמים והארץ לא נבראו אלא כאלפס וככסויה שנאמר (סס מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו. א"ר אלעזר ב"ר שמעון אם ברעת שאמר אבא פעמים שהוא מקדים שמים לארץ ופעמים שהוא מקדים ארץ לשמים בכל מקום הוא מקדים שמים לארץ ובמקום

פירוש מהר"י כהן

(ז) ר' פנחס בשם ר"ל וכו'. סי' רבי פנחס בא לכיזא עוד מקראות שמעס ראיס שיזעטן על ישראל נקראת ישועתו ית' כניכול. והנס ראשונה מייחי מחללים סוף המזמור כ' אשר לדעת המדרש סוף פסוק פי' של ארצנו הוא שיאמר הסי' אושית אוחו ואלהו ישועתו על כי זוכת סודס זשכ מעונו ומסיס דרך לחוסלים שיזעטו כפרש"י סס. וכרי קורא לוס גס יפע אלכיס שנס הוא ית' כניכול נוסע כזה. ענית מזמור ק"ו לראות כסוכת כהירך וגו' שמקב ישועת לראות בטוב ולשמוח וגו'. וקורא לוס גס כאן ישועת לו ית' כדמסייס קרא לפני לראות כסוכת וגו' סקדני כישועתן שליסיס מזמור ע'. זו הדבר מזמור ציזמר. דעל ישועת חסריס זכנימין ומנשה שכתטוררתו נכוררתו ית' קלמר ולכס לישועתס וגו' ספי' ולכס הוא וללדי כפרש"י עס וכדלפיל כזזמר טוב כמזמור פ' סכס"א נוספת כחיכה זו :

(ה) אפופוריא שלו. פי' מפלה אחת עשייה וקנועה זו למעס להעמיד עלוס את רגליו כיושבנו על הכסא כמו שעושין נסר רחב קלת קנוע כרוחב כסא לפניו למעס ככסאות של כל המון ויתר ספלי העס. אשר ססיטא לריך חמיד לעשות זס אחר גמר ככסא על פי נסותו עד היכן יגיעו רגליו לגות בעת שיזעטו עליו. ופי' אפופוריא קנה הוא סדף סקבר שמעמיד עליו רגליו ועיין בערוך ריש ערך ספור : (ב) מסלקין אותם. פי' ומשכ : למס סוסרין כ"ס דכרי כ"ס כלשר מבאר וסולן דמדכתיב כראשית כרא אלכיס את השמים וגו' היו סכורין כ"ס לסמתיס שמשמעותן ששמים נבראו קודם לארץ ומסלקין כ"ס ראיתם לומר כי מקרא מלא זהו עצמו יוכיח כהסך. כחומרנו אחרי כך חקך והארץ הימס נלכוון עכר לכרות כי כנר סימס הארץ קודמת כזחן לפני השמים : (ג) כיום עשות וגו'. פי' כיון שכת' כאן כריאה וכאן עשייס שלפון כריאה לא יסול

ובמקום אחר הוא אומר ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים (ד) סגיר ששניהם שקולים זה כזה. בכל מקום - הוא מקדים משה לאהרן - ובמקום אחר הוא אומר (סמוס ו) הוא אהרן ומשה מגיד ששניהם שקולים זה כזה. בכל מקום הוא מקדים אברהם ליצחק ויצחק ליעקב ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקב וגו'. מגיד שששתן שקולין זה כזה. (מהלוי קנ) המה יאבדו ואתה תעמוד וגו' א"ר אבא בר כהנא אינון כלין (ה) ואת לא כלי. (ו) אין קדוש כיו כי אין בלתיך. כי אין לבלתיך. (פ"כ ה) ראשו כתם פו וגו'. ראשו זו תורה שנאמר (משלי ח) יי קנני ראשית דרכו וגו' כתם פו אלו דברי תורה שנחמדים מזהב ומפז רב (ז) דברים שנבראו מבראשית חרותים - בכתם פו. דא"ר הונא בשם ר"ש בן לקיש שני אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם ומה פעמיה שני' (סס) ואהיה אצלו אמון וגו' ויומו של הקב"ה אלף שנים דכתיב (מהלוי ז) כי אלף שנים בעיניך כיום וגו'. (ח) קוצותיו תלתלים (פ"כ סס) זה הסירגול. שהורות כעורב אלו האוחזים. רבי אליעזר ור' יהושע אומר במי הם מתקיימות - במי שהוא משחיר ומעריב בהם. א"ר שמואל בר אימי ד"ת צריכין השחרה והערבה פרנסה מנין. (איוב לח) מי יכין לעורב צידו. א"ר שמואל בר אימי תדע לך שהוא כן שהרי אליהו זכור לטוב ע"י שהשחיר והעריב בהן לא כבר זמנו לו עורבים לחם ובשר דכתיב (מלכים א יו) והעורבים מביאים לו לחם ובשר וגו'. א"ר אמר ד"ת צריכין השחרה והערבה הפרנסה מנין מי יכין לעורב צידו. אם אין אדם נעשה אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב אינו זכאי לדברו תורה. (ט) רב אסי הוה עסקן וחמא חד עורב עבד קן עבת ביען עבד אפרוחין - נסב יתהון ויהב יתהון בחדא קדר ואשע באפיהון תלתא יומין. פתח באפיהון למירע - מה אינון - עבדין ואשכח יתהון דעבדין צואה ועבריה צואה יתושין והוון פרחון ואינון אכלין וקרא עליהון הדין פסוקא מי יכין לעורב צידו וגו'. א"ר יוחנן אין גרונה של תורה - אלא בלילה דכתיב (איכה ג) קוסי רני בלילה ר"ש בן לקיש אמר ביום ובלילה דכתיב (יהושע ג) והגית בו יומם ולילה רשב"ל הוה פשיט קריא וכד הוה מטי להדין פסוקא (משלי לח) ותקם בעוד לילה הוה אמר (יא) יפה לסרני ר' יוחנן חזר ואמר אתון חמון אולפני נהיב באפיה למה דהוה דליליא וריסמא. ר' חנן פתר לה (יב) כחלילות זו שח עפר מי שהוא פקח מהו אומר הרי אני קוצה שתי משפרות היום ושתי משפלות למחר עד שאני קוצה את כולה. מי שהוא טפש אומר מי יכול לעמוד ללמוד תורה. גזיקין תלתין פרקי כלים תלתין פרקי. מי שהוא פקח מהו אומר אחרים (יג) לא למדו תורה. הריני רומר שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד שאני לומר תורה כולה. א"ר יוחנן (משלי כד) ראמות לאויל חכמות א"ר ינאי לכבר נקוב ותלוי באוירו של בית מי שהוא טפש אומר איך אני נושלה. פקח מהו אומר לא אחר תלאו הריני מביא שתי קנים. וכספקן זה בזה ומורידו

פירוש מדרש כהן

יעיל ללא אחתלם כוונת יש מאין לשון עשי' על כפקון שלאחר כך: (ד) מגיד ששניהם וכו'. א"ר אסי כסודות וכוונתן הוא כדברי אבי רשב"י שכאחד נכראו ואין לזכ על זה שום יחרון קדימה בעולם אז נכין סדנר ומיושב ספיר מה שנעמית מקדים הכתוב את זה ולפניהם זה. לכורות ששקולין גם בחשיבות ומעלה. לאסוקי א"ר יש לאחד קדימת מה על חכמו. פרי יקסם למס מקדים פעם זה ופעם זה שברי אינון שקולין כי יש לאיזה מהם מעלה וחשיבות קדומה מה שביא לאסוקי ככני אדם הם קודמים זה לזה כככרת ואף על פי כן אינון שקולין בחשיבות עלמותן. ואולי המדרש יספור היכחם ר"א וסכרעפון מהדורות. לומר בלא משה וכו' ג"כ קדמו זה לזה ואעפ"כ אינון כהם שקול אלא בשכילו מקדים פעמים זה ופעמים זה נאמר א"כ גם כהם בשמים וארץ: (ה) ואת לא כלי. פ"י וכיוצא בזה אמר גם חנן אין קדוש וגו' כאלו מלאך וכוונתו: (ו) כתם פו וגו' כל זה בדרוש מקושר לכאן מסופו באין קדוש ואין לזר דלקמן: (ז) דברים שנבראו מבראשית. פ"י שנבראו מסהלב נבראשונה ותן רב קודם בעולם. דכיונו דברי סורה שזכו - שאמר דברים שנבראו וכו' כלומר בריאת דברים דכיונו ספורם הם חרותים ונחקקים בכתם פו. ומיימתו אחר כך ראהו על שביא נבראת אלוים שנה. קודם בעולם דכתיב אחר ואכוס אללו חמון ואכוס שבעופים יום יום דכיונו שני ימים ויומו של הקב"ה וכו': יי קולותיו זה הסירגול. פ"י שירשית כשזיין על כוסר מהפסוק: (ט) רב אבי כוס עסקן וכו' פ"י כל ענין זה על פסוק מי יכין לעורב צידו שפרנסת בני עורב הוא גם נשאל ואמר ר"א סיס עסקן גזיל בדברים ורלס לעמוד על הקירט פסוק זה באיזה חושן הוא מונו וראם עורב שקיין וכו' וכו' וכו' ועשה מהן אפרוחים לקחן ר"א ונתן בקדירה וכו' מה מעלה פתיחת בקדירה שלא יוכלו ללא ולכא ג' ימים את"כ סתח לשניהם ידע מה הם עושים ומלא שסכילו לואם ומסנאם נולדו ימושים פורהין שנכבו לתוך סוכס וכו' מאכלם. וקרא עליהם רב אבי הססוק כוב: (י) פשיט קריא. פ"י למד מקרא: (יא) יפה לסרני ר"י. פ"י כי משסוק וקס כסוד לילה כנין שכונס דברי רבי יוחנן יומר שאמר שפיקר כפאלמר דוקא כלילס כי פרשס אשם חיל מי ימלא וגו' סוף משלי שכתיב כה פסוק ותקס וגו' היא נדכשם על תלמיד חכם ובעל תורה. אחר כך חזר ואמר ריש לקיש סדכני עלמו מה שאמר הוא כיום וכלילס נכונס אחר שאמר בלו וראו שלימודו מליך ומנכיר לסני את פני נאכר הוא מסונל ליום וללילס: (יב) כחלילות זו של פסר. פ"י ר"ח סיב מפרש פסוק קולותיו פלחלים לשון סוליות ותילי נכשזיזים של פסר שנין ספורס כלמורס הוא כמורס לסנותן ולסלק עסר נכסותן לפסותן מישור שסטישם על קלס נסכו מלמסור ולסלקן משני רכויין ומככד עליו סעודה לאמור עד אימת אני יכול לגומרס. אכל סטיקת נעסה וריו ונככר לומר היום אני מוסר ומסלק כשתיס ושלס קוסות וכליס וכן למסר וממחרס יכין כך וכין כך אני גומר אחד לאחר. אחר כך עמשיל ר"י סדכר לענין מומר ועומק ספורס. ואחר כך נכתיננס אחרת וקל לסנין: (יג) לא למדו סורס. פ"י כפמיס:

כך מי שהוא טפש מהו אומר מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם . מי שהוא פקח מהו אומר והוא לא מאתר לומר הרני לומר שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד שאני למד כמזהו : ואמר ר' לוי (יד) לקרסטל נקוב ושכרו הבעלים (טו) למלאותו מי שהוא טפש מהו אומר מה אני מועיל שאני מבנים בזו ומוציא בזו . מי שהוא פקח מהו אומר לא שכר כל חבית וחבית אני נוטל . כך מי שהוא טפש מה הוא אומר מה אני מועיל שאני למד תורה ומשכחה : מי שהוא פקח מהו אומר לא שכר יגיעה הקב"ה נותן . א"ר זעירא אפי' דברים שאתה רואה אותן קוצים בתורה תל תלתלי תלים הן ויכולין הם להחריב את העולם ועושין אותו תל (טז) הכר"א (דברים יג) והיתה תל עולם . כתיב (ס"א) שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד אם אתה עושה דל"ת רי"ש אתה מחריב את העולם . כתיב (שמוס כג) כי לא תשתחוה לאל אחר אם אתה עושה את רי"ש דלת מחריב את העולם (ויקרא כג) ולא תחללו את שם קדשי אם אתה עושה ח"ת ה"א מחריב את העולם . כתיב (מקלים קג) כל הנשמה תהלל יה אם אתה עושה ה"א חית מחריב את העולם . כתיב (ירמיה ה) כחשו ביי' אם עושה אתה בית כ"ף מחריב את העולם . כתיב אין קדוש כיי' אם עושה אתה כ"ף בית מחריב את העולם (יז) כי אין בלתיך אין לבלותך . רבי יוחנן בשם ר"ש בן יוחאי אומר (ירמיה לג) אהה ארני אלהים הנה אתה עשית את השמים וגו' מהו לא יפלא ממך כל דבר . מאותה שעה לא יפלא ממך כל דבר . רבי ברכיה בשם ר"י אומר (ד"ה א' כח) ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש יי וכל יצר מחשבות מבין . קודם עד שלא נוצר יציר מחשבתו גלויה לפניו . ר' יודן בשם ר' יצחק אומר קודם שלא נוצרה מחשבה בלבו של אדם גלויה לפניו . רבי יודן בשם ר' ירמיה אמר (מקלים קלס) כי אין מדה בלשוני הן יי' ידעת כלה קודם שלא יארש לשוני דיבור הן יי' ידעת כלה . אין קדוש כיי' כי אין בלתיך (ית) כי אין לבלותך . ואין צור כאלהינו . בשר ודם אינו יכול לצור צורה בתוך צורה והקב"ה צר את האדם במעי אמו . בשר ודם אינו יכול לצור צורה בתוך המים והקב"ה צר צורה במים (נבאס"ה) ויאמר אלהים ישרצו המים . ב"ו צריך כמה סממנין והקב"ה צר את האדם מסם אחד . הגנגל הזה של עין שחור והקיפו לבן והשינים לבנות והקיפן אדום . ב"ו צר צורה צורתו מבלה אותו . והקב"ה מבלה את צורתו . אין קדוש כיי' כי אין בלתיך (יט) כי אין לבלותך . ב"ו צר צורה והוא נותן פפוסיא לתוך סממניו והקב"ה אינו כן אלא (מקלים סס) (כ) וכל דרכי הסכנת . ב"ו צר צורה ואינה זזה ממקומה והקב"ה צר את האדם והוא מהלך מסוף העולם ועד סופו . ב"ו צר צורה ואינה רואה ואינה שומעת והקב"ה צר את האדם והוא רואה והוא שומע . ב"ו צר צורה ואינו יכול לעשותה באפילה . והקב"ה צר צורה באפילה (סס) אשר עושיתי בסתר . בשר ודם צר צורה ואינו יכול לעשות לה אחריים והקב"ה צר צורה ועשה לה אחריים (סס) אחר וקדם צרתני . ב"ו צר צורה ואינו יכול לעשות לה קרביים והקב"ה צר צורה ועשה לה קרביים שנ' (סס קג) וכל קרבי את שם קדשו . שמואל בר אבא בשם ר' יוחנן שני דברים אין מכשף יכול לעשותן ושניהן מקלסין להקב"ה ואלו הן הנפש והקרבים . הוא שדוד אמר ברכי נפשי את יי' וכל קרבי את שם קדשו . ב"ו צר צורה ואין צורתו מקלסתו והקב"ה צורתו מקלסתו שנ' (סס קג) כל הנשמה תהלל יה וגו' . רבי כריספא בשם ר' יוחנן אמר ב"ו כשהוא בא לצור צורה מתחיל מראשה ומאזניה או באחד מכל אבריה עד שהוא גומרה . אבל הקב"ה צר את האדם כלו כאחת שנ' (ירמיה י) כי יוצר הכל הוא הוי ואין צור כאלהינו . ואין צייר כאלהינו . אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה מדבר בנכודנצר (דניאל ג) ענה ואמר הא אנא חזה גוברין ארבעה וגו' דמה לבר אלהין . ר' פנחס בשם ר' ראובן

פירוש מהר"י כהן

(ד) לקרסטל נקוב . פי' סל נזרים : *למלאותו : פי' טפר או שאר דבר דק ופיתוח מסוף חכיות קטנות מלאות . ואמר הטיטוס וכרי צטור שאני ממלא לו נוסר ממנו דרך נקבי' שנין הנזרים : והפיקת אומר מ"מ שכר חכיות שאני מפנה אני נוטל : (טו) המד"א וסיסה וכו' . פי' כלאסן שמכאז וכו' : (טז) כי אין בלתיך . פי' לומר בכל הנזכר : (יז) כי אין בלתיך . פי' ולידע אותו בלב שלם בכל זס : (יח) כי אין בלתיך . פי' זה אין בלתיך שאין לזרמו מכלס אופו : (יט) וכל דרכי הסכנת . פי' לפי סמנין שהטייר נופן דנק פון הסממנין שמטייר כס שיכוו הכוונים דנוקין ומחונר בכלי סמנוייר . אבל הקב"ה אינו צריך רק מיד בהסתמס יליאח סוכע סולד נולד ודנק כלו . ויטרס הסכנת מלשון והסי לו סוכנת לכל נראס בעיני יוצר להגיה במקום ספוסיא ספוסיא לדעתו בעל אופת חגיה כן רק שפסל טעות כו . ועיין סס וסירוסו מיני לנפונין כסירוס הראשון כערוד על ספסס הסלישי . ודנאס לומר שהטייר צריך כמה מיני לנפונין כנזאו לצייר לזרס מה שפוא חבל סקב"ס כל גונין שצריך לולד בכל בטסה כאחת סזכו וכל דרכי הסכנת כסוכנת זו של טסה אחת ויסי' א"כ תכלית הסכוון כאן לפנין לנפיש וגוונים כאשר אמר פכר לפיל כסמוך לפנין סמנין . שהטייר צריך סוכס ולהקב"ס דיס הספס לגדס כך כאן ואמר לפנין מיני לנפיש שהטייר צריך כמה ולו יסגנד די כיתמס לכד : (כ) ירד מלאך מן הסמים וכו' . פי' סכפו על סיו סזכו אל

ישא פלונית ופלונית תשא לפלן (לב) קרצת צפרא ואשתכח (לג) יתהון מנהון כחטטין מנהון מסטיין מנהון תבירין. חזרת לנבי רבי יוסי ואמרת ליה כל מה דאמרת שבאות אמרת לא יכולית קיימא על מילתי טובכון מאן הוא אלהכון. אמר לה ולא כבר אמרית לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף הה"ד (מסלים סח) אלהים מושיב יתיריח ביתה מוצא אסירים בכושרות (נד) כמוציא אסירים בכושירות. א"ר ברכיה בלשון הזה השיב לה הקב"ה יושב ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה משפיל לזה ומרים לזה. הה"ד י"ז מוריז ומעשיר משפיר אף מרומם. מקים מעפר דל. זה יוסף מאשפות ירים אביון (נחלטיח מח) וישלח פרעה ויקרא את יוסף וגו' להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחיקם (עס) ויוסף הוא השליט על הארץ. ד"א מקים מעפר דל זה דניאל מאשפות ירים אביון (דניאל ו) והוסק דניאל מן גבא להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחילם (עס ס) והכריזו עלוהי די להוי שליט תלהא במרכותא. כי ליי מצוקי ארץ. הני רבי שמעון בן יוחי כ"ז שישראל עשוין אנודה אחת מלמטן כביכול מלכות שמים במקומה. ואית לן חמשה קריין. (עמס ע) הכונה בשמים מעלותיו אימתי ואגודתו על ארץ יסרה. (דנסיס לג) ויהי בישרון מלך אימתי בהתאסף ראשי עם. (עס) רוכב שמים בעורך ובגאותו שחקים (לה) אימתי אשרוך ישראל מי כמוך וגו'. והדין (מסלים קכג) אריך נשאתי את עיני הושבי בשמים שאלולי אני כביכול אין הוא יושב בשמים. רגלי חסידיו ישמור (לו) חסידו כתיב. ד"א רגל חסידיו ישמור זה יוסף ורשעים בחשך ידמו זו אשתו של פוטיפר. כי לא בכח ינבר איש דתנינן איזהו גבור הכובש את יצרו. (נחלטיח מח) מידי. אביר יעקב רב הונא בשם רבי מתנה אמר איקונין של אביו ראה וצנן דמו. רבי מנחם בשם רבי אבין אמר איקונין של אמו ראה וצנן דמו שנא' משם רעה אבן ישראל. י יחתו מריבו מריבו כתיב א"ר אבא בר כהנא אין חד היא יפול ואין תרין אינן יפלין. עליו בשמים ירעם. עלו כתיב. א"ר אבא בר כהנא אמר הקב"ח אם עולים הם לשמים משם אני מרעים בקולי ומורידם. י ידין אפסי ארץ. א"ר אבא בר כהנא אלין אינן אוכי עלמא דסובריהן (לו) פסוק מן בריוהון. ויהן עוז למלכו וירב קרן משיחו עשר קרנות הן (לה) היאך קדמיה וכולם היו ניהנות בראשן של ישראל. וכיון שחטאו ישראל ניטרו מהם וניתנו לאומות העולם. הה"ד (ליכס ז) גרע בתרי אף כל קרן ישראל. ואומר (דניאל ז) ואל קרניא עשר די בראשה. וכשיעשו ישראל תשובה הקב"ה מחזירן למקומן הה"ד (מסלים עה) וכל קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק תרוממנה אותן הקרנות שנידע צדיקו של עולם ואימתי הקב"ה מחזירן למקומן לכשירומם קרנו של מלך המשיח ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו :

פרשה ז גם בשרם יקטירון את החלב ובא נער הכהן יאמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח מטך בשר מבושל בו אם חי. ויאמר אליו האיש קטר יקטירון

הני רבי שמעון בן יוחאי אמר להן הקב"ה מפני מה אחם אוכלים שירי מנחה ומניהין את הקומץ לזבובין ומפני מה אחם אוכלין את הבשר ומניהין את החלב ששוחין בחמה. מה ישראל אוטרים לו יבא כהן ויזרוק הדם ויקטר את החלבים ואח"כ יקח לו בשר ומה הכהן אומר להם הדם אינו זורק החלבים אינו מקטיר. תנה בשר לצלות לכהן ואם לא לקחתי בתזקה. ומה נאמר בסוף ובני עלי בני בליעל וגו' בנים שפרקו עול שמים מעליהם אמרו אין מלכות בשמים. דכתיב ובני עלי בני בליעל. וכתוב אחד אומר (דנסיס יג) (א) יצאו אנשים בני בליעל וידיחו וגו'. ומעיד קטן תעשה לו אמו. הני בשם ר'. יונתן כסות היורדת עם האדם לשאול היא באה עמו לעתיד לבא. (ב) ומה טעמיה (מיוז לח) תתהפך כתומר תנתם ויתיצבו כמו לבוש. לפיכך כתיב ומעיל קטן תעשה לו אמו לפיכך כתיב (שמאל ח כח) (ג) והוא עושה מעיל. כתיב וברך את אלקנה ואת אשתו וגו' אמר לו כל בנים שהקב"ה עתיד ליתן לך יהיו מן הצדקה הזאת. ודכוותא (נחלטיח כה) ויעתר יצו ק ליי לנכח אשתו. מה לנכח אשתו

מלמד

פירוש מהר"י בהן

(ג) קרצת לפרא. פי' כשמיטת נבקר: (לג) יחסון מנהון כחטטין וכו'. פי' קלחט סיס להן חטטין כלומר הקיקין וחריצין שנעשו בשניהם מולתן כדרך כמין זה אם זה וקלחט יכמו פיניסם מאכיהם. וקלחט נשכרו מסמכות: (לד) כמנחא אסירים בכסרות. פי' כענין וליאת מלכיה שבוט כס' ככיו' למלכיהם וסירות לישראל: (לס) אימתי אשרוך ישראל וגו'. פי' כשסע עם ר"ל שלמים יחד: (לו) הכידו כתיב. פי' שאחילו לדיק אחד יאמר עולם הוא ושכאיב עליו כאלן וישת עליהם חבל. וכדברי רש"י בענין זכוקף סרק אמר לו הממונס וכן סה שאמר תה"ל מריבו כתיב: (לג) פסיק מן ברייהון. פי' שפקווסם נקלסה ונחמכה מן צורחא שאין פקווסם עליו יתכרך ודריש זה מלשון חסאי חרן לענין חסית פקווס: (לח) כולך קדמי. ייכוש כדלעיל סוף ס' ד':

(א) יצאו אנשים בני בליעל וידיחו וגו'. פי' בליעל בליעל לגזירה שוב מעיר כנידחת: (ב) ומתי טעמי. פי' ומנח לוי' סה: (ג) כתיב וכיא עושה מעיל. פי' שמעיל זה שפעם לו אמו ירד עמו לשאול כמותו ונשאר עמו בקבר כדי לעמוד בו לעמיד

לכח

מלמד שהיה יצחק שמוח באן והיא שמוחה באן אמרה לפניו רבון כל העולמים כל בניו שאתה עתיד ליתן לי יהיו סן הצדיק הזה. ודכוותה (זוח ג) ויהי ביתך כבית פרץ וגו' אמרו לו כל בניו שהקב"ה עתיד ליתן לך יהיו סן הצדקת הזאת. כי פקר יי את חנה וגו' (מלכים ק"ג) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה. מושיבי עקרת הבית זו שרה (נלמס יג) ותהי שרי עקרה. אם הבנים שמחה (סס כ"א) הניקה בנים שרה. ד"א מושיבי עקרת הבית זו רבקה (סס כ"ב) כי עקרה היא. אם הבנים שמחה (סס) ויתרוצצו הבנים בקרבה. ה"א מושיבי עקרת הבית זו לאה (סס-כ"ג) וירא יי כי שנואה לאה. אם הבנים שמחה (סס) ויפתח את רחמה. ה"א מושיבי עקרת הבית זו רחל (סס) אם הבנים שמחה (סס ל) ויזכור ואלהים את רחל. ד"א מושיבי עקרת הבית זו אשתו של מנחם (סו"ט) וירא מלאך יי וגו' הנה נא את עקרה. אם הבנים שמחה (סס) והרית וילדה בן. ד"א מושיבי עקרת הבית זו ציון (יפ"ט) (כ"ד) רני עקרה. אם הבנים שמחה (סס) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה. ד"א מושיבי עקרת הבית זו הנה ולחנה אין ילדים אם הבנים שמחה. כי פקר יי את חנה ותהר ותלד שלשה בנים ושתי בנות:

פרשה ז' (מפלי כ') מקלל

אביו ואמו ידעך נרו באשון תושך. יודה בר רב נחמן וה' לוי. היה מנהון אמר לאחר שקנה לו סבין להיות חותך בו בשר נפלה על אצבעו וחתכה אמר לא קניתי אותה אלא להיות כחתך בה בשר שמא להיחתך בה. אין אדם מוליד אלא לכבודו והן מקללין אותו הה"ד מקלל אביו ואמו וגו'. ואחרונא אמר לאחר שהדליקו לו את הנר להיות נאית לאורו נפל על בגדו ושרפו. אמר לא הרקתי איתו אלא להיות נאות לאורו שמא להישרף בו. כך אין אדם מוליד בנים אלא לכבודו והן מקללין אותו. מקלל אביו ואמו וגו'. תני ר' שמעון בן יוחי שתי מצות גלה הקב"ה בתורה סתן שכרן הקלה שבקלות והחמורה שבחמורות. הקלה שבקלות (דלמס כ"ג) שלח. תשלח את האם וגו' והחמורה שבחמורות (סמות כ) כבר את אביך וגו'. רבי אבא בר כהנא בשם ר"ש בן יוחאי אומר בשם (שהיה) סתן שכרן מרובה כך עונשן מרובה הה"ד (מפלי ל) עין תלעג לאב והבז ליקחת אם יקרה עורבי נחל ויאכלו בני נשר (א) דין נקר ודין אבל. אלא אמר הקב"ה יבא עורב שהוא אכזרי ויקור אותה ואל יהנה ממנה ויבא נשר שהוא רחמן ויאכל אותה: (ב) (קלה ל) כי ברוב חכמה רוב כעס וגו' כר זמן שאדם מרבה בחכמה מרבה בכעס. וכל זמן שהוא מרבה ברעת מרבה ביסורין. אמר שלמה על ידי שהרביתי בחכמה הרביתי בכעס ועל ידי שהרביתי ברעת הרביתי ביסורין. רב אמר תלמיד חכם אינו צריך התראה. א"ר שמואל בר נחמן כלי פשתן הרקים הבאין מבית שאן אם מתפחמין אחר מהם (ג) בכמה דמים הוא עשוי. וכלי פשתן הגסים הבאין מאובל אם מתפחמין אחר מהם (ג) בכמה (ד) לשנים שנכנסו להנות אחר אוכל פת נקיה בשר שמן ויין ישן ויצא חולה. ואחר אבל פת קיבר וקטניות ושחה צונן ויצא בריא. (ה) כך ראתי מימך חמור והרבית עליו. גמל והרבית עליו במי היסורין (ו) כצוין בבני אדם. הנירבו ישמעאל לבוס גמלא שיחנא תני ר"מ לפי מה שהיתה ערמת הנחש כך היתה מכתו לפי שכתוב (נלמס יו) והנחש היה ערום מכל לפיכך (סס) ארור אתה סבל וגו'. יש שהרבו חכמה לטובתן ויש שהרבו חכמה לרעתן. הרבו לטובתן דוד ושלמה. הרבו לרעתן דואג ואחיתופל. יש שהרבו עושר לטובתן. והרבו לרעתן. הרבו לטובתן דוד ושלמה. הרבו לרעתן קרח והטן. יש שהרבו גבורה לטובתן. והרבו לרעתן. הרבו לטובתן יהודה ודוד. הרבו לרעתן גלית ושמשון. יש שהרבו זקנה לטובתן. והרבו לרעתן. הרבו לטובתן יעקב ודוד. הרבו לרעתן ועלי זקן מאד וגו'. רבי יודה בר' סימון בשם חזקיה זה אהרן כן המקראות שהיה רבינו דורש לשבח יאת אשר ישכבון את הנשים. אפשר בניו של אותו

פירוש מהר"י בהן

לכא: שלכן כעסם סמלמס נפלה חוב אותו ע"ס ליווי וכקסם שאלו כדכתיב שמואל א' כ"ח. כסיו סס והאמר האסס וכי' אלסוס רליתו עו"טס. וכו' ויהאמר לס מס תאלרו ותאמר ליכ וקן עולה והוא עוטה מעיל. להורות כי מעילו שדרנו עליו או: (ה) דין נקר ודין אכיל. סי' כחמיו וכי אין נקורס ענין אכילס הוא. ולמס א"ס נקטו לכמס כוס דוקא לשון נקורס. וכוס דוקא לשון אכילס ומסנו שנקורס ענינה נלי כנאס לכן נקטס אלל פורכ דוקא זכך הסינך: (ב) כי ברוב חכמה וגו' חכמית כל זס סדרוש על בני עלו שלמי גדולתן קלקלתן: (ג) כמס דמים הוא עשוי. סי' דמיו ככר סס שרוניס נכך גדול סווקן כקקול מעט: (ד) לשטים. סי'. משל לשטים: (ה) כך רליתס. מיסין חמור ורכיח עליוס. עיין על סכוק כי ברוב חכמה וכי כילקוט קלמס סימן סקס"ו: (ו) מלויין ככני אדם. סי' אחס מרכס עליו. מסא עס סככר הוא עמוס סמלוח מסדך ומסחמס סמכס עליו. ואף על פי כן אין כו יכורין מלויין ויכול לעמוד כוס ופכלוס סככרוס על דרך מס סמכר על כי ברוב חכמה וכי סכל מי שיש לו יוחס מסיבות וגדולס. ויתר כו מלוי קלקול והינך זכך כוס מכל כני פשתן סכוכר ססדקין כחשובין כמוע' סאסחורין וממלככוין. סס אכודין לגמרי וכל כוס סוויס כולס כלס וככסוס ססלסס כססן כי כנלו סני סס ודמיסס לכוס נחשכין ואין סווק כס מעי. וכן כענין כהנות סערנס כהולוח מלכניס ומסקיס חסוניס

צדיק עושין כן אמור מעתה על ידי שהיו מעלות הקדש לשם לשילה והיו משהין אותם (ו) ומלינין אותם חוץ מבתיהן לילה אחד מעלה עליהם הקב"ה כאלו שמשו עמהן. ודכוותה (שמאל א ח) ולא הלכו בניו בדרכיו וישו אחרי הבצע וגו' אפשר בניו של אותו צדיק היו עושין כן. אמור מעתה (ח) על ידי שהיו נוטלין המעשר ודנין. א"ר ברכיה מברכתא היתוה עוברת בבאר שבע והיו מניחין צרכי צבור ומתעסקין (ט) בצרכי עצמן. ודכוותה (גולגולת למ) ותשב בפתח עינים וגו'. אפשר כן. (י) אלא ישבה בפתח שכל עינים מצפות לה. אמרה יהי רצון שלא אצא מן הבית הזה ריקם. ויאמר להם למה תעשון כדברים האלה וגו'. א"ר אביו לימרתך תורה דרך ארץ כשתהא שומע טובתו של הבורך תהא - אומרה מפי אימרה וכשתהא שומע רעתו תהא אומרה (יא) מפי אחרים. מאת כל העם אלה אל בני כי לא טובה השמועה וגו'. רבי שמואל ברבי אבהו אמר (יב) זקן שנמצא בו דבר של דופי אין מורידין אותו מגדולתו אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך. נשיא מאי רבי יוחנן אמר מעבירין אותו. ר' שמואל בר רב יצחק סייתי לה מהכא אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם י"י (יג) מעבירים כתיב מעבירין אותו ומחזירין ליה. (יד) אמר רב הגי' משה אין מחזירין ליה דהוא קטיל להון. רבי שמעון בן לקיש אמר אף מלקין אותו. שמע רבי יהודה נשיאה וכעס ערק ר"ש בן לקיש (יד) ונפק ליה למגדל צבועיא. קם ליה רבי יוחנן ולא נחת לתנויא קם עמיה רבי יהודה נשיאה. אמר ליה למה לא נחית לתנויא. אמר ליה מסתחא יהיב במגדל צבועיא. אמר ליה אלו לא היה שמעון בן לקיש לא. טפח בחרא ידא ולא אזיל קרא טפח בתרתיהון ואזל קליהון. כיון דשמע ר' שמעון בן לקיש אתא לקרמותיה כיון דשמע רבי יוחנן נפק לאפי דידיה וקרא לפניו זה הפסוק (ד"ה א יא) אשר הלכו אלהים לפדות לו עם ולשום לו שם. (טו) אמר לו דייך דומה לבוראך. רבי אמי הוה (טז) מקיל לאינון דמתמנין בכסף תני ר' יאשיה מלית שעליו במרדעת של חסור. תאנא רבי אשיין זקן שהוא מתמנה בכסף אין קורין אותו רבי ואין עובדין מפניו אלא בארץ יהא מוטל. ומלית שעליו במרדעת של חסור. ר' זעירא וחד כרבנן הויתבין ולעון באורייתא קדם בי מדרשא דטבריא. עבר חד מן אילין דמימני בכסף אמר. ההוא מרבנן לר' זעירא (יז) נתחמי לעי באורייתא ולית אנן קיימין מן קדמוי. א"ר זעירא אנא בפירוש לית אנא קאים מן קדמוי. תרגם יעקב איש כפר גבוריא חד פסוק בבנישתא מרודתא דקיסרין וקלסוניה דבנן. (מנקה ז) הוי' אומרים לעץ הקיצה. זה זקן שהוא מתמנה בכסף. עורי ראבן רומם הוא יורה. יודע הוא להורות בתמיה. הנה הוא תפוש זהב ובסף. ולשם כספים אתמני. וכל רוח אין בקרבו. לא ידע כלום. אין אתון בעיין מלה דאורייתא הא רבי יצחק ברבי אלעזר בכנישתא מרודתא דקסרין. וי"י בהיכל

קדשי

פירוש סהר"י כהן

חשובים וביוקר ביותר נחלה וניזוק מהטובות והמכובדים כן בומר ייסורין מלויין בניו אדם מנחמוריס וגמלים גבי סחומל וזכו ג"כ לפוס גמלא סחמא שנסות כהמותו וחומריו יכול לסבול יותר וזרו עלמו ענין חלפיד חכם אינו לרין סחראס. כי לפי חשיבותו יצרו גדול וסיוק וקלקול מצוי בו ועליו להיזהר יותר בעלמו מבטע ומכאזיב וכל און. וכן ענין סחמא, זקל וזכו ענין יריש לשבח בני עלי שאר ישכנון לאו דוקא רק שהדבר קצין נחשב לסם גדול וסכנה: (ו) ומלינין אותם חוץ וכו'. פי' שסכסוס המעלין קניסה לסקריבן לסיטטר לבעליבן ואלו נחשלו וסחמלו וסחמלו וסחמלו ועל ידי כך היו הגסים פוחות פס סלח לנו לילך לדרך ולסמוך עליכם. וכן כסף רש"י פ' במה נכמה ד' ג"ה ע"כ: (ח) ע"י שהיו נוטלין וכו'. פי' כדעת ר"ע כס' במה נכמה ד' ג"ו ע"א שנסטו דנין ביון בעלי דיונין סיו נוטלין מסן מעשרותיהון ומסנות כסוה ולוי' כסכין ועיין פס כגמרא וברש"י: (ט) נצרכי עצמן. פי' רש"י בוישג רבס קודם ס' ויוסף סודד וגו' על מברכתא סירא סיכרת. ור"ל של ישראל. וקיסור סענין לכאן הוא קלת דוגמא למעש' כ"ע: (י) אלא ישבה בפתח וכו'. פי' להוליד מירע קדוש של יעקב חנינו כסחדלס: (יא) מפי אחרים. פי' כהם סלח כסס מו כהשר עשס כוס עלי סכנן: (יב) זקן. פי' זקן שיושב בישיבה: (יג) מעבירים כתיב. פי' חסר יו"ד נחרא: (יד) אמר ר' חני משס מחזירין לי' וכו'. בעל אית אחת מהק מלס משה ולי נראה סנחנס מהקו. וסו"ל לשון סנועה כהשר מלינו סרנס כמיוכו כחלמוד וכירושלמי דסוריות ס' ג' סלכס' יס אמר כ"ח מוסב דאינון מחזירין דסו"ל מקטל להון. פי' דרך גומא קאמר כלומר וכי טוב סו"ל סהס מחזירין סוסו וסחר כך סו"ל יסן להמיס אותם. ואולי גס כהן ראוי להימס מוטב כמקוס משה: (טו) א"ל דייך דומה לבוראך. פי' זה הענין כולו סו"ל שר' יודא נשיאס כעס על רשב"ל סאמר אף מלקין את הנשיא וחשב הנשיא זה לסנס ככבודו ונרת רשב"ל וסגנר כמגדל לנעיס וכוס פס איזס מקוס לדעתו כי ירס סיס שיחשסנו כנשיא ועמד רבי יוחנן ולא סלך לוועד סויסיבס לכית סמדרס משני כבוד רשב"ל גיסו. ועמד עמו רבי יסודא נשיאס ואמר לי' למה לא סלך לביס סמדרס: וססיב ר"י משני סהמספת סו"ל נחון ס"ח כמגדל לנעיס. כלומר כי רשב"ל סיס סהמספת כחיסוסתו וסורתו סכוס סיס עיקר כ"ס. אמר לו ר' יסודא נשיאס וכי אולי לא סיס רשב"ל כח לעולם לא סיינו עיסקיס כסורה כסניו כך וסקיס רבי יוחנן כידו אחת לפשמיע קול סיוכוס לכית סמדרס ולא נשמע סקול כמקוס ססיב רשב"ל פס וסקיס עוד כספי ידוס כדי להריס קול ססקסס ולסשמיע פס וסלך סקול סמה כששמע רשב"ל כך סיס כח לכח לסנפסס, וכיון שנודע לרבי יוחנן ילח לקרחתו לכבודו וקרא עליו וכו'. כלומר על סיוחלו לקרחתו גס פס כמו שעשה סס"י לישראל ביציאת מלריס. ואמר רשב"ל די לך סחחה דומיא דכוראין. וכן סמאמר גס כילקוט על ססוקוס. וכירושלמי סוכר סלסונות קלס סונות וארכוס יוחר וסענין אחד וכסלי ביארתינו גס פס: (טז) מקל לאינון וכו'. פי' סיס מיקל ככבוד הנשיא או כ"ד ססיס מהמנס לכך ע"י כסף כנתן חלי כסף למושל או לקסל למנותו כראש: (יז) נתחמי לעי באורייתא וכו'. פי' נפסס עלמנו וסחראס כסרודיס כלימוד וכאלו אין אנו רואין אופו כדי סלח נלסרן לפמוד לסניו; גס פס ס' וגס פס אגסיס

קדשו הם מפניו כי יי' בהיכר קדשו:

אם יחטא איש לאיש ופלוו אלהים. בית דין עושין פשרה ביניהם. ואם ליי יחטא איש מי יתפלל לו ולא ישמעו לקול אביהם וגו'. כתוב אחד אומר (יחזקאל יח) כי לא אחפוץ במות הרשע. וכתוב אחד אומר כי חפץ יי' להמיתם הא. כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתמה גזר דין כי לא אחפוץ במות הרשע משנחתם גזר דינם כי חפץ יי' להמיתם. כתוב אחד אומר (ספלים סה) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו. וכתוב אחד אומר (איכה ג) סבותה בענין לך מעבור תפלה. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתם גזר דין שומע תפלה. ומשנחתם גזר דין סבותה בענין וגו'. כתוב אחד אומר (ספ) מפי עליון לא תצא הרעות והשוב. וכתוב אחד או' (דניאל ס) וישקוד יי' על הרעה. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתם גזר דין מפי עליון לא תצא. משנחתם גזר דין וישקוד יי' וגו'. כתוב אחד אומר (יחזקאל ד) כבסי מרעה לבך וגו' וכתוב אחד אומר (ספ) כי אם תכבסי בגתר וגו'. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתם גזר דין כבסי מרעה לבך משנחתם גזר דין כי אם תכבסי וגו'. כתוב אחד אומר (ספלים קמה) קרוב יי' לכל קוראיו וגו' וכתוב אחד אומר (ספ י) למה יי' תעמוד ברחוק הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתם גזר דין קרוב יי' לכל קוראיו משנחתם גזר דין למה יי' תעמוד ברחוק. כתוב אחד אומר (ישעיה נה) דרשו יי' בהמצאו. וכתוב אחד אומר (יחזקאל כ) חי אני אם אדרש לכם הא כיצד יתקיימו שני מקראות הללו. עד שרא נחתם גזר דין דרשו יי' בהמצאו וגו' משנחתם גזר דין חי אני אם אדרש לכם. כתוב אחד אומר (יחזקאל ג) שובו אלי ואשובה אליכם וגו' וכתוב אחד אומר (יחזקאל ה) אם ישוב ולא ישוב. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו עד שלא נחתם גזר דין שובו אלי ואשובה אליכם. משנחתם גזר דין אם ישוב ולא ישוב. והנער שמואל הולך וגדול ושוב כל זמן שהצדיקים בגדולה הקב"ה עמהם בגדולה (יח) גם עם יי' גם עם אנשים:

פרשה ח ויבא איש אלהים אל עלי ויאמר אליו כה אמר יי' הנגלה נגליתו וגו'. תאני רבי שמעון בן יוחאי אדם כשהוא גולה מיהודה לנגליל או מנגליל ליהודה אין זה קרוי גולה. בשעה שהוא גולה מא"י לחוץ לארץ קרוי גולה. א"ר שמואל בר נחמן הנגלה נגליתו שתי גלויות גליתו אחד להוציא את בניך ממצרים ואחד ליתן כהונה לבניך ואתם מורדים בי. רבי ורבי יונתן ז"ל תנחומא בר יודה ורבי שמעון בן לקיש ז"ל אבין ורבי חייה בשם רבי יונתן. בשני מקומות מצינו שטימא שהור עצמו מפני כבודו של צדיק. במצרים איכן נגלה עליו. רבי ברכיה בשם ר' חלבו מתוך פלטרין של פרעה. (א) במדין איכן נגלה עליו רבי הונא בשם רבי אחא אמר מתוך חללה של עמוד. אמר להם אם תעלה מלניא אחת בכל איבריך כל איבריך מרגישיך כך (יחזקאל כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא וגו'. ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן וגו'. (ספלים סה) אשרי תבחר ותקרב וגו'. (ב) טובי דאתבחר ביה טובי דאתבחר ומקרב ליה. מפרונא שארה לר' יוסי אמרה ליה מאן אלהכון (ג) בעי הוא מקרב. הביא לפניו כלכלה של תאנים והיתה בוררת יפה יפה ובוררת ואוכלת. אמר לה אתה יודעת לבור והקב"ה אינו יודע לבור. מאן דהוא חמי עובדוי שבין הוא בחר בי ומקרב ליה. רבי מנחם בשם רבי שמואל בר רב יצחק. לא כל הקרוב קרוב ולא כל הרחוק רחוק. יש נבחר ונדרחה ונתקרב יש נבחר ונדרחה ולא נתקרב. אהרן נבחר ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן. ונדרחה (דניאל ס) ובאהרן התאנף יי' ונתקרב (שמות כח) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. שאול נבחר (שמואל א י) הראיתם אשר בחר בו יי'. ונדרחה (ספ) נחמתי כי המלכתי את שאול וגו' לא נתקרב (ספ) ואני מאסתיו ממלךך על ישראל וגו'. דוד נבחר (ספלים עח) ויבחר בדוד עבדו. ונדרחה (שמואל ב טו) ויצא המלך וכל העם ברגליו (ד) ויעמדו בית המרחק ריב"ל אמר נדרחהו אף על פי כן קבל עליו נדוי הדא הוא דכתוב (ספ) ודוד עולה במעלה הזיתים (ה) עולה ובוכה וגו'. ונתקרב א"ר יודן עירא היאירי היה רבו וקרבו

פירוש מהר"י כהן

סי' שזכו כוונת סכתו של וסנער שמואל וגו' שמיים גם עם וגו':
 (א) במדין איכן נגלה אליו וכו' סי' כ' הונא אמר כך לשאליו במדין איכן נגלה עליו. וסנער דא' לשעלה ממך חלני של עמוד. שכשם שאם הונא איזו מכסאו הולעה בלחד מאנרו כלדס כל אנרו מרגישין כך כש"י מלא כל הסולם כשנחתו וכבודו יכול לנגלות בלחד המקומות או יגרות איך ומס שיכיה: (ב) עובד דלחנמר כו' וכו'. סי' אשרי שנחר בו כוח ית' אפ"ס שלא קרבו. כל שכן אשרי מי שנחר בו וגם קרבו וטיין בילקוט שמוק זכ: (ג) כפי מקריב. סי' דרך לנגונו ולעג אמרס את מי שרונה אליכס הוא מקריב. כלומר איך מקרבו: (ד) ויעמדו בית המרחק סי' וכו סיפא דקרא כדוד שמואל ב' סי' כשנחת משני אנבלוס וקדרוש בית המרחק שחמקו כנדוי: (ה) עולה ובוכה וגו'. סי' סיפא דקרא וראש' ל

וקרבו. הוא שרור אומר (מהלים קיט) ישובו לי יראיך ויודעי עדותיך (ו) וידעו כתיב. עירא היאירי שהיה רבו וקרבו. לכן נאום יי אלהי ישראל אמר אמרתי וגו'. ר' יהושע בר' נחמיה בשם חר דבי מיאשא יתיב קמיה ר' אבהו אמור אמרת שני פעמים ביר. בוזי (ז) ביר איתמר ב' פעמים ביתך ובית אביך ותהלכו לפני עד עולם ועתה וגו' חלילה לי וגו' רבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק החמיר הקב"ה בכבודו של צדיק יותר כבודו. בכבודו של צדיק כתיב (נחלשים יג) ואברכה מברכך וגו'. בכבודו של הקב"ה כי מכבדי אכבד. אני אכבד. (ח) ובוזי יקלו על ידי אחרים. ואיש לא אכרית לך מעם טובחי וגו' ר"ס על להרא אתרא דאקרי ממלא. ומצא אותן (ט) שחורי ראש אמר להם תאמרו שמא ממשפחת עלי אתם והוא שכתוב בו (יא) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים. אמרו לו רבי התפלל עלינו אמר להן התעסקו בצדקה ואתם מאריכים ימים. קרא לפניהם המקרא הזה (משלי יז) עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא. וזה לך האות. ר' שמואל בר נחמן אמר דבר ברי. אשר יבא אל שני בניך אל חפני ופנתם וגו' (יב) ותדע והקימותי לי כהן נאמן. ורכוותה (שמוס ד) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך רבי שמואל בר נחמן אמר דבר ברי. (סג) בהוציאך את העם ממצרים מן בהוציאך את העם ממצרים תדע כי תעבדון את האלהים על ההר הזה. והיה כל הנותר בביתך וגו' אין הלשון הזה (יג) אלא לשון פרנסה כמה דאת אמר (יד) ספחני אל אחת הכהונות וגו'. והנער שמואל משרת את יי לפני עלי. ר' פנחס ור' ירמיה בשם ר' חייא אמרו וכי לפני שכינה היה עומד אלא כל זמן שהוא עומד לפני עלי הכהן כאלו עומד לפני השכינה וכה"א (מלכים א יז) חי יי אשר עמדתי לפניו וכי מפני השכינה היה עומד אלא כל זמן שהיה עומד לפני אחיה השלוני כאלו עומד לפני שכינה. רבי חלבו בשם רבי שילא כתיב (מלכים נ' ג) מה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו וגו'. (סו) אפילו היה מבקש מים לפני היה נותן לו מ"ט אשר למר תורה סאליהו אין כתיב כאן אלא אשר יצק מים וגו' מלמד שאפי' היה מבקש מים היה נותן לו. ודבר יי היה יקר בימים ההם וגו'. עשרה דברים נקראו יקרים. ואלו הן. התורה והנבואה והתבונה והדעת והסבלות והצדיקים. ומיתתן של צדיקים. והחסד והעושר. וישראל. התורה מנין דכתיב (משלי ג) יקרה היא מפנינים. הנבואה מנין דכתיב ודבר ה' היה יקר וגו'. התבונה מנין דכתיב (ס"ז) יקר רוח איש תבונה. והדעת מנין דכתיב (ס"ט) וכלי יקר שפתי דעת. הסבלות מנין דכתיב (קס"א) יקר מהכמה מכבוד סבלות מעט. הצדיקים מנין דכתיב (מהלים קיט) (ס"ז) ולי מה יקרו רעך. אל מה עצמו וגו'. ומיתתן של צדיקים מנין דכתיב (ס"ט ק"ז) יקר בעיני יי המותה לחסידיו. החסד מנין דכתיב (ס"ט לו) מה יקר חסדך אלהים. והעושר מנין שנאמר (משלי יג) לא יחרוך רמיה צירו והן אדם יקר חרוץ. ישראל מנין (יז) דכתיב (ירמיה לא) הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים וגו'. ויהי ביום ההוא ועלי שוכב במקומו ועיניו החלו כהות וגו'. מכאן אמרו חכמים כל מי שהוא מעמיד בן רשע או תלמיד רשע סוף שעניו כהות. בן רשע מיצחק שנ' (נחלשים כז) ויהי כי זקן יצחק ותכהנה עיניו מראות. למה שהעמיד עשו בן רשע. תלמיד רשע מאחיה השילוני שנ' (מלכים א יד) ואחיהו לא יכול לראות כי קמו עיניו משיבו. למה שהעמיד ירבעם תלמיד רשע. (יח) ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל יי וגו'. עד שלא משקיע הקב"ה שמשו של צדיק זה הוא מורח שמשו של צדיק אחר. יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש וקראו עליו -

פירוש מהר"י כהן

מכיו וילך יחפ כרי שנגב בעלמו נדוי וקלנו עליו: (ו) וידעו כתיב. פי' כאלו ראוהו כעין לפקרות חולים מלבון אלופי ומיודעי לומר שכל רבו של דוד ידבר דהיינו עירא: (ז) ביר איתמר ב' פעמים. פי' ביר איתמר בן אהרן ככהן והוא דרך ראשון שפרש"י בפסוק זה עיין שם וגם בדרך השני המאופה אללו יותר מהראשון: (ח) בוזו יקלו ע"י אחרים. פירוש שלכבודו של צדיק יעשה סוף ית' ככל בעלמו אס לטובה אס לרעה כביכול. ככתוב והארכה מברכך ומקלך אחר הכל חנו פענמי אעשה ואלו לכבודו ית' אינו עושה עלמו רק בטובה מכבדי אכבד ובוזו לא יקול בעלמו ית' רק יקלו ע"י אחרים: (ט) שחורי כראש. פי' עטופי שחורים באבילות: (יא) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים. פי' כשירש"י בו בפסוק בנביא עיין שם: (יב) ותדע והקימותי לי כהן נאמן. פי' דבר כלי ומתאמת מחר לעינין הוא יכיר לך כמות על הדברים הרחוקים שיתאמתו ומקוימו גם כס דהיינו אשר יבא וגו' כלומר שיבא במסרה אל שני בניך נחייך הוא כמות על כל המאוחר. וכן במשפ של עכשוו הוא לך כמות על העבדון וגו'. ולא הפך כמובן בפסוק בספוק: (יג) אלא לשון פרנסה. פי' לאגרות כסף וישרש לשון פרנסה כסף כנראה מסיפא דקרא ספחני וגו' לאכול את לחם: (יד) ספחני אל אחת הכהונות וגו'. פי' ומסיים לאכול את לחם: (טו) אפילו היה מבקש מים וכי לפני השכינה היה עומד אלא כל זמן שהיה עומד לפני עלי הכהן כאלו עומד לפני השכינה. פי' מלכים נ' ג' מה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו וגו'. פי' אפילו היה מבקש מים לפני היה נותן לו מ"ט אשר למר תורה סאליהו אין כתיב כאן אלא אשר יצק מים וגו' מלמד שאפי' היה מבקש מים היה נותן לו. ודבר יי היה יקר בימים ההם וגו'. עשרה דברים נקראו יקרים. ואלו הן. התורה והנבואה והתבונה והדעת והסבלות והצדיקים. ומיתתן של צדיקים. והחסד והעושר. וישראל. התורה מנין דכתיב (משלי ג) יקרה היא מפנינים. הנבואה מנין דכתיב ודבר ה' היה יקר וגו'. התבונה מנין דכתיב (ס"ז) יקר רוח איש תבונה. והדעת מנין דכתיב (ס"ט) וכלי יקר שפתי דעת. הסבלות מנין דכתיב (קס"א) יקר מהכמה מכבוד סבלות מעט. הצדיקים מנין דכתיב (מהלים קיט) (ס"ז) ולי מה יקרו רעך. אל מה עצמו וגו'. ומיתתן של צדיקים מנין דכתיב (ס"ט ק"ז) יקר בעיני יי המותה לחסידיו. החסד מנין דכתיב (ס"ט לו) מה יקר חסדך אלהים. והעושר מנין שנאמר (משלי יג) לא יחרוך רמיה צירו והן אדם יקר חרוץ. ישראל מנין (יז) דכתיב (ירמיה לא) הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים וגו'. ויהי ביום ההוא ועלי שוכב במקומו ועיניו החלו כהות וגו'. מכאן אמרו חכמים כל מי שהוא מעמיד בן רשע או תלמיד רשע סוף שעניו כהות. בן רשע מיצחק שנ' (נחלשים כז) ויהי כי זקן יצחק ותכהנה עיניו מראות. למה שהעמיד עשו בן רשע. תלמיד רשע מאחיה השילוני שנ' (מלכים א יד) ואחיהו לא יכול לראות כי קמו עיניו משיבו. למה שהעמיד ירבעם תלמיד רשע. (יח) ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל יי וגו'. עד שלא משקיע הקב"ה שמשו של צדיק זה הוא מורח שמשו של צדיק אחר. יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש וקראו עליו -

עליו (קבלת: א) וזרח השמש ובא השמש. יום שמת רב אדא בר אהבה נולד רב המנונא וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. יום שמת רב המנונא נולד רבי אבין וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. יום שמת ר' אבין נולד אבא הושעיה איש טרייה וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. יום שמת אבא הושעיה איש טרייה נולד רבי הושעיה בריה וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של שלה הזריח שמשו של רבקה שנאמר (נחל'ס' כד) ויבואה יצחק האהלה שרה אמו. קודם שלא השקיע הקב"ה שמשו של משה הזריח שמשו של יהושע (במדכ' כז) ויאמר י"י אל משה. קח לך את יהושע בן נון וגו'. עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של יהושע הזריח שמשו של עתניאל בן קנו (סופ'ס' א) וילכדה עתניאל בן קנו. עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של עלי הזריח שמשו של שמואל ונר' אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' וגו'.

פרשה ט ירעם אל בקולו נפלאות עושה גדולות ולא נדע (איוג' לו) רבי פנהם בשם ר' ראובן. אומר ר' אית' מיטיך אדם אחד יוצא מן הצפון ואדם אחד יוצא מן הדרום ומזרוגין זה לזה (א) אלולי שעשו סיסמא ביניהון כך משה במדבר ואהרן במצרים ושניהם יוצאין בשעה אחת ומזרוגין זה לזה (ב) אלולי שיחסן הדיבור אינו כן אלא בשעה שאמר לו הקב"ה לאהרן לך לקראת משה המדברה (סמות' ה) וגו' שמע משה בדיבור אחד (סס) לך שוב וגו' ויצא הה"ד ירעם אל בקולו נפלאות. שניהם יצאו בקול א'. א"ר יודן כתיב (תהלים קד) הרים הנבוהים ליעלים וגו'. רבי לוי בשם ר"ש בן לקיש (ג) האילה הזו אבריה צפופים והיא מתקשה לילד ומה הקב"ה עושה ממציא לה נחש והוא נושכה ואבריה מתרפין וכשהיא יולדת סה הקב"ה עושה ממציא לה עשב והיא אוכלת ומתרפאת הה"ד עושה גדולות ולא נדע. רבי לוי בשם ר"ש בן לקיש האילה הזו (ד) איבריה תשים והיא מבקשת מים והיא יראה מתיה רעה. מה הקב"ה עושה מבנים בה רוח תזוית ומקשת ברגליה ומקשת בקרניה וחיה רעה שומע (ה) ובורחת הה"ד עושה גדולות ולא נדע. א"ר אליעזר אדם הזה ישן על ספתו והנחש סכוון לפני מטתו מה הקב"ה עושה מבנים בו רוח חזוי מפשיט בידיו ומפשיט ברגליו ולובש כליו הפוכין (ו) והנחש שומע ובורח הה"ד עושה גדולות ולא נדע. א"ר לוי הקב"ה יודע נפלאותיו שהוא עושה לבריותיו ובריותיו אינן יודעין נפלאות שהוא עושה עמהן. האנא שלשה קולות קולן הולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בנתיים ואינן מרגישין ואלו הן היום והנשמים והנפש בשעה שהיא יוצאת. היום מנין. א"ר יהודה בר רבי אלעאי את סבור שהיום הזה (ז) שף ברקיע אינו אלא נוסר ברקיע במסר הזה. והגשמים מנין א"ר לוי כתיב (תהלים מז) תהום אל תהום קורא לקול צנוריק. הנפש מנין. (ח) ר' שמואל אחוי דרבי פנחס בר תמא הוה דמיך בצפורי והוה חבריא יתיבון גביה אתא מלה וגחכין שמעין קלא אמר נפשיה להון לאחוי דההוא גברא מתברא ארוין ומעקרא אילנין ואתון יתבין גחכין ולא ידעין. בר קפרא אמר עשה הקב"ה את שאינו נראה נראה. ואת שאינו שומע שומע. ואת שאינו מדבר מדבר. את שאינו נראה נראה מנין (ט) וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. את שאינו שומע שומע מנין (י) וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. כי היא שמעה את כל דברי י"י. ואת שאינו מדבר מדבר מנין. (במדכ' כב) ויפתח י"י את פי האהרן וגו'. כתיב (יחמ"ס סו) ויאמר י"י אלי אם יעמוד משה ושמואל לפני וגו'. את מוצא מה שכתוב בזה כתוב בזה. זה לוי וזה לוי. זה בנה מזבחות וזה בנה מזבחות. זה מלך על ישראל ויהודה וזה מלך על ישראל ויהודה. זה הקריב וזה הקריב. זה בקריאה וזה בקריאה.

פירוש מהר"י כהן

כאן נרמז לרבי ר' אהבה נולד רב המנונא נולד רבי אבין וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. יום שמת רב המנונא נולד רבי אבין וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. יום שמת ר' אבין נולד אבא הושעיה איש טרייה וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. יום שמת אבא הושעיה איש טרייה נולד רבי הושעיה בריה וקראו עליו זרח השמש ובא השמש. עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של רבקה שנאמר (נחל'ס' כד) ויבואה יצחק האהלה שרה אמו. קודם שלא השקיע הקב"ה שמשו של משה הזריח שמשו של יהושע (במדכ' כז) ויאמר י"י אל משה. קח לך את יהושע בן נון וגו'. עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של יהושע הזריח שמשו של עתניאל בן קנו (סופ'ס' א) וילכדה עתניאל בן קנו. עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של עלי הזריח שמשו של שמואל ונר' אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' וגו'.

קול

זה בהנני וזה בהנני . (שמות ג) ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני . תמן תנינן נעל הכהן כבפנים ובן לוי ישן לו מבחויץ קפיץ הריבור על עלי ודבר אל שמואל בחויץ . ויקרא י"י אל שמואל ויאמר הנני וירץ לעלי ויאמר הנני כי (ט) קראת לי א"ר יוחנן כהרא עגלה תמימה . ויבא י"י ויתיצב ויקרא בפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שומע עבדך הה"ד (משלי יג) מפרי פי איש תשבע בטנו וגמיל ידיו ישיב לו . א"ר שמלאי אמר הקב"ה לראובן אתה התחלת בהצלת נפשות תחלה (בראשית לו) וישמע ראובן ויצילהו מידם . חייך שאין מפרישין ערי מקלט אלא מתחומך . (ל) הה"ד (דניס ד) את בצר במדבר בארץ המישור לראובני . א"ר יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקב"ה ליהודה אתה הצלת לי ארבע נפשות שלשה מן האור ואחת מן הבור . חמר ושני בניה מן האור ויוסף מן הבור . חייך שאני מציל כך חנניה מישאל ועזריה מן האור ודניאל מן בור אריות . ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר הקב"ה למשה אתה אמרת (סס) וידעת היום והשבות אל לבבך כי י"י הוא האלהים וגו' . (יב) חייך שאני מכתוב עליך (סס לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וגו' . ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר הקב"ה לרחב את אמרת (יהושע ג) כי י"י אלהיכם הוא אלהים בשמים ממער ועל הארץ מתחת . על הארץ מתחת נחא שמא בשמים ממעל . את אמרת מה דלא חמין עיניך . (יג) חייך שבנדך עומד ורואה מה שלא ראו הנביאים הה"ד (יחזקאל א) נפתחו השמים ואראה מראות אלהים . ר"י דסכנין בשם ר' לוי אמר הקב"ה לחנה מתחלת ברייתו של עולם לא קלסני בשר ודב בפסוק הזה יי צבאות אלא את . חייך שבנדך עומד ופותח בו . הה"ד (שמואל א עו) כה אמר יי צבאות פקדתי את אשר עשה לך עמלק . אמר ר' אבהו בשעה שהלך עבד מרדכי הכושי להעלות את ירמיה מן הבור מהו אומר לו (ירמיה לח) שים נא בלואי הסחבות והמלחים וגו' . אמר לו ירמיה הלואי והוה לי סולם חר . אמר לו הקב"ה סולם את מבקש אין לוקנתך בידי חבל לא כן כתיב (יהושע ג) ותורידם בחבל בעד החלון . אף אתה (ירמיה סס) ומשכו את ירמיה (יד) בחבלים . ר"י דסכנין בשם ר"ל אמר הקב"ה למשה את אמרת (שמות יח) כי יבא אלי העם לדרוש האלהים דצריך לטרא יפית בה אף את כשתהא צריך דבר תהא בא אצלי הה"ד (סס כד) ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו . תני ר' חייא אברהם אברהם . יעקב יעקב . משה משה . שמואל שמואל . לשון חבה ולשון זירו . ר' אליעזר אומר לו ולדורות . אין דור שאין בו אברהם . אין דור שאין בו כיעקב . אין דור שאין בו כמשה . אין דור שאין בו כשמואל :

פרשה י ויאמר יי אל שמואל הנה אנכי עושה דבר בישראל וגו' . שמואל בר נחמן

אמר זו שביית הארון . ביום ההוא אקים אל עלי וגו' והגדתי לו כי שופט אני וגו' ולא כהה במ . לא גער בהון . ולכן נשבעתי לבית עלי וגו' (א) רב כהנא הוה קאים ומצלי והוה ר' חייא בר אבא (ב) קאים מצלי קודמו . כיון דחסיר ר' חייא בר אבא (ג) לא בעי דיפסוק קדם רב כהנא . א"ל ר' חייא בר אבא כן אתון נהוגין בבבל מצערין רביכון . א"ל לית רבי ידע דאנא מדבית עלי קאתינא שכתוב בו אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה וגו' בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתפלה וצלי עלוי והאריך ימים (ד) עד דאתעבדן טופרוי סומקין כהדין דקקיא . וישכב שמואל עד הבקר ויקרא עלי אל שמואל וגו' כה

פירוש מהר"י בהן

קול אחד שבי' אומר להם נשמחו של אחיו של ר' שנתם טובת ארזים ועוקרת חילנות מקולם ואחס יושנים כלן משחקין ואינכם יודעים הכירו כזה שנסער ר' שמואל ולמדנו מזה שאין קול יליאת נשמה נחמטת לפני אדם חיים : (ט) כי קראת לי וכו' . פי' ר' יוחנן בא לבאר האי כי שאמר שמואל בלשון כאשר . כלומר הנני הנני מוכן לך ככף ומיד שקראת לי . וזה אמרו כהרא עגלה וכו' כלומר שהיה נראה ומוכן לו לשרתו כמממתו וכרוס חיי שרס רכס יש טובכ כהיכל ה' אמר ר' יוחנן וכו' ומחקו בעל מתנות כסונה ונראה לי שצריך להיות שם וגו' וקאי על סר' כנוכר : (י) סה"ד את כלל וגו' . פי' וכתוב בתרי' לראובני : (יא) אמר הקב"ה למשה וכו' . פי' ועשייתו יחיד כדכתיב שם אין עוד : (יב) חייך וכו' . שכתיב גם הוא ית' על משה ולא קם כמשה עוד : (יג) חייך שבנדך עומד וכו' סה"ד וכו' . פי' כי זה אמר שמואל כנס ככתוב שמואל א' ט"ז . ועל זה היה מתחלה הכלית מכוון המדרש שכתחיל סה"ד משרי פי איש וכו' לעיל בסמוך לדרוש ססו . כהוא על שמואל וחנה וקשרו עם ויאמר שמואל דבר כי שומע עבדך בעבור כי צוה גם לשמואל דאוי שמכנע כטנו וגו' . לפעל טוב שבדבור כהוא כדפירש' שם בפסוק שלא בזכיר שם שמים לומר דבר ה' וגו' כאשר לזכו פני . אמר שמה קול א' הוא . ואף למלאך חשש כדאיחא סרק אלו קשרים : (יד) בתכלית . פי' אין כח כזקנס לעלותן כפונס ולריך לכמתיך אוחו : (ה) רב כהנא הוה קאים ומל' . גם בירושלמי ס"ב דראש השנה ועיין שם בכסר יפה מראה : (ז) קאים ומל' קדמו . פי' הוה עומד כגו ומתחיל וכו' כהנא בא אחריו ועמד אחריו רבי חייא וכו' וכו' פירש' פירש' : (ג) לא כפי דוסטיק וכו' . פי' לא רנה להפסוק ולעבור בעודו מתחיל וכפסיוס רב כהנא א"ל ר' חייא וכו' כי הוה לריך להמתיך לו : (ד) עד דאתעבדן טופרוי סומקין כהדין דקקיא . פי' עד שנעשו לסרנו אדומים מפני זקנה כמו של סנוקית אסקטיס והדיקין מאוד :

כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף אין כתיב כאן אלא כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף (ה) א"ל כשם שאין בני יורשין את מקומי כך אין בניך יורשין את מקוסך. ויגד לו שמואל את כל הדיברים וגו'. ויאמר הוא ה' ארון הוא מר הוא הטוב בעיניו יעשה. ויגדל שמואל ווי היה עמו וגו'. א"ר יהודה בר ר' סימון (ו) אף משנפל ארצה לא הפיל מכל דבריו ארצה. שכן הוא אומר לשואל (שמואל ח כח) מחר אתה ובניך עמי. בתוך מחיצתי. וידע כל ישראל מדן וגו' (ז) אבא אבוי דשמואל בר אבא היה מתעסק במטבא ושלת גבי ר' יהודה בן בתירה לנציבין בתר זמן קם עמו. א"ל לית רבי בעי ההוא מלתא אמר ליה ולא מילין הוון א"ל לית מלתך הימינא עלי סני מן ממנא אמר ליה את הימנת מילתי עלך. תוכה למקמא בר כשמואל נביאה דכתיב ביה וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע וגו'. וזכה למקמא שמואל בר אבא. ויוסף יי להראה בשילה וגו'. ר' ברכיה בשם רבי לוי בב"מ שהקב"ה נגלה בשילה (ח) תניינא בשילו כתיב. וישמעו פלשתים את קול התרועה וגו'. אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה. עד כאן אמרו כשרים שבהן. אבל הרשעים שבהן אמרו אלהיכם האלהים הטבים את מצרים בכל מכה וגו' אמרו עשר מכות הבה במצרים ועוד הבה על הים ושאר מכות כיה בעמו במדבר. (ט) אמרו אין לו מכה עוד מעתה. אמר להם הקב"ה אתם אמרתם אין לו מכה עוד מעתה חייכם שאני מביא עליכם מכה שלא נראה ולא נהייתה מעולם הה"ד ותכבד יד יי אל האשרודים וגו'. הא כיצד היה יושב בטחור ועכבר עולה מן התהום ושומט את בני מעיו ויורד לו לתהום. הה"ד ותכבד יד יי אל האשרודים וישמש וגו'. חזרו להיות עושים להם ספלים היה עכבר אומר לספל אני שלוחו של מי שאמר והיה העולם ואתה בריותו. תן כבוד למי שבראך. והיה הספל נבקע ועכבר עולה מן התהום ושומט את בני מעיו ויורד לו לתהום. הה"ד ותכבד יד יי וגו'. כל הפרשה ערובי דברים מי שאמר (י) זה לא אמר זה ומי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (נלאשים לח) ויכר יהודה ויאמר (יא) צדקה ממני. והקב"ה מכתוב עליו (סס) ולא יסף עוד לדעת. שמשירע שכלתו היא לא יסף עוד לדעת וכל הפרש'. ודכוותה (נמדנר יג) באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגו' (יב) עד כאן אמר כלב. כל הפרש' עירובי דברים מי שאמר זה לא אמר זה מי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (סס יא) ועתה נפשנו יבשה אין כל וגו'. את סבור מי שאמר זה אמר זה. אלא ישראל אומרים ועתה נפשנו יבש' אין כל וגו'. והקב"ה מפיס את כל באי עולם ואומר להם בואו וראו על מה בני מתרעמין עלי והמן כורע גד הוא וגו'. כענין (יג) שנאמר (נלאשים יג) זהב הארץ ההוא טוב וגו'. כל הפרש' עירובי דברים מי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (זופסיס ה) מדוע בושש רכבו לבא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו עד כאן אמר' אבו של סיסרא (סס) חבמות שרותיה תעננה עד כאן אמרו כלותי הלא ימצאו יחקקן שלל עה כאן אמר' אשתו נתגדו הדברים שאמר' אמו של סיסרא לדבור' ברות הקדש שלח' לה דבורה אד הצפי עוד לסיסרא בנך (יד) מעתה (סס) כן יאבדו כל אויביך יי. ודכוותה (ינמיה כ) מיכ' המרשתי הו' ניבא בימי יחוקיהו מלך יהודה וגו'. ההמת המיתוהו חוקיהו מלך יהודה וגו'. עד כאן אמרו כשירין שבהן אבל רשעים אמרו (סס) וגם איש הי' מתנבא בשם יי אוריהו בן שמעיהו וגו' וישמע המלך יהויקים וכל גבוריו וגו' וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים וגו' ויוציאו את אוריהו מצרים ויביאוהו אל המלך וגו'. אמרו כשם שנתנבא אורי' כך נתנבא ירמי' וכשם שנהרג אוריה

אוריה

פירוש מהר"י כהן

(ס) אינ כשם שאין בני וכו'. פי' שקללו קללה זו אם סכח ממני דבר לא יסיו בניך ממלאין את מקומך. וזוה למדו כס' אלו סן הנלין שקללת כשם אפי' על תנאי הוא כאל דאפי' דכתיב ויגד לו וגו' כתיב ולא הלכו בניו דרכיו: (ו) אף משנפל ארצה. פי' בקבר. אחר מותו: (ז) אבא אבוי דשמואל בר אבא הוה מתעסק במטבא וכו'. פי' כל זה כו' כן. אבא הוה עובד סרקמטיא במשי מוצח ומשונה ושלח אלנו ר"י לנציבין להחזיק לו מזה שהוא רוצה לקנות ממנו גם הוא וכן עשה. לימים בא אלנו אבא ואמר וכו' לא רוצה מורי אונס ממי. א"ל ר"י ב"ב וכו' לא דברים בעלמא היו מה ששלחתי לנציבין. א"ל אבא וכו' אין דבריו נאמנים ואמתיים אללי יותר מהאמון שהאנשי לדברין ולא רציתי. למכור כמון לזולתן הציג לו ר"י סואיל ועשית עליך דברו נאמנים. תבא זוכה להעמיד בן נאמן לה' כשמואל הנביא שכתוב בו וידע וגו' נאמן לה' וגו' זוכה והעמיד אותו בן שמואל בר אבא: (ח) סטינא כש'ו כתיב. פי' סראשן כתיב ה' כסופו וכשני כו"ו כסוף וכונת סדרש לרמוז שהטעם כאומר שנשנילו חכות שלו של שואל טעם בן להרגיל להגלות נגד מה שכתוב למעלה ודבר ה' יהיה יקר בימים ההם. וכפירש'י כסוק ויוסף ה' וגו': (ח) אמרו אין לו וכו'. פי' לשלש חלוקות דריש קרא. א' המכיס את המלרים על עפר המכות. ב' כל מכה על אומן שעל הים שיהי סכס. וסרבה ביותר מאשר במלרים למר כדאית ליה ולמר כדאיתקליה. ג' במדבר על כל אשר קרה מהעונשים לישראל במדבר: (ט) חזרו להיות עושין וכו'. פי' לפשות לרכיבם לחובם ולא על סארק כדי שלא יוכלו העלכרים לעלות: (י) זה לא אמר זה. פי' לענין האלהים האדירים כנ"ל: (יא) צדקה ממני. פי' כי ממני הוא דבורו של הקב"ה ככש"י שס. או שאמר יס' ממני ערות שלא זינקה מאחד: (יב) עד כאן אמר כלב. פי' ולא סנידא ליה למדרש זה שמוציא סדכס באו לומר קלם אמת מההלך ככש"י שס בדרכיהם ז"ל. ומה חס סרי' והללח היא דברי סמרגלים: (יג) חזר כלב לדבר ויבס כלב וגו' ואת"כ הונו סמרגלים לומר לא נוכל לעלות וגו'. וכו' אמרו כלשון הפרשה פירובי דברים: (יד) שנא' והנן סארק וגו'. פי' שנס הנדולת סכסוב כאן כמן סס אכן טוב הוא כמו בדולה סכסוב כנלאשים: (יד) מעתה

אוריה (טו) כך ירמיה חייב לי הרג. אך יר אחיקם בן שפן וגו' כל הפרש' עירובי דברים
 מי שאמר זה לא אמר זה (טז) מי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (טז) שימני כחותם על
 לבך כחותם על זרועך וגו' שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך. עד כאן אמרה כנסת
 ישראל. כי עזה כמות אהבה קש' כשאר קנא' עד כאן אמרו אומות העולם. ורוח הקודש
 אומרת רשפיה רשפי אש שלהבת יה וגו'. הא כל הפרש' עירובי דברים מי שאמר זה לא אמר זה:
פרשה יא וירץ איש בנימין מהמערכה ויבא שילה ביום ההוא וכדיו קרועים ואדסה
וגו' זה שאל. רבי לוי ור' סימון ורבנין חד אמר ששים מיל הלך
 שאל באותו יום. במערכה היה ושמע שנשבו הלוחות והלך וחטפן (א) מיד גלית ובא.
 ור' סימון אמר מאה ועשרים מיל הלך שאור באותו היום. בשילה היה ושמע שנשבו
 הלוחות והלך וחטפן מיד גלית ובא. ורבנין אסרין ק"פ מיל הלך שאל באותו היום
 במערכה היה וברת לשילה ושמע שנשבו הלוחות והלך וחטפן מיד גלית ובא. ויבא והנה
 עדי וגו' ויען הכבשר ויאמר גם העם וגו' וארון האלהים נלקחה. תשש' סרת הדין כנקבה.
 ויהי בהזכירו את ארון האלהים וגו' א"ר יהושע בר רבי נחמיה הכן לא הוה ליה מסחינון
 חמשה שופרין או חמשה איספולין אלא מפרקת שבורה על הארון. ובלתו אשת פנחס וגו'
 תאני שלש נשים מתו חיות. אמנו רחל. ובלתו שר עלי. ומיכל בת שאל. אמנו רחל (נלמית
 לה) ויהי בצאת נפשה כי מתה וכי מתה היא מדברת היא אלא מתה ואינה מתה. ובלתו
 של עלי ותברע ותלד כי נהפכו ציריה עליה. ומיכל בת שאל (שמואל ב) לא היה לה ולר
 עד יום סותה. ביום סותה היה לה. הה"ד (סג) והששי יתרעם לעגלה. למה נקרא שמה
 עגלה א"ו יהודה ב"ר סימון על שפועה כעגלה ומתה. ופלשתים לקחו את ארון וגו'. ר'
 יוחנן ור' שמעון בן לקיש. ר"י אמר (ב) כבדוהו אמרו זה אלוה וזה אלוה יבא אלוה וישכון
 אצל אלוה (ג) ר"ש ב"ל אמר כך היה בשכרן אלא אמרו זה נוצח וזה נצוח. יבא נצוח ויעבוד
 לנוצח. וישכימו אשדודים ממחרת וגו' אמר להן הקב"ה (ד) אין אתם נכוין בפושרין אלא
 ברותחין הה"ד וישכימו בבקר וגו'. רק דגון נשאר עריו (ה) קודמין דידיה. על כן לא ידרכו
 כהני דגון וגו'. א"ר ירמיה בשם רבי בר רב יצחק החמירו ישראל בע"ז (ו) יותר מאומות
 העולם כתיב על כן לא ידרכו וגו' אבל בישראל כתיב (נפיה ח) ופקדתי על כל הדולג
 עד הספתן. ר' יוחנן ור"ל ר"י אמר ע"ז שנפסלה אסורה בהנאה ור' שמעון בן לקיש
 אמר מותרת ולא פליגי (ז) ומה דאמר ר"י עבדו. ומה דאמר ר"ל נזרלולה בעיניהם ולא
 עבדו. ותכבד יד יי על האשדודים וגו' *הא כיצד היה יושב בטהור ועכבר עולה מתהום
 ושומט בני מעיו ויורד לו לתהום. ודכוותה (שמואל א יח) ותטבע האבן במצחו נכנס האבן
 כבברזל יהודה ברבי אמר כבבצק. ודכוותה (דניאל ו) וכל גרמיהון הדיקו. יהודה בר רבי
 אכר כאילין פסטילס שרשי תאנה שהן רכים ובוקעין בצור ובאבן. ויסתרו להם שחורים
 ר"ש בן לקיש כנת מעיהם החיצונה נסתרה ר' שמואל בר נחמן אמר (ח) כנת מעיהם הפנימי
 נסתרה (ט) ויסתרו להם שחורים דברים שבאופל:

ויהי

פירוש מהר"י כהן

כן יאכדו וגו' סי' ט' מס שכתוב אח"כ כן יאכדו זהו מאמר דבורה: (טז) כך ירמיה חייב ליהרג. סי' זכו המאמר למעלה
 וגם אים הים מתנבל וגו' ממאמר זה נסדג ירמיה: (טז) מי שאמר זה לא אמר זה. עיין כל זה המדרש בספרי פרשת
 כעלותך ד' י"ב כספוק ועסה נפשינו יבשה:

(א) מיד גלית ובא. סי' כ' מיל היה בין שילה ובין המערכה. ונמערבה הים ונטלן שם. וכניאן לשילס' מיל ולרבי סימון הלך
 משילה ונטלן וחזר וכניאן לשילס' סרוק"ק מיל ולרבנן דרה תהלס' מהמערכה לשילה וחזר למערכה ונטלן. וחזר וכניאן
 לשילה. כרו ג' טעמים ס' מיל ועיין כספוק ויאמר ה'אני עלי חכמי כנא וגו' ותמלא בנפש העיין סגרת כל אחד כשירוש סתקרא
 הים וכמלי פליגי זו: (ב) כדדכו. סי' גמה סכניאוכו בית ע"ז שלס' וכעמ' דהו אללו כדכתיב בקרא אח"כ (ג): רש"ל אמר כך
 היה נסכרן. סי' נחמיה וכי היה ראוי להם שבר כזה שכתוב שם והנה דגון נופל וגו' אם היה כוונתם לעוכס' אלל לקלן
 ולנגלי סי' כוונתם שאמרו אלסיהם נלח זה כביכול מילת יכן הליגוהו אלל דגין אלסיהם: (ד) אין אחס נכוין וכו'. סי' שאל
 קבלו מוסר כמה שמלאו דגין אלסיהם כדאכונה עתל ארלס לפני ארון האלהים וסקפו ערסס וחזרו והסיכוכו למקומו לכן נסל
 שנית וראשו ושתי כפות ירוס כרוסות וזכו סה"ד וכו' שהוה כספוק כשנו שמלאוכו נסבר וכרוס: (ה) קודמן דידי' סי'
 חלק קלמון של גופו ור"ל מלמטס מה שיהו כו כנורס דג דסיינו מסכורו ולמטס ועיין כספוק כסירוש רד"ק וחולי צריך
 להיות קודמין דידיה. וסירושו חנק סחמרו כלל מלשין קיל שהוה סרגוס עירף: (ו) יותר מאומות העולם. סי' סכסכו ויחס
 כבוד כו שדלגו עליו דרך עבודה וחולי האומות לא עשו אלא שלא נסנו כו זולול כדרכה עליו. ולא כן דעס יכונתן המחרנס
 עיין ציט"י כספוק הדולג כלמיה א': (ז) ומה דאמר ר"י עבדו. סי' ר"י מיורי כסעוכדין אותה עוד אחר שנפסלה.
 ומשרס. גם קרא דדגון כספי. לכן לא סקע איסורה מינה. ור"ל מיורי כסלא עוכדין אותה עוד וכספי מארס אוכו ה'איקרא:
 *הא כיצד היה יושב בטהור. סי' בעולם ודחק היה יושב לארץ לעלים ונדחוק נקב הרעי כחוזן בארץ סלא וכל עכבר
 לכנוס לו. ואף על פי כן לא סועיל לו סספכבר עולם מתכוס וכו' וסנה ה'אני כטחור מלסון לא ליטהור ספי דמס' סנס
 ד' ס"כ. ועיין כערוך ערך סחר. ונכר לו המדרס לשון זה כדי להסיל לסין על לשון ויך אותס כעכולים דכסאוי קרא דקרינן
 יס כסחוריס: (ח) כנת מעיהם וכו'. כנת הוא לשון סדרס דכנתס ור"ל כני מעיס וכילקוס גריס כסירוש כני מעיסס כתיבונה
 וכו': (ט) ויספרו לסס וכו'. סי' כ' כי ויספרו לשון ספר:

חייך

זר ולילה ומחוסר זמן. אין לי אלא בגרעון בשילה מנין. ויקח שמואל מלה חלב אחד. א"ר אבא בר כהנא שלש עבירות נעשו באילו של שמואל. הוא ועורו ומחוסר זמן ולוי א"ר יוסי אי סן הרא לית את שמע מינה כלום והרא דאמרת הא דא"ר שמואל בר רב יצחק ותשובתו הרמתה כי שם ביתו וגו'. ויהי שמואל מעלה העולה וגו' א"ר אבא בר כהנא שלש מלחמות של מהומה הבטיח הקב"ה שהוא עושה לישראל ושרשתן עשה להן. הראשונה בימי יהושע (יחזקאל) ויהם יי לפני ישראל וגו'. השניה בימי סימון (סופסיס ד) ויהם יי את סימון וגו'. והשלישי בימי שמואל ויהי שמואל מעלה וגו' וירעם יי בקול גדול וגו' ויהם יי רבי סימון מוסיף תרתי (שמוס יד) ויהם את מחנה מצודים (זכניה יד) והיה ביום ההוא תהיה מהומת יי רבה בהם. (ב) ולא פליגין מה דא"ר סימון לשעבר מה דאמר ר' אבא בר כהנא לכשתבא בהם. ויאמר יי אל שמואל שמע בקול העם וגו'. תני רשב"י אותי מאסו גם (ג) אותי מאסו כי גם אותי מאסו. אמר ליה הקב"ה בשלשה דברים הן עתידין למאוס במלכות שמים ובמלכות בית דוד ובבנין בית המקדש אימתי מאסו בשלשתן בימי רחבעם הה"ד (מלכים א יג) וירא כל ישראל וגו' מה לנו חלק ברוד (ד) זו מלכות שמים. ולא נחלה בבן ישי זו מלכות בית דוד. איש לאהלו ישראל עתה ראה ביחך דוד (ה) זו בנין בהמ"ק. א"ר שמעון בר מנסיא אין ישראל רואין סימן ברכה לעולם עד שיחזרו ויבקשו שלשתן. הה"ד (יחזקאל ז) אחר ישובו בני ישראל ובקשו את יי אלהיהם זו מלכות שמים. ואת דוד מלכם זו מלכות בית דוד. ופחוראל יי ואל שובו באחרית הימים זה בנין בהמ"ק. וימאנו העם לשמוע בקול שמואל וגו'. ר' הונא ור' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק לפי שכתוב (שמוס יז) עד אנה מאנתם לפיכך כתיב וימאנו העם (ו) לחד קצר דמית ושבק ליה חד ברא והות אימ' מובלא ליה לאומנות והוא ערק מובלא ליה לכנישתא והוא ערק אסרה כל סמא דמלתא אנא מלפא ליה אומנותי דאבוי הוה מעייל ליה והוה אמר ליה חליש רישיה הדין והוה חליש רגלוי חליש רגלוי והוה מחליש רישי' אזיל מען ליה גבי אסיה ואמר לה היך תהא קברא ליה דעבר על אומנותיה דאבוי לפי שכתוב עד אנה מאנתם לפיכך כתיב וימאנו העם: ויאמר שמואל אל אנשי ישראל לכו וגו'. מי היה הגון לדבר איש מבנימין וגו'. ודכוותה (חסמ"ג) והנערה אשר תישב בעיני המלך וגו'. מי היה הגון לדבר (סס) איש יהודי היה בשושן וגו'. ודכוותה (שמוס ג) וירא אלהים את בני ישראל וגו' מי היה הגון לדבר (ז) ומשה היה רועה וגו'. ר' יהושע בריה דרבי בירי מוסיף תרתי (סופסיס ד) והוא לחץ את בני ישראל בחזקה. מהו בחזקה רבי יצחק אמר בחירופין ובגדופין. מי היה הגון לדבר ודבורה אשה נביאה. ודכוותה (סס י) ויאמר העם וגו'. מי הגון לדבר (סס יא) ויפתח הגלעדי היה גבור חיל וגו'. ולו היה בן ושמו שאל וגו' ואין איש מבני ישראל טוב ממנו. יכול בכל ת"ל משכמו ומעלה גבוה מכל העם. ודכוותה (שמואל ג יד) וכאבשלום לא היה איש וגו'. יכול בכל ת"ל (סס) ושקל את שער ראשו סאתים שקלים באבן. המלך. ונתלה בשערו. א"ר חנינא (ח) בחרובית גדולה היה ואין תימר ככירון בדים בדים היה עשוי ואין תימר בחרובית קטנה. א"ר חנינא כשעליתי

מן

פירוש מהר"י כהן

(ב) ולא פליגין. עיין במדרש חסלים סוף דף י"ז: (ג) אותי מאסו וכו'. א"ר אותי מאסו סכחוב כאלן הרי הוא כספוסה מאיסה אחת ומדסקדים לומר לפני לא אונתך מאסו ולא קינר לומר אותי מאסו לכד. הרי הוא כאלו אמר לא אונתך לכד מאסו אלא גם אותי מאסו לרבות לך מאיסה שניה ומללא כתב פ"ו גם נטו' רק כתב כי אותי וכו' הרי הוא כאלו כתב כי גם אותי וכו' שפרי אותי מאסו בעלמי כמו גם אותי הוא מדכתיב לפני לא אונתך וכו' וכטכר א"כ הוה כאלו כתב שנייה מלת כי ומלפא גם לרבות עוד מאיסה שלישית דכתיב כאלו כתב שלשתן אותי כי גם אותי לומר שאל' הקב"ה לשמואל ב' דברים סן פתודים וכו': (ד) זו מלכות שמים. א"ר דמשמע אין לנו חלק במי שיש לדוד חלק בו. כיון דכתיב עוד אה"כ ולא נחלסונו': (ס) זו בנין ב"ב. פ"ו כמו סכר הטוב וגו': (ו) לחד קצר סי' משל כדכר דומס לחולה אחד שמתו וסניח בן סבאחא חמו ללמוד חומנו וכו' והוא ברה משס. סבאחא לכית סכנסת וכרה משס אמרס סאס כל רסואת ותיקן סדכר אינו אלא סאחננו לאומנים אכיו וסבאחא אלא רעכו של אכיו אמרס לו סנס סוא לך למדכו אומנות (והוא ברה משס. סבאחא) אכיו וכסי סענין סיס אכיו בלן וסער סערסא מכות כנוסי בני אדם וסיה מכניסו אותו ריע אכיו ללמדו וכסיהס אומר לו לגרר ולקלף ראש סמכס סיס גורר סוסס וכן להסך סלא אכס סעניס ולכניס וסיה מכון להקניט ולהסכיר וביס נוססאחא ומלא חליס ריסא דנימיוסס דריסחי וסוא סדכר סדכרתי כי נומיסא א"י מכס וסיה מלווכו להסניט ראש סמכס סבראס סמוכס ולקלסס כמנסג סכלן כרסאו אינו סכס כי חלס סוא לסון סעסס וקליסס וסולסס כסרגוס ירוסלמי על וסעניט אה סעולס וסעניט אה אכרן וכן סרכס במדרשים כנמרא מלסון זס וכאונקלוס לסון סילוח כסעון אומנות וק"ל ועל כי סיס סוירו של סנכר סוס רע וסרלס חזנו מסמוס סוליכו סמלמד סוס וסחזירו לחמו ואומר כדכרן קללס סקכרנו סאיס רולס ללמודי אומנות אכיו ולילך כדכר יסרס וענין סמסל סגס סאן דוכו של סמואל לא אכס סעניט ועכרו אומנות אכוסיהס דוכו של מסס אכר גם כסס כסינ עד אנה מאנתס אכל אה"כ מוכו מוס וקכלו מוסר כדכתיב אה"כ סכף ויסכחו כיוס סעניטי: (ז) ומסס סיס רופס וגו' פירוש סנכלס ססוק של אכריו סנכרס כסמחיל פנין חדס אכר. סלא סוא מוסכ אלתלס לככר כי זסו ססיה סנין ומוכן לדכר חנו' לפני: (ח) כחרובית גדולה סיס: פירוש אכסלוס איס גכוס ועכ סיס כלין מוכו גדולס וכנסא רכס יסן דף קנ"ד

עמוד

מן הגולה התרתי אזורי ושל בהמתי ושל אבא בני להקיף קורתו של חרוב אחר ולא יכולתי.
 (ט) א"ר חנינא כשעליתי מן הגולה נטלתי חרוב ופצעתי ומשך מלא כף ידי דבש הדא
 אמרה בימיהון אשתני עלמא. ויעבר בארץ שלישה. כי רמתה המה עולים במעלה וגו'.
 ותעננה אותם ותאמרנה יש וגו'. ר' יודן ורבי מרי בר יעקב. אמרו להם אין אתם רואים
 ענן שהוא (י) קשור על פתחו. ואין יש אלא ענן כר"א (נמדנר י) ויש אשר יהיה הענן וגו'.
 בבאכם העיר כן תמצאון אותו וגו' וכל האורך הזה למה מלמד שהיו מביטות בנוי של
 שאור ולא היו שבעות ממנו דברי רבי יהודה א"ר יוסי נמצאת עושה בנות ישראל כך והלא
 כדרך שאי אפשר לאיש לזון את עינוי מהאשה שאינה ראויה לו כך אי אפשר לאשה לזון
 את עיניה מן האיש שאינו ראוי לה וכל האורך הזה למה מלמד שרא הגיע אותה שעה
 שאמר הקב"ה לשמואל כעת מחר אשלח אליך איש וגו'. כי לא יאכל העם עד בואו כי
 הוא יברך הזבח אתרי כן יאכלו הקרואים. א"ר הונא תפטר כר' ישמעאל דר' ישמעאל
 אמר הטוב והמטיב מן התורה דכתיב (דנניס ח) ואכלת ושבעת וברכת זו ברכה ראשונה
 על הארץ זו ברכה שניה הטובה זו בונה ירושלים דכתיב (סס ג) החר הטוב הזה אשר
 נתן זו הטוב והמטיב. (יא) כתיב בתורה לפניו ואין כתיב בה לאחריה מה כתיב בתורה
 לפניו (סס ל) כי שם יי אקרא הבו גודל לאלהינו מה כתיב במזון לאחריו ואכלת ושבעת
 וברכת. (יב) ומנין ליתן את האמור של זה בזה רבי שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן שם
 שם לג"ש מה שם שנאמר בתורה לפניו. אף השם שנאמר במזון לפניו. ומה השם שנ'
 במזון לאחריו אף השם שנ' בתורה האחריה. עד כדון כרבי ישמעאל כר"ע מנין רבי יוחנן
 בשם ר"ע מק"ו מה אם התורה שאינה טעונה לאחריו הרי היא טעונה לפניו. מוזן שהוא
 טעון. לאחריו לא כ"ש שיטעון לפניו. עד כדון מוזן. (יג) תורה מנין. מה אם מוזן שהוא
 חיי שעה טעון ברכה לפניו ולאחריו. תורה שחיה חיי העולם הזה וחיי העולם הבא עאכ"ו.
 רבי יצחק ור' נתן רבי יצחק אמר כי הוא יברך הזבח ואחריו כן יאכלו הקרואים. ורבי נתן
 אמר (פמוס כג) וברך את לחמך ואת מיסך - אימתי קרוי לחמך (יד) עד שלא אכלתו. אמר
 רבי מה אם בשעה שהוא שבע כתיב ואכלת ושבעת וברכת. בשעה שהוא רעב לא כ"ש.
 ר' זעירא בעי בארין תלתא דברכי אהרדי היך את עביד להון בשלשה שאבדו כאחד או
 בשלשה שאבדו זה בפני עצמו וזה בפ"ע. ואם תעברינן בשלשה שאבדו כאחד אפילו
 האמצעי מברך תחלה וסוף. א"ר שמואל בר אבדימי לא לימדה תורה ברכת המזון לאחריו
 אלא ברבים אם לרבים והלא בינו לבין עצמו מברך. א"ר אבא מרי בצלאה עשאוה
 כשאר כל המצות (טו) שבתורה אכל דמאי וחר אמר אכל פירות ספק שניתקנו ספק שרא
 ניתקנו מוזמנין. א"ר שמואל אחוי דרבי ברכיה מכיון שנזרו על דמאי רוב העם היו מכניסין
 לבתיהם והדא אמרה כותי מוזמנין עליו וכותי לאו בספק א"ר אבא תפטר כמאן דאמר כותי
 כגוי לכל דבר דתניא כותי כגוי דברי רבי רשב"ג אמר כותי כגוי לכל דבר :

פרשה יד כי לא יעשה אדני יי דבר וגו'. כי לא יעשה אדני יי דבר זה יוסף
 (בדלציה מא) ויאמר יוסף אל פרעה הלום פרעה (א) אחר הוא וגו'.
 ד"א כי לא יעשה אדני יי דבר זה דניאל (דניאל ג) אריין דדניאל בחווא די ליליא רוא גוי.
 ד"א כי לא יעשה זה כשה. ויאמר משה (שמות יא) כה אמר יי כחצות הלילה. ד"א כי
 לא יעשה זה אלישע (מלכים ג' ח) לך אבור לו חיה תחי' וגו'. ד"א כי לא יעשה אלו
 החכמים. דתנינן בארבעה פרקים הדבר מתרבה בו. ד"א כי לא יעשה וגו' (נמדנר כג) ויאמר
 יי קח לך את יהושע בן נון וגו'. ד"א כי לא יעשה וגו'. זה אליהו (מלכים א' יח) ויאמר
 יי אליו לך שוב לדרכך וגו'. ד"א כי לא יעשה זה אחיה השילוני (שם יד) וי"י אמר אל

פירוש מהר"י כהן
 עמוד א' יש בספרים אכסלום כחזוניה גדולה הים : (ט) ולא יכולתי. פירוש כל הענין הזה כך הוא שרבי חנינא אומר חמלה
 כחזוניה גדולה הים כלומר נכונה ועב הכנס וכן למעלה שער ראשו רב ועב ומחפסס הכנס למנפי חרוב נכנסו ואין סימנ
 כמו אית דאמרי כלומר הים אומרים גבוה וארוך ודק מאוד הים אבל לשער ראשו הים למעלה מחפסס וחלוק בקוונות
 גמלתים כרבה מאוד מאוד גבוה וקדים קדים הים עשוי בקנים ועופוס כרבה למעלה ואין סימנ וכו' כלומר ויש אומרים
 כחזוניה קטנה כלומר גבוהי בינוני לא עב כחזוניה גדולה ולא דק ככידון דק מפולע כחזוניה קטנה ועל זה חזר רבי
 חנינא בדרך פלוגתא לומר שלא נחלף חרוב בינוני ועל כרחך דמיון החרוב נגדולה הוא. ואומר כשעליתי וכו' כייסי לוקח
 חזונית והנורח כני הכקרא כשמו אכל והנורח קמור שלי וכלול לא הספיק להקיף בהם שום קורח של חנין חרוב : (י) על
 סתמו סי' שוכו דכתיב ואמרו להם יש כזה לפניך : (יא) לפניו. סי' שהבא ללמוד חורב לרין לברך לפניו : (יב) מניין סי'
 ולא נהקבלה לו גיורס שיה : (יג) חורב סי' מנין שטעון אחרים : (יד) עד שלא אכלתו סי' רבי יצחק ורבי נתן חרויבו
 לא ילפי מק"ו ברכת מוזן שלטנו דק חקראוי ושלטנו מהיכל ילטינן ומייתי כל חד קרא דכתיב הים ברכה לפני אכילה :
 (טו) כל מלוח סי' אף ליחיד. בספק הוא סי' בחמיה :
 (f) אחר הוא וגו'. סי' וכתיב בתריה את אשר האלכיס עושה וגו'

אחיהו הנה אשת ירבעם וגו'. ד"א כי לא יעשה זה שמואל וי"י גלה את און שמואל וגו'. בעת סחר אשלח אליך איש מארץ בנימין וגו' רב חנן בר ארא (ב) בעי לשעבר לא. אלא עד שלא הגיע הקץ הקב"ה מפליג עצמו משהגיע הקץ הקב"ה מפרס עצמו. ויגש שאול את שמואל וגו' ויען שמואל את שאול. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר לו הקב"ה לשמואל שמואל אתה קורא עצמך רואה אני מראך שאין את רואה אימתי הראהו בשעה שאמר לו (שמואל ח יו) מלא קרנך שכן וגו'. ויהי כבואם וירא את אליאב וגו' (ג) ויאמר י"י אל שמואל אל תבט אל מראהו וגו' כמה שהיה קפדן. (ד) ורכוותה (דנניס ח) והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלו וגו' ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי. אמר לוי הקב"ה לכישה. משה אתה דן קשות אני מביא לפניך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמעו ואין אתה יודע לשמוע. הה"ד (נמדנר כז) ויקרב משה את משפטן לפני י"י. רבי הונא בשם ר' יהודה בר רבי סימון ורבי חנין בשם רב שמואל בר רב יצחק רבי חגי מטי בה בשם רבי פדת ח"ו לאותו הצדיק שאמר בלשון הזה. אלא אמר דבר שאני יכול לשמוע תקריבון אלי ושאיני יכול לשמוע והשמעתיו לאלהים. וירם השבת את השוק והעליה וגו' רבי אלעזר אומר (ה) שוקה וסופה. ר"ש בן לקיש אומר (ו) שוקה ונועה. ורבנן אמרין שוקה ואליתה. ויקח שמואל את סך השמן וגו'. שאול ויהוא נמשחו מן הפך שהיתה מלכותן עוברת. דוד ושלמה נמשחו מן הקרן שהיתה מלכותם קיימת. וישקוהו. כל נשיקה לתפלות. בר מן תלת נשיקה של פרישות נשיקה של גדולה (ז) נשיקה של פרקים. נשיקה של פרישות (ח) ותשק ערפה לחמותה וגו' נשיקה של גדולה ויקח שמואל את סך השמן ויצק על ראשו וישקוהו נשיקה של פרקים (טמות ד) וילך ויפגשוהו בהר האלהים וישק לו רבי תנחומא אמר אף נשיקה של קריבות (נלחשית כט) וישק יעקב לרחל. שהיתה קרובתו :

בלכתך היום מעמדי וגו' רבי ינאי ור' יונתן הוו יתבין ואתא חד גבר ושאיך להו סהו דין דכתיב בלכתך היום מעמדי וגו'. עם קבורת רחל (ח) בנבול בנימין בצלצח והלא קבורת רחל בתחומי של יהודה וצלצח בתחומי של בנימין. א"ר ינאי ור' יונתן יונתן אחי אסוף חרפתי. (ט) אמר ליה הכי אמר ליה למחר הן באין מקבורת רחל את הולך והן באין ואת סוצא אותן בנבול בנימין בצלצח. אמר ליה (י) מהו דכתיב (שמואל ב יט) ויקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל. אמר ליה אלו שולחים כתבים אל דוד ואלו מקבלים כתבים מה דוד אומר להם אחי אתם עצמי ובשרי אתם. צלצח רבי יוסי הגלילי אומר צלצח בצחו של יום. ר"ע אומר צלצח של הזקן שנאמר (נלחשית לה) ומלכים מחלצין יצאו. ויעל נחש העמוני וגו' ויאמר אליהם נחש וגו' רבי רוי ור' טימון ורבנן (יא) ר' לוי אמר אלו הקלעים והקשתות שבישראל שהן מחמד עיניהם של ישראל כמה דאמר (דס"ח יג) נושקי רומי קשת וגו' ורבי סימון אמר אלו סנהדרין של ישראל שהן נלגל עיניהם של ישראל כד"א (נמדנר פו) והיה אם מעיני הערה וגו'. ורבנן אמרי זה ספר תורה. אמר להן נחש העמוני הביאו לי ספר תורה ואעקר כתובו (דנניס כד) לא יבא עמוני וגו'. בזאת אכרת לכם ברית בנקור לכם כל (יב) עין ימין. ועתה הנה המדך מתהלך לפניכם וגו' זה אחד בחמשה דברים שהם מכופלין. זקנתי ושבתתי. עריו וסהדי (חיוג עו). (סלניס ט) משפטי ודיני. (חיוג לט) פרא ערוך. (חיוג מ) עצמי גרמיו. הגני ענו בי נגר י"י א"ר אבא בר כהנא קשה הוא הגזל ששני גדולי עולם נצרכו להתווכח עליו. משה ושמואל. משה (נמדנר יו) לא חמור אחד מהם נשאתי וגו'. רבי חגי בר שלדא ור' יהושע דסכנין בשם רבי לוי וכי מה הניח משה (יג) לקפחין ולגנבין אלא אמר משה בשעה שהיו ישראל מתנודדן ממסע למסע לא אמרתי לאחר מהם שול כלי זה על המורד נשאתי בעצמי ונשלתי ופענתי (יד) כד"א (טמות ד) ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו'. אמר רבי יודן גדול הדור בשעה שהוא הולך לעשות צרכי צבור ממי הוא צריך ליטול את החמור לא משל צבור. ברם הכא ויקח משה את

פירוש מהר"י כהן : אשתו

(כ) לשעבר י"י אם גם על מה שעבר מגלה לו : (ג) אל שמואל וגו'. סי' וכתיב כתיב אל הכט אל מראהו שמואל ח' : (ד) י"י. מכס וגו' סי' וכתיב כתיב : תקריבון חללי ושמעתיו : (ס) שוקה וסופה עיין בע"ז פרק חין מעמידין דף כ"ב ע"א ופס' ר"י יוחנן ורבי שמואל בר נחמני פס' אחת רש"ל כל ורבנן דכנא : (ז) שוקה ונועה. סי' כוא כסופי של כף בירך שמחנעט עם כסוק כהליכת כנכמה וכאוי וכוסה דרבי אלעזר ר"ל כחוב שנוכזה כנמלא כדבריו וקרו לוי' כוסה מפני שהיא וכסוק של נומח כנידין מקנב אל קנב הם : (ח) של פרקים. סי' שראבו לפרקים (עמיס רחוקים) : (ח) כללנה עיין בילקוט : (ט) ח"ל סי' אחוה חד גבר סנוכר כסמוך שאל כלכחן היום מעמדי וגו' שאל גם אח' זה. איש ישראל סי' מה שכתוב דוד שמואל ב' י"ט ועיין פס' כרס"י : (יא) אלו הקלעים סי' מה שאמר להם נחש בנקור לכם כל. עין ימין סי' כוונתו על אלו כמקלע ס בקלע ויוריס בקפחותן אותם קלא עין ימין : (יב) עין ימין. פירוש כי כתיב מימינו אם דם לנו : (יג) לקפחין ולגנבין סי' מה שאמר לא כרעתי אח' אחד מהם וכי לא עשכ דין כנניס או כמקפחים ממון וסרנסת הפריסס : (יד) ואת בניו וגו'. פירוש וכתיב כפריס

מה הגפן הזו שרביש אחד עולה ממנה והוא מכבש כל האילנות . כך הן ישראל צדיק אחד עומד מהן ושמו הולך מסוף העולם ועד סופו (יהושע ו) ויהי יי את יהושע וגו'. מה הגפן הזו יש בה יין ויש בה חומץ זה טעון ברכה וזה טעון ברכה . כך הם ישראל על סדת הטוב ברוך הטוב והמטיב . על סדה אחרת (א) ברוך דיין האמת . מה הגפן הזו יש בה יין יש בה חומץ יש בה ענבים ויש בה צימוקים כך הן ישראל יש בהן (ב) מקרא ומשנה תלמוד ואגרות . מה הגפן הזו כל שהוא אוכל ממנה בוסר שניו קהות עליו כך כל שהוא בא ומזדווג לישראל סוף שהוא נוטל את שלו מתחת ידיהם . פרעה בא ונלחם עם ישראל ונטל את שלו מתחת ידיהן . שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה עם ישראל וכולם נפלו בידן . מה הגפן הזה העלין חופין על האשכולות כך עמי הארץ חופין על בני תורה . מה הגפן הזו יש בה אשכולות גדולים וקטנים וכל האשכול שהוא גדול מחבירו נמוך ממנו כך ישראל כל מי שהוא גדול מחבירו (ג) נמוך ממנו . מה הגפן הזו כל שהוא אוכל ממנה ושותה מיינה פניו מצהלות כך (קהל ח) חכמת אדם תאיר פניו בשעה שהוא נשאל ומשיב . ועוז פניו ישונא . בשעה שהוא נשאל ואינו משיב . מה הגפן הזו מתחלה גרפסת ברנל ואח"כ מעלין אותה על שלחנות מלכים כך הן ישראל בעולם הזה (איכה ה) צוה יי ליעקב סביביו צריו . כגון חלמיש לנה סופיתא לטבריה וקצרה לחיפה אבל לעתיד לבא (ישעיה מט) והיו מלכים אומניך וגו' . מה הגפן הזו סומכין אותה על גבי קנים והיא חיה . כך הן ישראל אינן חיון אלא בזכות התורה שהיא כתובה בקנה . מה הגפן סומכין אותה על גבי עצים יבשים והיא חיה . כך הן ישראל אינן חיים אלא בזכות אבותיהן אעפ"י שהן מתים בדכתיב (ויקרא כז) וזכרתי את בריתי יעקב וגו' אחר כל השבת הזה (תהלים ט) למה פרצת גדריה וגו' . כתאנה זו שהיא עומדת בפרשת דרכים כל מאן דבעי עדי בה (טס) יכרסמנה חזיר מיער זה עשו הרשע (טס) וזו יידי ירענה אלו המלכיות (טס) אלהים צבאות שוב נא וגו' ופקוד גפן זאת . רבי מנחם ורבי נחמן דיפו בשם ר' יעקב דקשרין פקוד מה שאמרת לשרה (נחלשיה לא) ויי' פקד את שרה וגו' . וכנה אשר נטעה ימינך וגו' באיזה זכות העולם עומד רבי אבא בר כהנא אמר בזכות מלכי בית דוד שנאמר (מלכים א ג) חי יי אשר הכינני . ר"ש בן לקיש אמר בזכות התורה המכוננת בארון . ורבנין אמרין בזכות ישראל המד"א (סמואל ב ז) ותכונן לך את עמך ישראל וגו' . תהי ירך על איש ימינך (ד) זה אברהם ועל בן אמצת לך זה (ה) יצחק ולא נסוג ממך תחינו ובשמך נקרא (ו) זה יעקב . ד"א ולא נסוג ממך (סמואל א יב) כי לא יטוש יי את עמו (ז) וכתוב אחד אומר (תהלים לד) כי לא יטוש יי את עמו וכתוב אחד אומר ונחלתו לא יעזוב (טס) א"ר שמואל בר נחמן פעמים הוא עושה למען שמו פעמים הוא עושה למען עמו ונחלתו (ח) בחוצה לארץ בעבור עמו ונחלתו בארץ ישראל בעבור שמו הגדול א"ר ראובן (ט) לעולם הוא עושה למען שמו (י) הה"ד (ישעיה סח) למעני למעני אעשה וגו' . כי הואיל יי לעשות וגו' ר' יהודה ור' נחמיה ורבנין ר' יהודה אומר אין הואלה אלא תחלה כמה דאת אמר (סמואל ב ז) ועתה הואל וברך את בית עבדך וגו' ר' נחמיה אומר אין הואלה אלא לינה כד"א (סופסיס יס) הואל נא ולין וייטב לך ורבנין אמרין אין הואלה אלא שבועה כד"א (סמות ב) ויואל משה לשבת את האיש (סמואל יד) ויואל שאל את העם לאמר (מלכים ג ה) הואל וקח בכרים ר' יהושע רסבנין בשם רבי לוי אמר אין הואלה אלא הוכחה כמה דאת אמר (איוב ו) ועתה הואילו פנו בי וגו' :

פרשה יז בן שנה שאל במלכו ושתי שנים מלך על ישראל (סי יג) . רבי זעירא בעון ממנייא יתיה ולא קבל עליו כיון דשמע הדא מתניתא חכם וחתן ונשיא והגדולה מכפרת קבל עזוי . חכם (ויקרא יס) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכתוב בתריה וכי יגור אתך גר מה גר נמחלו לו כל עונותיו אף זה נמחל לו ער כל עונותיו . חתן (נחלשיה כח) וילך עשו אר' ישמעאל ויקח את מחלת וכי מחלת היה שמה והלא בשמת היה שמה אלא מלמד שמחלו לו ער כל עונותיו . נשיא בן שנה שאל במלכו וכי בן שנה היה שאל

כשמלך

פירוש מהר"י בהן

(א) ברוך דיין האמת . שירוש כסם שמכנין וכו' : (ב) תלמוד ואגרות . סי' מקרא כוא הגוף כדמיון סעננים ומשנה כדמיון היין כיוולא מסס תלמוד ומריפות שלפולו כדמיון חומץ הגדות הסמוקין לחיך ומושכין אר סלג כדמיון צימוקיו : (ג) נמוך ממנו סי' משני כונדו סולב ושוקט : (ד) זה אברהם סי' שנאמר עליו שג לימיני : (ה) זה יצחק . פירוש שתקמו לך לעולב וקרנן : (ו) זה יעקב סי' ששמו משוקף ונקרא כשמך וקראם שמו ישראל : (ז) את עמו וגו' . סי' וכתיב כהרים כענור שמו הגדול ואילו חכם כתיב מלך עולם לא יעזוב : (ח) ונחלתו סי' דאילו שס כוס כניכול כאילו שמו אינו שאינו משכן שמו שם : (ט) למען שמו סי' ולכל זה יורכ ג"כ לא נסוג וגו' וכשמך נקרא : (י) למעני אעשה וגו' . סי' דלכך שפמיים למעני :

כשמלך אלא מלמד שמחלו לו על כל עונותיו נשיא ומלך נעשה כתינוק בן שנה שלא טעם טעם חטא: תוחלת ממושכה מחלת לב וגו' (משלי יג) זה המאמר את האשה ואינו נושאה מיד. ועץ חיים תאווה באה זה המאמר את האשה ונושאה מיד. דבר אחר תוחלת ממושכה מחלת לב זה דוד שנמשח ומלך לאחר שתי שנים. ועץ חיים תאווה באה זה שאול שנמשח ומלך מיד. ויאמר שאול פוצו בעם וגו' מהו ושחטתם בזה. רבנין אמרין סכין בת י"ד אצבעות הראה להם ב"ת תרתין זי"ץ שבעה ה"א חמשה ואמר להן כסדר הזה שותטין ואוכלין. אימתי פרע לו הקב"ה ביום המלחמה שנאמר והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וגו' ותמצא לשאול וגו'. ולא נמצא ואת אמר ותמצא מי המציאה לו רבי יודן בר ר' יצחק אמר המלאך המציאה לו. ורבנין אמרי הקב"ה המציא לו. כתיב ויבן שאול מזבח ליי אותו החל וגו'. כמה מזבחות בנו הראשונים (נחלשית ט) ויבן נח מזבח ליי (שם יג) ויבן שם מזבח ליי אצל אברהם וכן יצחק וכן יעקב (שמות יז) ויבן משה מזבח (יהושע ה) ויבן יהושע מזבח. ואת אומר אותו החל לבנות. רבנין אמרי אותו החל למלכים. א"ר יודן לפי שנתן נפשו לדבר העלה עליו הכתוב כאלו החל לבנות מזבח. ויאמר העם אל שאול היונתן וגו' ויפרו וגו' רבי אלעזר אמר (א) נתנו משקלו זהב ופדאוהו. א"ר יוחנן (ב) וכי לחם אכל והלא לא לחם אכל אלא רבש אכל: ר"ש בן לקיש וכי אכל והלא מטעמת טעם לא כן א"ר בא חסידא בר רבי ועירא המטעמת אין בה לא משום אכילה ולא משום שתייה ולא משום הפסק הענית ואינה טעונה ברכה (ג) אמרו טעמא ויפרו העם את יונתן ולא סת. ושאל לכר המלוכה על ישראל שהיה עניו שהיה שפל רוח שהיה ירא חטא שהיה מבובז נכסיו וחס על נכסיהן של ישראל. יהודה בר נחמן בשם ר"ש בן לקיש שהיה בן תורה דכתיב (משלי ל) בי מלכים ימלוכו. וירחם סביב בכל אויביו מהו בכל אשר יפנה ירשיע ירשיע (ד) חייב. (ה) תני ר"ש בן יוחאי עד שלא הטא אדם הראשון היה שומע את הקול ואינו מתיירא וכיון שחטא מתיירא (נחלשית נ) ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא וגו'. א"ר אחא עד שלא חטא היה שומע את הקול (ו) אנריון וכיון שחטא היה שומע את הקול נימירין. עד שלא חטאו ישראל מה כתיב תמן (שמות כד) ומראה כבוד יי באש אוכלת וגו'. אמר רבי אבא בר כהנא שבע מחיצות של אש היו ישראל רואין פונמות זו בזו ולא היו מזדעזעין וכיון שהטאו אפידו פני הסרסור לא היו יכולין להקביל רבי פנחס ורבי אבין בר רבי תנן (ד) אף הסרסור הרגיש עמהן (שם לד) ויראו מנשת אליו. עד שלא חטאו (מהלים טח) מלכי צבאות ידורון ידורון. ר' יודן ב"ר איבו מלאכי צבאות אין כתיב כאן אלא מלכי. מלכיהון דמלאכיא. וכיון שחטאו אפילו לפני הגליורין לא היו יכולין לעמוד. שנאמר (דברים ט) כי יגורתי מפני האף והחמה. עד שלא חטא דוד (מהלים כז) י"י אורי וישעי ממי אירא. וכיון שחטא (שמואל ב יז) ואבוא עליו והוא יגע ורפה ידים וגו'. (ט) עד שלא חטא שלמה (קהלת ג) עשיתי לי שרים ושרות וגו'. וכיון שחטא (סיר ג) הנה ממתו של שלמה וגו'. עד שלא חטא שאול ובבל אשר יפנה ירשיע. וכיון שחטא (ש"א יז) וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה וחתו ויראו מאד:

פרשה יח לכן יכיר (א) מעבדיהם וגו' (איוז לד). אמר רבי חנינא לעולם אין הקב"ה נפרע מאומה תתל' עד שיפרע משרם שלמעלה הה"ד (ישעיה כז) והיה ביום ההוא יפקוד יי על צבא המרום במרום. ואת"כ ועל מלכי האדמה באדמה. כך בתחלה (נחלשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם ואח"כ ויאמר יי אמח' את האדם וגו'. וכך בתחלה (שמות יז) ויבא עמלק ואח"כ (דברים כה) זכור את אשר עשה לך עמלק. ואחר כך כה אמר יי צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק. א"ר אחא אמר הקב"ה בעל פקדונות אני. שרה הפקיד' אצלי

פירוש מהר"י בהן

(א) משקלו זהב סי' למקדש: (ב) וכי לחם אכל עיין כרד"ק: (ג) ולא מת סי' בזה פדאוהו למר כדאיתו ליה בטענת לל לחם אכל ולמר בטענת מטעמת: (ד) יתייב סי' לאזוקי למרש טעל רשע: (ה) סני רבי שמעון בן יוחאי כוונתו בכל זה על כל אשר יפנה ירשיע שלכסוף: (ו) אנריון סיכוס קול חוק ואדיר כקול אלהים וכלכ כיוחר משמרמין לעטוק וסיכ וכול למנלו לאזוקי לאחר שחטא לא היה כדאי שיכול לשימש ולסובלו חוק רק דמוס ועמוס כקול כיער במשחמטע כסונה ולועק אחר כלועק כל"א ויוד"ר ש"ל ועיין במדוך ערך אנר"י און: (ז) סרניש עמבן סי' סוס מסרנש ומרשיש טלוסס ומכסיל ככתוב ויראו וגו': (ח) ורסס ידים וגו'. סי' וכתיב במתים והסרדתי אומו: (ט) שרים ושרות וגו' סי' ומסיוס קרא שרס ושדות שאף הסדוים סון' כסוסיס חחס ידו כ"ה וק"ו שלא היה ירא ממש ואילו כהנה מטמו מסייס כלס אחווי מרכ מסחד כלילוח ר"ל מלילין ושדן כמטוטטיס כלילה כענין כו סרניש כל חיתו יער: (י) דברי הפלשתי וגו'. סי' וכתיב במתים ויחתו ויראו מאד:

(א) מעבדיהם וגו' שסוק הוא איזכ ל"ד ומכילאו לענין עמלק דמייכרי ביה כ"ן כפ"סס וז כי ענין ססוק על ספק"ס סזיל ועוקר סאומוס סרשעיוס כדכתיב סיסיס דק"א וספך לילס וירכלו: (ב) כנות סאדס. עיין ככ"ר

אצלי חביל' של מצות . לפיכך (נחלשית כח) וי' פקד את שרה אבל עמלק הפקיד אצלי (ג) חביל' של קוצים לפיכך כה אמר י' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל . וישמע שאל את העם ויפקדם בטלאים וגו' . עד שלא מלך (ד) בבזק משמלך (ה) בטלאים . ויבא שאור עד עיר עמלק וירב בנחל רבי בנייא בשם רבי הונא התחיל מריב כנגד עגלה ערופה אמר זה הורג וזו נערפת ומכפרת . ורבנין אמרי התחיל מריב כנגד הקב"ה אמר כך אמר לי שמואל עתה לך והכית את עמלק וגו' . אמר אם ארם הטא בהמה כה הטאת . יצאת בת קול ואמרה לו שאור אל תהי צדיק יותר מבוראך . ויאמר שאור אל הקיני לכו וגו' וכי עם כל ישראל עשה חסד אלא ללמדך שכל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו כאלו עשה חסד (ו) עם כל ישראל . רבי אלעזר אמר יתרו עשה חסד עם משה (שמות ב) קראן לו ויאכל לחם . ר' סימון אמר בשכרו האכירו (סס) וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן . ויחמול שאור והעם על אנג וגו' בר קפרא אמר (ז) זה דואג שהיה שקוד כנגד כל ישראל . א"ר יהושע בן לוי כל שהוא אכזר על רחמנין סוף שהוא נעשה רחמן על אכזרים כל שהוא רחמן על אכזרים סופו ליפול בחרב . מה מעם (סמחל א לא) וימת שאור ושלשת בניו וגו' . כי הטאת קסם מרי וגו' . א"ר שמואל בר רב נחמן כל שהוא הולך אצל הקסם ממרא על דבריו של הקב"ה מ"ט כי הטאת קסם מרי . ואון ותרפים הפצר גורם אף (ח) וצרה לעצמו . ויסוב שמואל לרבת ויחזק בכנף מעירו ויקרע כנף מעילו . של מי . רב ולוי . חד אמר כנף מעילו שר שאור . וחד אמר כנף מעילו של שמואל . שכן דרך הצדיקים להיות מצטערין כשאין (ט) נטיעתן משובחת . ודכוותה (מלכים א יג) ויחפוש אחיה בשלמה החדשה וגו' שלמתו של מי . רב ולוי . חד אמר שלמתו של ירבעם . וחד אמר שלמתו שר אחיה . א"ר שמואל בר נחמני נראין הדברים שלמתו של אחיה שכן דרך צדיקים להיות מצטערין בשעה שיש מחלוקת לבית דוד . ודכוותה (דום ז) ויאמר הנואל לבועז וגו' . נעלו של מי רב ולוי חד אמר נעלו שר גואל . וחד אמר נעלו של בועז . א"ר שמואל בר נחמני נראין הדברים נעלו של בועז שכן דרך הלוקח להיות נותן ערבון . ודכוותה ולא עצר כח ירבעם בימי אביתו (ד"ה זיג) ויגפהו יי וימת א"ר שמואל בר נחמני מה את סבור שהוא ירבעם ואינו אלא אביה . ולמה נגפו ר' יוחנן ור"ש בן לקיש . חד אמר על (י) שחיסרן ברבים שנאמר (סא) ועמכם עגלי הזהב אשר עשה לכם ירבעם לאלהים ור"ש בן לקיש אמר על שבוה כבוד אחיה השילוני וקרא אותו בן בליעל . שנאמר (סא) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל . ורבנין אמרי על שבאת לידו ע"ז ולא בטלה הה"ד (סא) וירדוף אביה אחר ירבעם וילכוד ממנו ערים בית אל וגו' . וכתוב (סא א יב) וישם את האתר בבית אל . והרי דברים קל וחומר . ומה אם המלך שהונה למלך . נגפו הכתוב . הדיוט עאב"ו . ודכוותה (סא ב כה) וארוחתו ארוחת תמיד וגו' . כל ימי חייו של מי . רב ולוי חד אמר ימי חייו של יהויכין וחד אמר ימי חייו של אויל מרודך . א"ר שמואל בר נחמן נראין דברים ימי חייו של יהויכין . שבשעה שהקב"ה נותן שלוח לצדיקים אינו נוטלה מהם עוד מעתה עד שהוא מכניסה עמהן לגן עדן . וישסף שמואל את אנג וגו' . א"ר אבא בר כהנא התחיל מחתך מבשרו זתים זתים ומאכילן לנעמיות . הה"ד (היוג יח) יאכל בדי עורו יאכל בריו בכור מות . ביכר לו מיתה מרה . ורבנין אמרי העמידו על ארבעה קונטיסין ומתחו עליהן . והיה אוכר אבן סר מר המות הבן ממיתים את השרים (יא) מיתה חמורות . רבי יצחק אמר סרסו שנאמר כאשר שכלה נשים חרבך כן תשכל מנשים אמך אמתו של אותו האיש א"ר לוי אף משה רמזה לישראל בתורה הה"ד (דנכיס כה) כי ינצו אנשים יהדיו וגו' וכתוב בתריה וקצותה את כפה וגו' מה כתיב בתריה (סא) זכור את אשר עשה לך וגו' :

פרשה יח מלא קרנך שמן ולך אשלחך אל ישי וגו' . (ספליס סה) אשרי תבחר ותקרב וגו' (א) ואהרן נבחר . (סא ב) ואני נסכתי מלכי וגו' (ב) השתיתיו כר"א (ספטיס ד) ויסע את יתד האהל ואת המסכת . משחתיו כר"א (דניאל י) וסוך לא סכתי (מישכתיו) .

פירוש מהר"י בהן

נכ"ר שרש כ"ח ויאמר י' אחיה וגו' לכן יכיר וכו' : (ג) חביל' של קוצים פי' שכיס חילך ועוקן את ישראל כבקוליס : (ד) כזק עיין ביומא סדק נחלשונה : (ה) בטלאים פי' כחן סימן ט"ו כהוב ויפקדם בטלאים ולעול סימן י"א כהוב ויפקדם כזק אלא עד שלא מלך וכו' דלילו כזק פי' חרסיה או חכמים שלקח מכל אחד אחד או חרס אחד כפי' שם . כי חסור למנות את ישראל ומנס את החכמים ולאחר שמלך היה זה לו לנחלי למנותם כזק ומנאם בטלאים שלקח מכל אחד טלה אחד ככרס"י שם : (ו) עם כל ישראל עיין כרס"י : (ז) זה דואג . פי' מה שאמר וסעם - ונרס לעצמו . פי' כרס"י דריס בנוטריקון א"ף ול"ה : (ח) נטיעתן משובחת . פי' כמו שאלו כנטעו שמואל למלוכה ולא מולא אחרי דברי כס"י לכן ננטע שמואל וקרע מעיל עלמו : (ט) שחיסרן דברים פי' עשה לכם חרפה נרנים חרנס חיסודא : (י) קונטיסון . פי' עמודים או קנים ארוכים : (יא) מיתה חמורות . פי' כר דריס לשון שרס ור' יצחק דורס לשון סירוב : (א) ואהרן נבחר עיין לעיל שרש שמיעת : (ב) כשפסיו . פי' עשיו חופו שחי נעולס כלומר עיקר כהשתי סוס ספול

רבי הונא נ בשם רבי אחא לשלשה חלקים נתחלקו היסודין אחד לדורות ולאבות ואחר לדורו של שמד ואחר למלך המשיח הה"ר (ישעיה נ) והוא מחולק מפשעינו וגו' וכו' אומרין למלך המשיח היכן את מבקש לדור אמר אף דא (ג) צריכא שאלה (מהליס ז) על ציון הר קדשי בשם שתייבין על מחיצתו והוא בנוי כך חייבין על מחיצתו (ד) והוא חרב ותרם כראם קרני (סס לג) ר' יהודה בן גירון ור' יהושע דסכנין בשם רבי לוי חר אמר שאל נמשח ומגנו לא נמשחה וחד אמר לא הוא ולא מגנו אמר דוד אנא בליית משחא דרבותא ותרם כראם קרני בלותי (ה) בשמן רענן ולך אשדחך אל ישי בית הלחמי (ו) בית ארתיקופין שלו שהוא בא מבית לחם יהודה רבי שמואל בר נחמן בשם ר"ש בן לקיש שהיה בן תורה שכתוב בה (מס' ט) לכו לחמו בלחמי כי ראיתי בבניו לוי מלך א"ר לוי כל מקום שנאמר לוי אינו זו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא בכהנים מהו אומר (שמות כח) וכהנו לוי בלויים מהו אומר (נמדנר ז) והיו די הלויים בישראל מהו אומר כי לוי בני ישראל בארץ מהו אומר (שמות יג) כי לוי הארץ בתרומה מהו אומר (שס כה) ויקחו לי תרומה במעשר מהו אומר וכל אשר התן לי עשה אעשרנו לך (נחלשית כח) בבכורות מהו אומר (שס יג) קדש לי כל בכור בשמן המשחה מהו אומר (סס) שכן משחת קודש יהיה זה לוי בירושלים מהו אומר (מלכים א יא) העיר אשר בחרתי לי בבהמ"ק מהו אומר (שמות כח) ועשו לי מקדש במזבח מהו אומר (שס כ) מזבח אדמה תעשה לי בקרבנות מהו אומר (נמדנר כח) תשמרו להקריב לי בסנהדרין מהו אומר (סס יא) אספה לי שבעים איש במלכות בית דוד מהו אומר כי ראיתי בבניו לוי מלך הוי כל מקום שהוא אומר לי אינו זו לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ויעש שמואל את אשר דבר יי' ויבא בית לחם ויחרדו זקני העיר לקראתו ויאמר שלום בואך רבה שאיר (ז) בשלמיה דרבה (ח) דילמא רבי יוחנן הוי מסתמך על רבי יעקב בר אידי והוה ר' אלעזר חמי ליה ומטמר בן קדמוי אמר אתו חמו מה הדין בבליי' עבד לי תרתי הוא דעביר לי חדא דלא שאיל בשלמי וחדא דלא אמר שמעתתא מן שמי (ט) אמר ליה לא נהוגין בבבלי ועירא שאיל בשלמיה דרבה דאינון סקיימין הדין קרייא (אינו כס) ראוני ונערים ונחבאו וישישים קמו עמרו אמר ליה ולמה לא אמר שמעתא (י) מן שמי אתון מעבר קומי צלמא הורדוס אמר ליה מהו מעבר קדמוי אמר ליה ומה את פריג ליה יקרא עבור קדמוי וסמי עיינית אתון מעבר קמי-חד בית המדרש אמר ליה הכא הוה ר' סאיר ודריש והוה אמר שמעתא משמיה דר' ישמעאל ולא הוה אמר שמעתא משמיה דר' עקיבא אמר ליה כל עמא ידעין דר"ם תלמידיה דר"ע א"ל וכל עמא ידעין דרבי אלעזר תלמידיה דר' יוחנן אמר ליה רבי יעקב בר אידי (יא) יודע אתה לפנים אפשר דהוה ר' יוחנן מקפיד על אלן מליא אף דוד בקש עליהם רחמים (מהליס פח) אגורה באהלך עולמים וגו' ד' פנחס ור' ירמיה בשם ר"ז אמר ר' אמר דוד אזכה שיהיו דברי נאמרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה הנייה ליה בר נזירה אמר כל האומר שמועה בשם אומרה שפתותיו רוחשות בקבר מ"ט (פיר ז) דובב שפתי ייזנים כבוטר זה של ענבים שהוא זב סאליו ר' חנינא בר פפא ודבי סימון חד מנהון אמר כהדין דשתי קונדיטון וחד אמר כהדין דשתי חמר עתיק אעפ"י דהוא שתי ליה מעמי בפומי ויהי בבואם וירא את אליאב וגו' ויאמר יי' אל שמואל אל חבט אל מראהו וגו' למה שהיה קפדן ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים וגו' א"ר לוי הפסוק הזה כולו ברוח (יב) הקודש נאמר התמו על שם (היכה ז) תם עונך בת ציון הנערים על שם (ישעיה י) ונער קמן נהג במ ויאמר עוד על שם (זכריה ה) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים שאר על שם

פירוש מהר"י כהן

שהוא עיקר לאורג נגד הערב : (ג) לריכס שאלה : פי' נחמיה : (ד) והוא חרב פי' שהרי אף כשזאלין היכן רוצה לדור שבו נשפט תורכנו של מקדש אומר על ציון הר קדשי וקורא עליו שם קדושתו : (ה) נשמן רענן פי' בילקוט מהליס רמו תהמ"ד : (ו) בית ארתיקופין פי' בית של עיקר שולטנותו ויחוסו כלומר שהרי בית לחם נקרא על שם יסודה כמנאר וסולך ופיין בערוך ערך ארקס : (ז) בשלמיה דרבה פי' סוקסס לו למה כתיב ויאמר ויאמרו מנעיה ליה כמו ויחרדו אלא לא שאל בשלומו כי אם אחד סנדול שבהם : (ח) דילמא רש"י פירשו לשון מעשה כלומר מעשה היה שרבי יוחנן כוס וכו' : (ט) א"ל פי' רבי יעקב לרבי יוחנן : (י) מן שמי פי' אם על האחד השנת מכה ראוני נערים וגו' מה תשוב לשנייה למה לא אמר לשעמיים שמעתיא משמי ועל זה ינא אחר כך פירושו דהיינו בלו כדרכם והוצרכו לעבור לפני אלם סודרום וסאלו ר' יעקב מכו לעבור קמיה אמר ליה רבי יוחנן כריסחא מה אתה חולק לו כבוד לעבור לפני אלא עבור שמה ועשה לו מוס תחלה לסמות את עיניו שוב לוב לעבור לפני בית המדרש אחד ואמר רבי יעקב הכא סוס רבי מאיר וכו' כלומר לחך את רבי אלעזר על מה שאינו אומר שמעתיא משמיה דרבי יוחנן שהרי גם רבי מאיר משמיה דרבי עקיבא לא אצר והסויב ר' יוחנן סהם שאני דכל עמא ידעין וכו' ומסחחא כל דבריו מר"ע סס וכשיב ר' יעקב כדידוע נמי סבי הוא כל עמא ידעין שהוה תלמידך : (יא) יודע אתה לפנים פי' רבי יוחנן אמר לרבי יעקב אתה רבי יעקב כר אידו יודע אתה וכו' שוב מתחיה סתדרש וכו' אשאר דרבי יוחנן סיס לו להקפיד על שרבי אלעזר נשמן משני אלא אף דוד וכו' : (יב) הקדש נאמר פי' הכל מחזמו על גאולס

(ישעיה י) שאר ישוב שאר יעקב. הקטן ע"ש (סס ס) הקטן יהיה לארץ. והנה על שם (נחום ז) הנה על ההרים רגלי מבשר. רועה על שם (מכה ז) רעה עמך בשבטך. בצאן על שם (יחזקאל לד) ואחן צאני צאן מרעיתי. ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנו וגו' א"ר שמואל בר נתמן לפי שבועולם הזה לא ישבו שני גדולי עולם ישי ושמואל עד שישב רוד ביניהם כך לעתיו לבא אין כל מחיצה ומחיצה של צדיקים שאין רוד עומד על גבה. וישלח ויביאהו והוא אדמוני וגו' כיון שראה שמואל את רוד התחיל (יג) מרתת ועולה אמר אף זה שופך דמים הוא כד"א (נחלשים כג) ויצא הראשון אדמוני וגו' אמר ליה הקדוש ברוך הוא עם יפה עינים רוד מדעת סנהדרין (יד) הוא הורג אבל עשו מדעת עצמו. ויאמר י"י קום משתחו אמר לו הקב"ה קום מדפניו כי זה הוא מאי כי זה הוא אמר ר"ש בר נחמן זה הוא בעולם הזה וזה הוא בעולם הבא לפיכך הוא מקלם להקב"ה בעשרה מזמורות (מהליס יח) ארחמך י"י הזקי י"י סרעי (טז) ומצודתי וגו' א"ר סימון אף בסופו של ספר הוא מקלם להקב"ה בעשרה מזמורות (סס) הללויה הללו אל בקדשו וגו'. ר"ש בר נחמן הוה עביר לאילן פסוקיא סימנין דיא"ש איש"ב כשר"ך רוד אמר (סס קיח) אורך כי עניתני וגו'. ישי אמר (סס) אבן מאסו הבונים וגו'. אחיו אמר (סס) סאת יי היתה זאת וגו'. שמואל אמר (סס) זה היום עשה יי נגילה וגו'. אחיו אכרו אנא יי הושיעה נא. ישי אמר אנא יי הצליחה נא. שמואל אמר ברוך הבא בשם יי. כלם אמרו ברכנוכם מבית יי. כלם אמרו אל יי ויאר לנו. שמואל אמר אסרו חג בעבותים וגו'. רוד אמר אלי אתה ואורך וגו'. כולם אמרו הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו. ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן (יז) במקרא וגבור חיל במשנה ואיש מלחמה בתלמוד ונבון דבר במעשה הטוב. ואיש תואר שהיה מאיר פנים כהלכה. וי"י עמו. והלכה בדבריו: **פרשה כ ויאספו** פלשתים את מהניהם לצבא וגו'. כתיב (ד"ה ח א) הוא היה עם דוד **(א)** בפס דמים. ר' יוחנן אמר (ב) בחקל סמקתא רבי שמואל ב"ג אמר בפס דמים שמשם פסקו הדמים. הפלשתים נאספו למלחמה ותהי חלקת השדה מלאה שעורים וגו' וייתצבו בתוך החלקה ויצילוה וגו' (ד"ה ט) כתוב אחד אומר מלאה שעורים וכתוב אחד אומר (שמואל ז כג) מלאה עדשים ר' יעקב דכפר חנן אמר עדשים היו אלא שהיתה שבלתם גבוהה כשעורים. ר' לוי אמר אלו פלשתים שהיו באים גבוהים כשעורים והלכו נמוכים כעדשים. וייתצבו בתוך החלקה ויצילוה כתוב אחד אומר ויצילוה. וכתוב אחד אומר (ה) ויצילה מלמד שהחזירה לבעריה שהיתה חביבה להן כשדה מלאה כרכום. ר"ש בר נחמן ורבנין. רשב"ן אמר שנה אחת היתה ושתי שדות היו פשיטא ליה לאבד וליתן דמים מה צריכה לו אי תימא לאבד אבל לא ליתן דמים עד כדון היא צריכה ל' איזו מהן לאבד של עדשים (ו) או של שעורים. של עדשים מאכל אדם של שעורים מאכל בהמה. של עדשים אין העובר בא מהן של שעורים העובר בא מהן. של עדשים אין מפרישין מהן חלה ושל שעורים מפרישין מהן חלה. ורבנין אמרי שדה אחת היתה (ז) ושתי שנים היו היה לו ללמוד מאשתקד אלא שאין למדין מעשה מן המעשה. ויחאוה רוד ויאמר מי ישקני מבור בית לחם אשר בשער (שמואל ז כג) וגו'. רבי חי"א רבה אמר (ח) הלכה נצרכה לו. ויבקעו שלשה הגבורים (סס) וגו' ולמה שלשה שאין ההלכה מתבררת אלא בשלשה. וישאבו מים וגו' ולא אבה לשתותם (סס) לא אבה שתקבע הלכה בשמו אלא עשאה מסכת (ט) וקבעוה לדורות

פירוש מהר"י כהן

גאולת הסוד: (יג) מירפת ועולם. בילקוט מביא נתיבא: (יד) הוא הורג. סי' זכו ע"פ יפה עינים שהסנהדרין נקראו עיניהם של ישראל: (טו) ומלודתי וגו'. סי' גס הטיל בו יס' עשרה מיני שבת ותואריו. א' י"י חוקי. ב' י"י סלעי. ג' ומלודתי. ד' ומלטי. ה' אלי. ו' לורי. ז' אחסה בו שיהא כאלו קראו מחסי. ח' מגני. ט' זקן ישעי. י' רשני: (טו) דיא"ש איש"ב כשד"ך. סי' אלו סקוקים שיכאך לודך וגו' חנן וגו' אומרים המה המסומנים באלו סימנים דסינו דיא"ש המה דוד ישי אחיו שמואל וכן כולם כאשר פורע והולך שמות האומרים: (יז) במקרא. סי' כי מקרא נריך לקרא כנגינות כעמקים והמשנה היא כח וגבורה לשדש המקראות כדונים וסלפול התלמוד כמשא ומתן היא חלמתם של סורה ולמעשה סעודה נריך סנונה להחכים איך ומה לעשות ועל דרך כונן שמים כסנונה: **(א)** בפס דמים. דכני בימים א' י"א ולא כן שמואל א' י"ז: (ב) בחקל סמקתא. פירוש שדס אדומה סיס: **(ג)** פסקו הדמים. פירוש כי סיסה ששועה גדולה לישראל כשלאחים עיין סס כשני המקומות: (ד) מלאה עדשים. סי' זכו כשמואל ב' כ"ג ושעורים הוא כדכרי בימים א' י"א: (ה) ויילנה. עיין בסוף הכונס כנכא קמא כל זה סעיין: (ו) או של שעורים סי' כשנה אחת סיס המעשה כשתי שדות אחת של עדשים ואחת של שעורים וסי' נריך לו לדוד לאבד אחת מהן לנריך דרך המלך לו וקמיבעיה ליה אס מותר לו כדאיסא סוף הכונס ואמר המדרש אס לאבד וליתן דמים בעדס לא לריכס ליה למנעי דפשיטא דמותר לאשוקי אס פלמר שלא ליתן דמים אזי שסיר נריך נמנעי אכטיא אס מותר ואח"ל מותר עוד קמיבעיה איזס מהן לאבד כי יס פנים לכאן ולכאן כדמבאר ועיין במדרש רוח פרעה ה' ובירושלמי סרק כהן גדול: (ז) ושתי שנים היו. סי' שני מעשים כשתי שנים פעם אחד כשעורים ופעם אחד כעדשים ואע"פ שיש להקשות מאי קמיבעיה ליה כשנה שניס ליעבד כמו שפסעו לו כדאכונה אלא שאין למדין וכו': **(ח)** הלכה נצרכה לו. סי' דקא מנעיה ליה כנ"ל והגבורים ששעו לו בעייתו: (ט) וקבעוה לדורות. עיין סס ככונס:

לדורות . ופורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו . בד קפרא אמר חנהיה ונסוך המים היה ומותר בבמה היה . (י) רב הונא בר יוסף אמר הלכות שבויה נצרכה לו . ור"ש בר אבא אמר בנין בהמ"ק תבע . ולמה שלשה . אלא אחד הורג ואחד מפנה את ההרונים ואחד מכניס את הצלוהית בשהרה . ויסך אותם ליי (סג) כתוב אחד אומר ויסך וכתוב אחר אומר (ל"ה) (ס) (יא) וינסך מאן דאמר ויסך מסייע לרב הייא רבה . ומאן דאמר וינסך מסייע לבר קפרא . כתוב (ל"ה זכ"ה) הנה הבית (יב) את אדום ונשאך לבך וגו' א"ר חנינא מכאן מאן דמתגרי נפל מן הרין קרייא הנה הבית את אדום וגו' . ויצא איש הבינים ממחנות פלשתים גלית שמו וגו' . יי פה רבו צרי וגו' (מהלים כג) אלו אחרים נתאו למלכותי צרה היתה לי על אחת כמה וכמה בני מתאוה למלכותי . אלו אחרים נאפו את נשיי צרה היתה לי עאכ"ו בני ניאפו את נשי . אלו אחרים הרגו את בני צרה היתה לי עאכ"ו בני הרג את בני מה רבו צרי וגו' . גבהו שש אמות וורת וכובע נחשת על ראשו וגו' א"ר חנינא ששים קנטרין היה לבוש גלית . רבי אבא בר כהנא אמר מאה ועשרים ולא פליגין ילמדו סתומין מן הספורשין מה הספורשין ששים אף הסתומין ששים . ויעמוד ויקרא אל מערכות ישראל וגו' . ר"ז ור"ש בן לקיש . ר"י אמר אמר להם אין אתם אומרים שהודד נוצר לארבעים יום הרניי סמתין לכם ארבעים יום . ברו לכם איש וירד אלי ר"ש בן לקיש אמר כך יהיה בשכרו אלא אמר אותו שכתוב בו (סמות סו) י"ז איש מלחמה תנו לי איש ונלחמה יחד . ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום . א"ר ברכיה ב"ר יצחק בשכר ארבעים פסיעות שהלכה ערפה עם חמותה נתלו לבנה ס' יום הה"ד ויתיצב ארבעים יום ר' יודן כשם ר' יצחק אמר בשכר ארבעה דמעוות שהורידה ערפה על חמותה זכתה ועמדה ממנה ארבעה גבורים הללו סף ומדון גלית וישבי הה"ד (שמואל ז כג) את ארבעת אלה יורדו לערפה בגת וגו' א"ר יצחק אותה הלילה שפירשה ערפה מחמותה נתערבו בה גויות של מאה בני אדם הה"ד והוא מדבר עמם והנה איש הבינים עולה וגו' במערכות פלשתים ממערות כתוב ממאה (סז) ערלות פלשתים ר' תנחומא אמר אף כלב אחר הה"ד ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי . ואת עשרת חריצי החלב וגו' גדין מניעין מן אמהון . ואת אחיך תפקוד לשלום (וח) דוגמא דידהון . ואת (יט) ערובתם תקח א"ר יהודא בר' סימון למוד שבש יהודה להיות ערבים אלו את אלו כד"א (נראה ס' מד) אנכי אערבנו וגו' . גם את הארי גם את הרוב הכה עבדך תני בשם ר' נתן ארבע אריות ושלשה דובין הכה דוד באותו יום הה"ד ארי הארי את הארי גם את הארי דוב הדוב ואת הדוב : **פרשה כא וילבש שאל את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו וילבש אותו שריון נמצאו הפוהין לא בשולשלין (א) ולא מסולקין כיון שראה שאל כן נתכרכמו פניו כיון שראה דוד שנתכרכמו פניו של שאל מה דוד אמר לו ויאמר דוד לא אוכל ללכת באלה כי לא נסיתי וגו' . ויקח מקרו בידו ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים מן הנחל אחד לשמו של הקב"ה ואחר לשמו של אהרן ושלשה לשלשה אבות העולם . אמר לא אני הוא גואל הדם עלי להפרע ממנו אמר לו הקב"ה והלא לפני חורף ונידף עלי (ב) להפרע ממנו . וישם אותם בכלי הרועים אשר לו ובילקוט . רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי האבנים (ג) מתלקטות מאיליהן . ויבט הפלשתי ויראה את דוד ויבוזהו וגו' ר' יודן אמר נתאוה לו שהיה אדמוני עם יפה עינים . ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות . כתוב (ד"ה טו) ועל מחלוקותו דודי האחוזי ומחלקתו (ד) ומקלות הנגיד וגו' רבי יודן אמר על שם שהיה רודה במקל א"ר ברכיה על שם כי אתה בא אלי במקלות . ויאמר הפלשתי**

פירוש סה"ר"י בהן

(י) רב הונא בר יוסף אמר . עיין במדרש רות כ"ל : (יא) וינסך . ס' דנכרי יומים וכשמואל במקומות כנענים המסומנים לך לשל כסמך : (יב) את אדום וגו' . דנכרי יומים ב' כ"ה למת סתנרס כרעס נוסלת וגו' וכן וילא איש הבינים וגו' : (יג) מה רבו צרי וגו' . ס' גס זה מקישר עם וילא איש הבינים ושלפניו שנתגרו אלו כדוד ונשלו גם כן : (יד) כרו לכם איש . ס' כרו לשון צריאס וילירה : (טו) יסיה בשכרו . ס' נתמיה וכי על דבר מה יסיה לו עונש כזה אלא כניכול כלסי מעלב דיבר : (טז) ערלות שלשפים . ס' ממערכות קרי ממערות כתיב ודריס סכתוב דרך נוסריקון ממח"ס ערלות . שניאפו פס אמו אחס לילס כדלעול וילא גלית מזריטחס ולרבי תנחומא גם כלב אחד רבעה כלולה הכוא : (יז) גדיין מנוע מן אימיהון . ס' גדייס טעודס יונקיס וימשכס מלימותיהס סהס צריאס וטוביס מאד : (יח) דוגמא דידהון . ס' הסחכל צלורה ומרחס שלכס אס יס לכס פניס להובוס או של לער : (יט) ערובתס תקח . ס' דנכריס ביניס וכן נסומיכס דהיינו להכיא גט כדאיחא כגמרא ורבי יהודה בר סימון פלוג ומפרשו ענין ערבות מתס טיכיא מהס מה סעסו ערבות זה כעד זה או כעד זולתס או רולה לומר ערבות יסודה כן יעקב וכדאיחא בינקוט כסס תנחומא :

(f) וילא מסולקין . ס' נחלאו מכוונין עליו לפי מדפו כחלוס לא ארוביס ונגררין לענין ארכס ולא מסולקיס מנושו לענין רחכס וחללס רק סכל מיוון ומחודק : (כ) להישרע ממנו . עיין בפירוש הרד"ק בפסוק : (ג) מחלקטות מאיליהן . ס' מכת ויחור ויילקוט : (ד) ומקלות כנגיד וגו' . דנכרי יומיס א' כ"ז :

הפלשתי אל דוד לכה אלי וגו' רבי אבא בר כהנא אמר (ה) הארץ אחוזתו א"ר תנחומא
אנא אמר טעמיה בוא אלי אין כתיב כאן אלא לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים
ולבהמת הארץ רבי ינאי בריה דר' שמואל בר' ינאי מאתים וארבעה ושמונה כבלים כנגד
מאתים וארבעים ושמונה אברים שהיה בו בגלית הוא שדוד אומר (מסליס קמ) אל תתן יי
מאוי רשע אל תתן ליה תחמדתיה זממו אל תפק אל תשריניה ירומו סלה רומם כפפתוי כיון
שראה דוד שנהקלקלו דבריו אמר הדין דידי אית בעיר דאכיל בשר דאת אמר ולבהמת
הארץ מה דוד אומר לו היום הזה יסגרך יי בידי וגו' ורבנין אמרי' סיד לקה בצרעת כד"א
(ויקרא יג) והסגירו הכהן. ונתתי פגר סחנה פלשתים היום הזה לעוף השמים ולבהמת הארץ
אין כתיב כאן אלא ולחית הארץ וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל עביר דין דדהון.
וישגח דוד את ידו אל הכלי ויקח משם אבן ויקלע וגו' יהודה בר רבי אמר כבצק ודכוותא
(דניאל ו) וכל גרמיהון הדיוקו. ד' יהודה בר רבי אמר כאלין פסטילס. ויפול על פניו ארצה
כדי שלא יצטער אותו צדיק גבהו שש אמות וורת. ד"א למה ויפול על פניו ארצה אלא כדי
שיטמון אותו הפה שחירף וגירף דכתיב (איוב ט) טמנס בעפר יהר פניהם חבוש בטמון. ד"א
למה ויפול על פניו ארצה. לפי שהיה אלהיו נתון על לבו לקיים מה שנאמר (ויקרא כו) ונתתי
את פגריכם על פגרי גלוליכם ודקיים (דנניס לג) ואתה על במותימו תדרוך וכתיב (יסופעי)
ויהי כהוציאם את המלכים האלה אל יהושע וגו' ויקרבו וישימו את רגליהם על צואריהם:

פרישה כב וכראות שאל את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא

בן מי זה הנער וגו'. וכי לא היה מכירו. (א) אתמול הוא משלח
ואומר לישי יעמר נא דוד לפני כי מצא חן בעיני והכא הוא שואל עליו. אלא כיון שראה
ראש הפלשתי בירו אמר לאבנר צא וברוק מאיו משפחה הוא אם ספרץ הוא סרך הוא.
ואם מזרח הוא (ב) שופט הוא. והיה שם דואג האדומי אמר אפילו ספרץ הוא פסול לא בן רות
המואביה הוא. אמר לו אבנר כבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית.
אמר לו אם כן מצרי ולא מצרית אדומי ולא אדומית. (ג) האנשים הללו למה נתרחקו לא
על דבר שלא קדמו אתכם בלחם ובמים היה להם לנשים להוציא. נתעלמה הלכה מאבנר
לשעה. אמר לו אבנר נתעלמה כימך צא ולמד משמואל ובית דינו. כיון שבא אצל
שמואל אמר ליה הדא מנא לך לא מיל דואג. דואג מין הוא ואינו יוצא בשלום מן העולם.
דהוציאך חלק אי אפשר (מסליס מה) כל כבודה בת מלך פנימה הא לאיש לקדם ולא לאשה.
(דנניס כג) ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור. הא לאיש ליתן שכר אבל לא לאשה.
ויצאו שרי פלשתים ויהי (ה) מרי צאהם שכל דוד וגו' וייקר שמו מאד. רבי יהודה בר'
סימון אמר נתיקר שמו מאד בהלכה. כיצד כיון ששמעו פלשתים שנשא דוד אשה אמרו
כתיב בתורה (סס כד) כי יקח איש אשה חדשה וגו'. הרי שעה שנקפוץ על דוד ונאבדנו
מן העולם. והן אינן יודעין שדוד חבם ודורש בר"א (ו) במלחמת הרשות אבל במלחמת
מצוה הכל יוצא אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה. רבי יהודה אומר לא כי אלא בר"א במלחמת
מצוה. אבל במלחמת חובה הכל יוצא אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה. וישלח שאול
מלאכים אל בית דוד לשמרו וגו' וש"ה (ימקאל ה) לכן כה אמר אדני אלהים יען המנכם מן
הגוים אשר (ז) סביבותיכם וגו'. רבנין ורבי יהודה בר' סימון. רבנין אמרין כרעים שבהם
עשיתם וכטובים לא עשיתם א"ר יהודה בר' סימון אפי' כרעים לא עשיתם. איזבל בת
כומרון היא משלחת ואומרת לאלהיו (מלכים א ט) כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד
מהם (ח) ופותחת לו פתח והכא וישלח שאול מלאכים וגו'. הוי אפילו כרעים לא עשיתם.
ותקח מיכל את התרפים ותשם על המטה וגו' תני בשם ר'. איבו (ט) ניקודים של ברוקלי.
ויאמר שאול אל מיכל למה ככה רמיתני וגו' כתיב השישי יתרעם לעגלה אשת דוד. למה
נקראת עגלה א"ר יהודה בר' סימון על שפעתה כעגלה ומתה ורבנין אמרי' על שפעתה

לפניו

פירוש מהר"י כהן

(ב) כאן אחשו. סי' שלא היה יכול להטחיק ממקומו שלכן אמר לכס אלי כדמסר רבי תיחומא :
(ג) אתמול הוא משלח. סי' שני דברים תלוקים הם הכתובים לעיל א' וישלח שאול וגו' ושלח אלי וגו' ב' ועמר
נא : (כ) שופט הוא. סי' וחשיבות בעלמא הוא ואין לו חזו כזה קסידא : (ג) האנשים הללו. סי' עמון
ומואב : (ד) אמר לו. סי' דואג או שאול : (ה) אי אפשר. סי' ושלא נשיב לך על כל פנים להעמידך על האמת זה
לא יתכן אע"פ שמטי דואג ילאו דברי שאלתך לכן תדע לך כי תשובה כדבר כל כנייה וכו' ועוד ואשר שכר וכו' כחוסן
שאלן אשמה כדבר למואביות וממוניות : (ו) מידי לאתם וגו'. סי' וכתיב בתורה דוד וייקר שמו מאד : (ז) במלחמת
כרעות. סי' על זה כתיב שנה אחת יכוס נקי לביתו לא ילא כלכל וגו' : (ח) סביבותיכם וגו'. סי' וכתיב בתורה
וכמשפט כגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם : (ט) ניקודים של ברוקלי. סי' שהפלוגה כדבר עד למחר וכו' נתנה לו מקום
לכרות ולסגול ונילקוט יש בסירוש סתם שיכרה : (י) ניקודים של ברוקלי. סי' כלי של עור עשו כנורת אדם ניקודים
עניינו

לפניו ואמרה לו אבא לא היה לך להשיאני לאדם בעולם אלא ללמטי. שך השיאתני שלף חרבו עלי ואמר לי אם אין אתה משלחני הריני ממיתך. ודוד ברת וימלט ויבא אל שמואל הרמתה וגו'. רבי הונא בשם רבי יוסי אמר באותה הלילה שברח דוד מפני שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק למד (י) למאה שנה ויברח דוד מניות ברמה ר' זכריה ור' יונתן בר חגי בשם ר' יצחק בר מריון יפה קפרנותן של אבות מענותנותן של בנים. קפרנותן של אבות מיעקב (נלחטית לא) ויתר ליעקב וירב בלבן וגו' את סבור שמא סבות ופצעים היו שם והלא לא היה שמואל אלא דברי פיוסין אמר רבה בנוהג שבעולם אדם הולך לבית חמו אפשר שלא ליטול בידו מאומה ברם הכא אפי' מחט או צנורא לא עלתה בידו. ענותנותן של בנים מדוד ויברח דוד מניות ברמה וגו' מזכיר שפירות דמים (יא) בפיוסו: **פרשה כג ברוב** שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי (מלכים ז) כנסת ישראל אומרת לפני הקב"ה מרוב עונות שלי צדיקים שבי עפים (א) ומתעלפים ובשעה שהזקן יושב ודורש שמתתן שר צדיקים כפרה להן לישראל בכל מקומות מושבותיהן באותה שעה תנחומיך (ב) ישעשעו נפשי. (קלמ ז) טוב שם משמן טוב וגו' שמן טוב יורר שם טוב עולה שנאמר (נלחטית יב) ואגדלה שמך. שמן טוב כלה שם טוב אינו כלה שנאמר (ישעיה נז) שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. שמן טוב בדמים שם טוב בחנם. שמן טוב לעשירים ש"ט לעניים ולעשירים. שמן טוב מהלך מקיטון למרקלין ש"ט מהלך מסוף העולם ועד סופו. שמן טוב נופל על המת והוא מבאיש שנאמר (קלמ י) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח שם טוב נופל על המת ואינו מבאיש שנאמר (מלכים ז) ויעל וישכב על הילד וגו' ויגהר עליו ויתם בשר הילד וגו' ויעל ויגהר עליו ויזורר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו וגו'. שמן טוב נופל על המים והוא נדות שם טוב נופל על המים ואינו נדות (יגה ז) ויאמר יי רג וגו'. שמן טוב נופל על האור והוא נשרף שם טוב נופל על האור ואינו נשרף שנאמר (דניאל ג) בארין נפקו שדרך מישך ועבר נגו מן נו נורא. אמר רבי יהודה בר' סימון בעלי שמן טוב נכנסו למקום חיים (ג) ויצאו מתים בעלי שם טוב נכנסו למקום מיתה (ד) ויצאו חיים. רבי יהודה ור' נחמיה רבי יהודה אומר אמר לו הקב"ה למשה משה מנה לי כ"ג אמר לו מאיזה שבט א"ל משבטו של לוי באותה שעה שמח משה ואמר כך שבטי חביב א"ל חייך שאהרן אחיך הוא (עמות כח) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' א"ל במה אני מושחו א"ל משמן המשחה שנאמר (שס נט) ולקחת את שמן המשחה וגו' אבל עבודתו אינה עבודה וחייב מיתה אלולי שמותן של שבטים שהן חקוקים על לבו אמר הקב"ה חביב עלי שמותן של שבטים משבטו של לוי ומכ"ג שנמשח (ה) בשמן המשחה א"ר ביבי בשם ר' ראובן אם היו חסרין אות אחת לא היו מכפרין תני רב הושעיא אפי' גקודה אחת. תני ר"ש בן יוחאי שלשה כתרים הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן. כתר מלכות זכה דוד ונטלו כתר כהונה זכה אהרן ונטלו כתר תורה מונח לתוכחת לכל באי עולם. לאמר שאלו היו כתר כהונה וכתר מלכות קיימין הייתי זוכה בהם ונטלן. והרי כתר תורה מונח כל מי שיזכה בו מעלין עליו כאלו זכה בכולן. וכל מי שלא זכה בתורה לא זכה באחד מהן. רבי אבין בשם ר"ש בן יוחאי או' מצינו שהלך הקב"ה חמש מאות שנה בשביל ליטול לו שם טוב שנאמר (שמואל ז) אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם. אר"ש בן מנסיא חביב הוא שם טוב מכהונה ומלכות שהכהונה ומלכות בטלו ושם טוב לא בטל אר"ש בן מנסיא חביב הוא שם טוב מארון הברית שארון לא היה הולך לישראל אלא מהלך ג' ימים הה"ד (נמדנר י) וארון ברית י"י נוסע לפניו דרך שלשת ימים וגו' ושם טוב הולך מסוף העולם ועד סופו מנא לן מדוד (ל"ה ח יד) ויצא שם דוד בכל הארצות. אר"י בר' סימון חביבה היא מיתתן של שבטים ויתר מן חיהם. שבת יהם לא נאמר (עמות כח) ששה משמותם על האבן האחת וגו'. תלמידיו דר' אימי ואבא צידוני בשם ר' שמואל בר נחמן חביבה מיתתו של שאול ויתר מתיו שבתיו לא נאמר מחר אתה ובניך עמי ובמיתתו נאמר מחר אתה ובניך עמי

בתוך

פירוש מהר"י כהן

מנינו חלולים כלומר כלי חלול וכרוקלי כוא עור ועיין בערוך בערך סרקלן וסבי"ת בא"ס בחילוף פ"א כאן ואולי לריך לפיוס ג"ס כאן כ"א פרוקלי ועיין עוד בסורוס ד"ק ורלב"ג בפסוק: (י) למאה שנה פי' על דרך מה שדרשו בזכמים פסק חיזכו מקומן דף נ"ד וכי מה ענין נוסח אלל רמס אלל שפיו יוסנין ברמס ועוסקין כנויו של עולם: (יא) נסיוסו. פי' שאמר כי מנקם את נפשי: (ב) ומתעלפים. פי' כלומר שבעון סדור סס מתים: (ג) ישעשעו נפשי. פסוק זה ודרשו זה וכל כנמסך אחריו מעותד לכאן לתכלית חניכס מיתמו של שאול וכו' סכא אחר כן: (ג) וילאו מתים. פי' כגון נדג ולחכוא: (ד) וילאו חיים. פי' כמו חניכס מיסאל ועזריס וכיוצא: (ס) כשמן סאשחס. ועיין כל

מינה כלום: רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי מייתי לה מהכא ויבאו עבדי דוד וידברו אל נבל וגו' וינחמו מהו וינחמו (יג) נעשין מחנה. ורבנן דקסרין מייתי לה מהכא (ד"ה א יג) כי לעת יום יום ביום יבאו על דוד לעזרו עד למחנה גדול כמחנה אלהים. וכמה היא מחנה אלהים עשרה. עשרה נכנסים לבהב"נ ונעשים מחנה. ויען נבל את עבדי דוד מי דוד ומי בן ישי וגו' כלום הוא בטוח אלא על שתי טפין שמשחו שמואל איכן הוא שמואל (יד) ואיכן הם טפין. ולקחתי את לחמי ואת מימי וגו': א"ר איבו כ"מ שנאמר מים יין הוא אלא ששינו הכתובים שלא להזכיר יין. ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו וגו' א"ר יהודה בן פפוס מכאן לדיני נפשות מתחילין מן הצד. ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו ויחגרו איש את חרבו ויחגור גם דוד את חרבו כה יעשה אלהים לאויבי דוד וכה יוסף וגו'. ר' יהודה ור' נחמיה. רבי יהודה אומר בני בנים הם (טו) כבנים. ור' נחמיה אמר אפי' הכלב. ולאביגיל אשת נבל הגיד נער אחד מהנערים לאמר וגו' ויעט בהם. מהו ויעט בהם אפרחינון במילין. חומה היו עלינו גם לילה גם יומם. ר' חנניה ור' יונתן תרויהוין אמרין מכאן מצינו שהצדיקים קרוין חומה. והנה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר וגו' נתגלה שוקה והלכו לאורה נתגלית שוקה ותפגש אותם הוקרו (טז) כולן. ולא תהיה זאת לך לפוקה. ר' לוי הוות פרשתא דיריה ושלח ר' זעירא לתלמידו לשמע יחיה מפיו ולא תהיה זאת לך לפוקה לא ולא. אמר ליה אית (יז) רבוון באגדתא. בא להודווג לה. אמרה ליה סופך להכשל (יח) באשה אחרת ולא מוטב לך באחת ולא בשתים. רבי אלעזר אמר (יט) סקסוקי דברים. היו שם אמרה ליה אזדהר מפוקיתא דנפשא. כיון שלא שמע לה הוציאה כתמיה והראתה אותן לו בלילה. אמר לה. אביגיל. וכי ישרואין כתמים בלילה. אמרה ליה. וכי יש דנין דיני נפשות בלילה. אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום שטרד במלכות. אמרה ליה וכי מלך אתה אמר לה ולא משחני שמואל אמרה ליה אף על פי שמשחך שמואל עדיין מטבעו של שאול קיים ולא יצא מטבעך לעולם. כיון ששמע את דבריה התחיל מקלסה וברוך טעמך וברוכה את וגו' סבא ברמיס משני דמים (כ) מרם גרות ושפיכות דמים ומגול. וזכרת את אמתך. א"ר יצחק פסוק (כא) מולך וחסיל שועתיך (כב) לפי שנתנה עיניה בו כשהיתה אשת איש לפיכך פגמה הכתוב אביגיל תניינא לאביגיל כתיב. ויהי כעשרת הימים ויגוף י"י את נבל (כג) וימת דתניא המת ליום אחד מיתה של זעף. לשנים מיתה של בהלה. לשלשה מיתה של סגפה. תני ר' חלפתא בן שאול לארבעה מת בהכרת ורחמשה הדופה לששה מיתה האמורה בתורה לשבעה מיתה של חיבה מכאן ולהלן מת ביסורין מה חמית למימר המת לשלשה ימים מת במגפה חלפוי בר בר' אבהו דריש שמעית קליה דסבא דדרש ויהי כעשרת הימים וגו' תלה לו הקב"ה שבעת ימי אבלו של שמואל שלא יתערב אבלו באבל של צדיק ועשה ג' ימים ומת בהכרת ר' חגי בשם רשב"ג לעשרת ימים אין כתיב כאן אלא כעשרת הימים תלה לו הקב"ה עשרת ימים שמר"ה ועד יום הכפורים סבור שהוא עושה תשובה ולא עשה: **פרשה כד ואיש** או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם בס (ויקרא כ) רבי לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא איש זה שאול או אשה זו (א) בעלת אוב. רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי מוטב היה לו לדרוש באורים והומים של מעלה ולא באוב וידעוני של מטה. ויאמר שאול לעבדיו בקשו לי אשת בעלת אוב וגו' ולמה היה שאול דומה באותה שעה לשלטון שנכנס למדינה גזר ואמר כל התרנגולין הזכרים

פירוש מהר"י כהן

(יג) נעשין ומחנה א"י וכלל: (יד) וסופן סוף ספיו א"י הזכיר בו ככל שם שאלים מי דוד ומי בן ישי כלומר דוד בעלמא וכן ישי בעלמא כיומר כלו שום סררה ושלטנות א"י לסדר מוסת ואחד לסדר משותפו של סררה: (טו) ככניס פירוש זהו עד משתין בקיר ור' נחמיה וכו' ועיין שם ברש"י: (טז) כולן פי' תיבוי' לאי קרי כלם ומדאלצדיק למכתב היה רוכבת למדו שנתלם אכן הלכו לאורו למדו מירדדים לקראתם ואלו קרי מושגים אינם: (יז) רבוון באגדתא פי' יש באגדה ארבע רבויין נדרשין מן וי"ו יסודסוואת: (יח) באשה אחרת פי' כגז-שכע ולא תיבוי' וכו' וזה למדו מראשית ולא פהס לך ואם וגו' מכלל דאיבא אהדיחא: (יט) סקסוקי מלשון לעקק נקט ליה וזהו שם וזהו ממשקן נדנר ואין אשה יכול לסוויאו וזה פוקיתא דנפשא יתיב כנש ומתיב שם סוף ולא חסיה לך וזהו לעקק עיין שם וכו' ושלמי פוק כסן גדול כנסודרין: (כ) מרם נדה פי' טבא להודווג לה כמזכר. (כא) מולך וחסיל שועתיך פי' סרי באמרה וזכרת וגו' נחמיה עיניה כי באשר כתוב כאן אחר כך כסמך וכאמרם ו"ל נגמרא על זה שאל ואולי בר ארוא ועיניו מתיבוי' על זה אחר לה סנה לך מולוולך שאת מולול כנודך וזה כסיומך עדיין אשה איש ומנע שועתיך שאת לועקת עוד וזכרת וכו' להינדך וזכרת מאפי כשיבא דין זה לפני שאומר ברובם אה וגו' על שאת מנעתי מעיניך און זה ממך כי כבוד י"י אלהי ישראל אשר הוא שלחך אללי נכך למנע אוסי ולא דילך הוא יעין בילקוט ל"ל: (כב) לפי פי' ה"ו לפי איש מוסב אלעילי אשוק מולך וכו' רק עיד עיני שני לעמנו הוא אללקמיה דלפי שפחה וזהו חסד סכניס אות וי"ד משתה כסודרה אה"כ כסמך ויאמר דוד לאביגיל כליו"ד סכניס שלא ככל סאמריס כסמך אביגיל מניינא כלומר אחר שכתוב תמוך מלא כתוב לאביגיל חסד ולשון סניינא לאו דוקא חסד דסררה עמיס מלא כתיב אלא כלומר אחר כך: (כג) וימת עיין בילקוט וכו' ושלמי כי חסד כאן סררה: (א) בעלת אוב פי' דסלל למכתב ואשר יהימ ככס אוב וגו' איש או אשה למת לי אלא לרמוז על אלו ועיין כל הענין סוף בלמוד

הזכרים שיש כאן ישחטו לשחרית אמר אין תרנגול שיקרא אמרו לו עבדיו ולא את הוא שגזרת שישחטו כולם כך ושאל הסיר את האבות ואת הידעונים מן הארץ והוא אומר בקשו לי אשת בעלת אוב וגו'. ויתחפש שאל (ב) ויתחפש כתיב נעשה חפשי מן המלכות. וילבש בגדים אחרים (ג) מאנין פגניקא. וילך הוא ושני אנשים. עמו זה אבנר ועמשא א"ר אבהו למרתך תורה דרך ארץ שלא יהא אדם יוצא לדרך פחות משנים ואם יוצא הוא לדרך פחות משנים סוף שהוא נעשה עבד לעבדו. א"ר אבהו שני בני אדם נהגו בדרך ארץ אברהם ושאל. אברהם (גלגלית כג) ויקח את שני נעריו וגו' שאל וילך הוא ושני אנשים עמו. ויבאו אל האשה לילה וכי לילה היה אלא מלמד שאותה שעה היתה אפילה להם כלילה. ויאמר אליה קסמי נא לי באוב וגו' ותאמר האשה אליו הנה וגו' וישבע לה שאל בי"י וגו' אר"ש: בן לקיש לה"ד באותה שעה לאשה שהיתה נתונה אצל אהובה ונשבעה בחיי בעלה כך שאל שואל באוב וידעוני והוא אמר חי י"י אם יקרך עון בדבר הזה. ותאמר את מי אעלה לך את מי מאותן שאמרו מי י"י או מאותן שאמרו (ד) מי כמוך וגו'. ויאמר את שמואל העלי לי (ה) רבן של נביאים העלי לי אמרת מה דאמרת. עבדת מה דעבדת וסדיק. ותרא האשה את שמואל והזעק וגו' ולמה רמיתני ואתה שאל מאיכן היתה יודעת שהוא שאל אלא לא כשם שהוא. עולה להריוט עולה למלך למלך הוא עולה פניו למעלה ולהריוט הוא עולה פניו למטה. ויאמר לה המלך אל תיראי וגו' אלהים ראיתי כיון דשמע אלהים (ו) דחל וי"א אף צדיקים הרבה עלו עמו. ויאמר לה מה תארו וכי לא היה מכירו אלא שלשה דברים נאמרו במעלה בזכורו. מי שהוא מעלה אותו רואה אותו ואינו שומע קולו כך האשה שהעלתה את שמואל ראתה אותו ולא שמעה קולו ושאל שהיה צריך לו שמע קולו ולא ראה אותו אבנר ועמשא שלא היו צריכין לו לא ראו אותו ולא שמעו קולו. ותאמר איש זקן עולה והוא עוטה מעיל על שם ומעיל קטן תעשה לו אבו. וידע שאל כי שמואל הוא וגו' ויאמר שמואל אל שאל למה הרגזתני וגו'. רבי הוה פשיט קרייא כד הוה מטי הני חמשה קריין הוה בכי (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים וכורא רוח ומגיד לאדם מה שחו וגו' (נפיה ב) בקשו את י"י כל ענני ארץ וגו' (איכה ג) יתן בעפר פיהו וגו' (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב וגו' אולי יחנן י"י צבאות וגו' כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט וגו' (קהלס יב) (ז) והדין. ויאמר שמואל אל שאל למה הרגזתני וגו' אמה ליה לא היה לך. (ח) להרגזי בוראך אלא בי עשיתני עבודה זרה. אין את יודע כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד ולא עוד אלא שהייתי סבור שבא היום. יום הדין ונתייראתי. והרי דברים ק"ו ומה אם שמואל רבן של נביאים נתיירא מן הדין אנו עאכ"ו. ויאמר שאל צר לי מאד ופלשתים וגו' מפני מה לא אמר (ט) באורים ותומים א"ר יצחק בר חייה (משלי יד) לב יודע מרת נפשו אלו אמר באורים ותומים היו אומרים לו לאו אתה שאל הוא שהחרבת את נוב עיר הכהנים. ויאמר שמואל ולמה תשאלני וגו' הירא לי גבי ערך הירא לי גבי חברך. ויעש י"י לו כאשר דבר בירי וגו' לעיל אמר לו ונתנה לרעך (יא) הטוב סמך וכרון ויתנה לרעך לדור אמר ליה כד הות יתיב גבך הוינא יתיב בעלמא דשקר והוה צרי לי מינך דלא תקטול יתי וכרון דאנא יתיב בעלם דקשוש לית את שמע מיני אלא קשוש. ויתן י"י גם את ישראל עסק ביד פלשתים. אמר ליה לית דמערק אמר ליה (יב) אין ערקת משתזכה אם נקבל עליך את מרת הדין. למחר אתה ובניך עמי. עמי בתוך מדיצתי. מיד ויטהר שאל ויפול מלא קומתו וגו' מיד יצא למלחמה ונטל שלשה בניו עמו יהונתן ואבינדב ומלכישוע באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר להם בואו וראו בריה שבראתי ושיצרתני בנוהג שבעולם אדם הולך לבית המשתה אינו נוטל בניו עמו מפני מראית עין וזה יודע באמת שיהרג.

פירוש מהר"י כהן

כאמור רבה - ועם הדברים משפטים קלה : (ב) ויתחפש כתיב. פירוש דלא כתיב כשא"ך כי אם כשי"ן ואף שקרינו ליה כשא"ל מדריש לשון חששו : (ג) מאנין פגניקא סי' בגדי אכילת בלא קלא קלידר כי גנין הוא לשון זעקה וילל כמו הסגיננו בלילס : (ד) מי כמוך וגו' שירוש שיהיה לה לומר מי העלה את למת לי אלא לרבות ענייני סי' : (ה) הכן של נביאים שירוש מריכווי דאת : (ו) דחל סי' דנקט סימנא מלא. ספסא מרת סדין משתה כנגדו וי"א וכו' שלא נתיירא רק הכין מעלת אלכיס שעלו רכוס : (ז) וסדין סי' וסדין הוא כש"י נוסף על סך חמשה ועיין כל זה סיף מדרש קבלת : (ח) להרגזי בוראך פירוש כי כרגזתני - מותר דלמא העלתי מעשי ליה. אלא דרש כמו כלפי מעלה אמר כן סכמה סהעליתני אתה מרגזי את בוראך להפטר ממני כאשר מנאך והולך : (ט) באורים ותומים סי' במה שאמר ולא ענני גס ביד הנביאים גס בחלומות ולא אמר גס באורים ותומים כדכתיב לעיל. וישאל שאל בי"י ולא ענני י"י גס בחלומות גס באורים וגו' : (י) הירא לי גבי ערך סי' מה שאמר שמואל וי"י סך מעליך ויחי ערך לכה לומר הן אלל שונאך כאשר מעליך וגם הן לו אל חנך הטוב ממך כי הירא לי סירוש סלך לו כמו ידיו לדקומין כו"ש רבה וסרכה כמוסו : (יא) הטוב ממך סי' לעיל כתיב שמואל לא הוכיר לו שם דעכו אשר יקן לו שם יתכרך המלוכה וכלן הוכירו לו ומתקן שאמר ליה שמואל כנר כתיב סויתי ושב עמד בעולם של שקר העולם הוה וסויתי וכל מתן להוכירו חנל עכשו איני בעולם האצ"י יאמר לך האצ"י ואין לי לירא ממך ועיין על זה בלוקות : (יב) אין ערק משתזכה

א"ר יהודה ב"ר סימון בשם ר' לוי בר פרטא מפני מה לא פרשו כתובים כמה חללים בהר הגלבוע על שם בנת אל תגידו וגו' מדטו של אוריה א"ר יהושע בן לוי (שמואל ב כג) אוריה החתי (ו) כל שלשים ושבעה ר' יונה בוצרייה אמר שהורידו אותו מגדולתו שהיה ראוי להמנות אחר שלשים וששה ומנו אותו לאחר שלשים ושבעה ר' חנינא בר פפא בשם ר' חנינא בר ספרא מייתי לה מן הדא (ג"כ יב) מדוע בזית את דבר י"י וגו' ואותו הרגת בחרב בני עטון ורבנין אמרי ואותו הרגת מגיד שהרבה צדיקים (ו) כיוצא בו הרג. טבות בשם שמואל אמר לא התירו יפת תואר אלא לאחר ארבע עשרה שנה שבע שכבשו ושבע שחלקו (ח) ואני אומר לא התירו אלא ביאה ראשונה בלבד כדי שתקבל עליה מה שכתוב בפרשה (דברים כה) והסירה את שמלת שביה וגו'. רבי יוחנן שלח (ט) לרבנין דתמן אמר להון אתון אמרין תרתין מלין בשם רב ולית אתון אמרין טבאות אתון אמרין בשם רב לא התירוה אלא ביאה ראשונה בלבד כו' אתון אמרין בשם רב מזבח שבירושלים קולט וגו' קולט ואני אומר לא מזבח קולט ולא גנו קולט אלא שש ערי מקלט בלבד תדע כך יואב תחכמוני ראש השלישים היה טועה (י) כל הטעות הזאת (מלכים א') וינס יואב אך אהל י"י וגו' והלא לא ברח אלא אצל סנהדרין אמר אם אהרג יתנו נכסי ליורשי דתניא הרוגי מלכות נכסיהן למלכות הרוגי ב"ר נכסיהן ליורשין שלח שלמה אחריו ואמר לו בוא קבל עליך מדת הדין אמר לו חמש גזירות גזר עלי אביך אם מקבל את אותן אף אני אקבל עלי מדת הדין הה"ד (ש"כ ג) (יא) יחולו על ראש יואב וגו' זב מרחבעם (מלכים א' יב) והמלך רחבעם התאמץ וגו' ומצורע מעוזיה (ד"כ כו) ויהי עוזיה המלך מצורע וגו' מחויק בפלך מיואש (ד"ה כד) ואת יואש עשו שפטים נופל בחרב (ש"כ ל) מיאשיהו ויורו היודים למלך יאשיהו אמר ר' מנא שלש מאות חצים ירו בו עד שנעשה גופו ככברה וחסר דחם מיהויכין (ש"כ לו) וארוחתו ארוחת תמיד וגו' (יב) מיד ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וגו' במדבר רבי פנחס ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמר וכי במדבר היה ביתו של יואב אלא כיון שמת נעשו ישראל כמדבר (יג) אין תימר שהיה בונה להם דימוסיות ומרחצאות שבהם היה חיותן אין תימר שהיה בוז ומאכיל לחכמים ותלמידיהן שבת שבחי שבתן היו לו. צר לי עליך אחי יהונתן וגו' מאהבת נשים משתי נשים איזו זו כיכל ואביגיל אביגיל בעולם הזה (יד) ומיכל לעתיד לבא. איך נפרו גבורים וגו' ר' חנינא ור' יונתן תרויהון אמרין מכאן מצינו שהצדיקים קרויין כלי מלחמה. ויאבדו כלי מלחמה: (טו) ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף ר' ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא תשעים אלפים בחורים מנה דוד באותו היום. הה"ד בחור כל בחור את כל בחור. והיה ארון י"י בא עיר דוד ומיכל בת שאול וגו' אמרה ליה של בית אבא היתה מלכות נאה כמך. הלילה להם שלא ראה אדם בהם בימיהם פיסת יד ופיסת עקב מגולין אלא כולם היו מכובדין כמך. ומה דוד אמר לה. לפני י"י אשר בחר בי מאביך וגו'. אמר לה של בית אביך מבקשים כבוד עצמן ומניחין כבוד שמים ואני איני עושה כן אלא מניח כבוד עצמי ומבקש כבוד שמים. אמר תימר שהייתי שפר בעיני אחרים ונבזה ולא בפני עצמי. תלמוד לומר והייתי שפל בעיני ועם האמהות וגו' אמר לה דוד מיכל חס ושלום שאין את נקראת מן האמהות אלא מן האימהות. ותאמר מה נכבד היום וגו' אמרה הלואי לעיני בני אדם אלא לעיני אמהות עבריו כהגלות נגלות אחר הרקים א"ר אבא בר כהנא כאלין ארכי לסטים: **פרשה כו ויהי בלילה ההוא ויהי דבר י"י אל נתן לאמר לך ואמרת אל עבדי דוד כה אמר י"י האהה תבנה לי בית לשבתי רב אמר עצה עמוקה נתן לו באות' הלילה רבי חנינא בר פפא ור' סימון. ר' חנינא בר פפא אמר. אמר לו הקב"ה לנתן הנביא. נתן האדם הזה שאני משלחך אצלו מסהר הוא. קודם עד שלא ישכור פועלים לך ואומר**

פירוש מהר"י בהן

כך: (א) מדתן של ישראל סירוס מאשר נוגשו שבעים אלף כשמלאן דוד ומבאר טוב רבי יודא בר רבי סימון למס לא סירוסו הכתובים גם כן מספר הנושלים כהר גלבוע כאשר סירוסו הנושלים כשמלאן אחר כך ופליגי רבי יונה ורבי חנינא ורבנין ברמי. מדמו של אוריה מהו למר על מאי דאזיל סומקא בסודתו מגדולה ולמר מהריגתו ממס ולמר על דמו ודס הכנס לדיקים כיוצא בו: (ו) כל שלשים ושבעה עסק הוא שמואל ב' כ"ג וסירוס שהוא היה כל' כמספר הגבורים אשר לרוד ועיין שם כרש"י ובילקיט מהלים סימן תשס"ה: (ז) כיוצא בו הרג סירוס זהו דיוק אוחו אוחו כהרבי בני עמון אבל שמואל ב' בני חרב בני עמון: (ח) ואני אומר סי' האי טבות דקאמר ענין לא התירוה אלא אחר י"ד וכו' בשם שמואל הוא אומר עוד זה בשם עמנו: (ט) לרבנין דתמן עיין בירושלמי דמכות דף ל"א דכאן מוטעה והסר קמ"ס: (י) כל הטעות הזאת סירוס כדמסרס והולך ו"ס וגו': (יא) יחולו על ראש יואב וגו' ושם נזכרים ה' מיני עינשים אלו שגזר עליו דוד זב ומצורע זכו' ויפטרס ואזיל כאלן שמתעסקן ומקיימו צורעו של שלמה משהי שעל פי דבריו יואב אלו קלנן שלמה כדאיכא בירושלמי דקדושין סדק קמ"ה דף ס' עמוד ג' ועיין שם: (יב) מיד סירוס שמתלה שלמה לדבריו וקלנן כזכר: (יג) אין אומר סי' אי כעיס אימא מה שכתב ובראל כמדבר אחר ואתו כו' משני כמחיו היה עובד עמקן טבות אלו שהיה נוסה וכו' אי כעיס אימא משני טבות שהיה נוסה וכו': (יד) ומיכל לעמיד לכה בילקוט גרים אישכא: (טו) את כל בחור עיין כל זה שכתב במדבר רבה:

ואמור לו לא אתה תבנה לי בית שלא יהיה לו עלי תרעומת. וד' סימון אמר. אמר לו הקב"ה לנתן הנביא. נתן האדם הזה שאני משלחך אצלו נדרן הוא. קודם עד שלא ידור לך ואמור לו לא אתה תבנה לי בית כרי שלא יהא לו בושה (א) אצל סנהדרין. כתוב אחד אמר האתה תבנה וכתוב אחד אמר (ד"ס א יז) לא אתה תבנה. שאין אתה בונה אותו. האתה תבנה. שהוא נקרא על שמך. רבי הונא בשם ר"ש בן לקיש אמר אלף וחמש מאות אמות חפר דוד לעמוד על משתיתה של ארץ. דתניא שלש בתולות הן בתולת אדם. בתולת שקמה. בתולת הארץ. בתולת אדם כל שלא נבעלה מימיה. בתולת שקמה כל שלא נקצצה מימיה. בתולת הארץ כל שלא נעבדה מימיה. רשב"ג אמר כל שאין בה חרם. וכיון שחפר דוד אלף וחמש מאות אמה מצא בה חרם אמר כל יגיעה זו שיגעתי ואחר כך מצאתי חרם באותה שעה נתן הקב"ה פתחון פה לחרם אמר אין זה מקומי אלא בשעה (ב) שנבקעה הארץ ירדתי כאן אם אין את מאמיני הרי תהום תחתי נטלו דוד ועלה תהום והציפו. אמר כל מאן דידע למימר מלה למוקמה הדין תהומא ולא מקים ליה יתחנק. והוה תמן אחיתופל ואמר מלה ואוקמיה. אפילו בן אתחנק. הה"ד (סמאל ג יז) ויצו אל ביתו ויתחנק. א"ר יוסי מבאן צריך אדם לחוש על קללתו של זקן אפילו על חנם. אהיה עמך בכל אשר הלכת וגו'. ומהלן את אמר (נלאשים ל) שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואח"כ ואהיה עמך. אלא דוד ע"י שהיה מפרנס את ישראל היה אמר לו בכל אשר הלכת. אבל יעקב ע"י שהוא מפרנס את ביתו היה אמר לו שוב אל ארץ וגו'. ואכרתה את כל אויביך מפניך. עשרה אויבים היו לו לדוד. חמשה בישראל וחמשה באומות העולם. חמשה בישראל דואג ואחיתופל ושאל ושמעיה בן גרא ושבע בן בכרי. חמשה באומות העולם גלית ושלשת אחיו ושובך. (ג) כתוב אחד אמר שובך וכתוב אחד (ד"ס א יט) שופך. שובך (ד) שהיה דומה לשובך. שופך שנשפך דמו על הארץ. ועשיתי לך שם וגו'. מבאן קבעו חכמים אלהי דוד ובונה ירושלים כנגד אלהי אברהם יצחק ויעקב. ובשבת אעפ"י שאין העובר לפני התיבה מזכירו. הספטייר בנביא מזכירו אלהי דוד מצמיח ישועה לעמו ישראל. ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתיו וגו'. (ה) תמן תנינן שמעון הצדיק וכו', רבי הונא בר' אחא אמר מקרא מלא ועוברי ימים פרשוהו (סמאל טו) נחית בחסדך הרי בזכות החסד. נהלת בערך הרי בזכות התורה. אל נזה קדשך זה עבודת המשכן. אימתי נתבסס העולם משבאו לנזה קדשך. א"ר שמואל בר נחמן וכשבאו לנזה קדשך נתבסס העולם הה"ד ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתים אין כתיב כאן. אלא ונטעתיו לעולם. כי ימלאו ימך וגו'. א"ר שמואל בר נחמן ימים שלמים אני מונה לך ואיני מונה לך ימים חסרים. והימים אשר מלך דוד (מלכים א ג) וגו'. כתיב (סמאל ז ה) בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שנה (ו) אלן יתיריא דהבא מה אינון. רבי יצחק בר קצרתה בשם ר' יונה אמר חסירין היו אלא שהכתובין חולקין כבוד לירושלים ומניין אותן שלמים. א"ר יודן חשבון מרובה בולע (ז) לחשבון מועט לפי שכתוב (מלכים א' יא) כי ששה חדשים ישב שם יואב וגו'. אותן ששה חדשים לא עלו מן המנין. א"ר יודן כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורה כפני אבשלום בנו לא עלו מן המנין. אלא בשעירה היה מתכפר לו כהדיוט. ככל הדברים האלה וככל החזיון וגו'. או דברת בחזון לחסידך (סמאל טז) מדבר בדוד שנרבר עמו בדבור ובהזיון. שנאמר ככל הדברים האלה וגו'. לחסידך דכתיב ביה (סמאל טז) שמרה נפשי כי חסיד אני. ותאמר שויתי עור על גבור ר' אבא בר כהנא אמר י"ג מלחמות עשה דוד ורבנין אמרי שמונה עשר ולא פליגין ס"ד שרשה עשר לצרכיהון של ישראל ומ"ד שמנה עשר חמשה לצרכו וי"ג לצרכיהם של ישראל. הרימותי בחור מעם.

פרשה כו ויבא המלך דוד וישב לפני יי' ואמר מי אנכי יי' אלהים ומי ביתי כי הביאותני עד היום וגו'. תאני רבי חיוב אין ישיבה בעזרה אלא למלכו בית דוד בלבד. אר"ש בן לקיש אף למלכו בית דוד אין ישיבה בעזרה. מתיבין ליה ויבא המלך וישב

פירוש מהר"י כהן

(א) אצל סנהדרין פירוש לפתיחה: (ב) שנבקעה הארץ עיין בירושלמי דשרק חלק: (ג) כתוב אחד אמר שובך דהיינו ככאן סמאל ג' וד"ס כפינו שופך: (ד) שהיה דומה לשובך פירוש לנוד את ישראל כיונים כשובך ורבותיו ז"ל פירשבו כמסכת סוטה שהיה נביא כ' וכן ומייחיה ליה כ"ס: (ה) י"ט אשר שם כפסוק דכתיב ניה ואם שופך שר הנהא המית: (ו) מן מניין ס"ק דמסכת אבות: (ז) אלן ויתיריא פירוש כפי שכתובין סיו יסודים ששה חדשים והכל כלומר של ירושלים מה היו גם כן מלואים בלחון שבוין סלל מלך ששה חדשים ותר על ארבעים שנה או היו חסידים ששה חדשים בלחון שבוין סלל מלך כיון ששה חדשים וירושלים היו שלמים היו שלמים דק מה שאמר אלא ככל ארבעים שנה מלך כיון ששה חדשים בלחון שבוין סלל מלך ששה חדשים מהטעמים שמכיר:

וישב לפני י"י רבי בון בר נגדי אמר יישוב עצמו בדברים. חסן תנינן יצאתה בת הראשונה וישבה לה בהר הבית (א) מכלל שישבה לה. מכאן נאמר שבפנים עומדים היו. ותקמן עוד זאת בעיניך וגו' א"ר סימון לאחד שעשה לו חברו קטנה. ואומר לו עשית קטנה סופך לעשות גדולה. וזאת תורת האדם פרקו וזמנו (ב) דבר נשא. דבר אחר תורת האדם זה יוסף דכתיב (נחלשית לס) ויהי יוסף (ג) יפה תואר ויפה מראה. ד"א זאת תורת האדם המעולה שבגביאים (ד) זה משה. את מוצא מה שכתוב בזה כתוב בזה זה מלך על ישראל ויהודה זה מלך על ישראל ויהודה. זה הקריב וזה הקריב. זה במות וזה במות. זה בא באשרי וזה בא באשרי. ומו כעמך ישראל וגו' רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא. (ה) כתוב אחד אומר (ד"ס א' יז) אשר הלך וכתוב אחד אומר אשר הלכו. אשר הלך זה הקב"ה. אשר הלכו זה משה ואהרן. ותבונן לך את עמך ישראל וגו' ועתה הואל וברך וגו'. א"ר יוחנן אמר לו הקב"ה לדוד. דוד אין הבור מתמלא מחוליותה אלא אם כן משכו אמה ממקום קרוב. אף אתה פשוט יריך בא"ה ואת מתברך הה"ד ויהי אחרי כן ויך דוה את פלשתים וגו'. ויאסוף דוד את כל העם וילך רבתה וגו' ויקח את עשרת מלכם וגו' משקלה בכר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. (ו) ותלא פוחתת הראש. אבן שואב היה בה ומחויקה על ראשו. רב הונא בשם רב יוסף אבן טובה היה בה יפה בכר זהב. ודכוותה (נחלשית כד) ויקח האיש גזם זהב בקע משקרו א"ר יהושע אבן טובה היה משקלה בקע. ודכוותה (מסכת ח) ומרכי יצא מלפני המלך וגו' ועשרת זהב גדולה א"ר היא בר יוסף רמיה היו כפולים. (ט"ז עו) וכאב שלום לא היה איש יפת וגו' ובגלחו את ראשו וגו'. א"ר יודן נזיר שנים היה שנאמר (ס"ט) והיה מקץ ימים לימים אשר יגלה וגו'. נאמר כאן ימים ונאמר להלן (ויקרא כה) ימים חהיה גאולתו מה להלן י"ב חדשים אף כאן י"ב חדשים. רבי נהוראי אומר מגלח אחד לשלשים יום כדרך שהכהנים מגלחים. שנאמר (יחזקאל יד) ופרע לא ישלחו (ז) כסום וכסמו את ראשיהם. ר' יוסי אומר בכל ערב שבת היה מגלח שערו שבין דרך בני המלכים להיות מגלחין מע"ש לע"ש. א"ר כחרובית היה. ואין תימר בכידון והלא (ח) בדים בדים היה עשוי. וברזילי הגלעדי ירד מרוגלים וגו'. א"ר יודן חמשה פעמים כתיב ברזילי וברזילי כנגד חמשה ספרי הורה. ללמדך שכל מי שהוא נוקק לצדיק (ט) בשעת פרנסתו מעלין עליו כאלו קיים חמשה ספרי תורה. א"ר אליעזר כמה דיואית משתפכות כמה קולמסין משתברין כדי לכתוב בני חת בני חת עשרה פעמים ללמדך שכל מי שהוא מסדר מקחו של צדיק מעלין עליו כאלו קיים עשרת הדברות:

פרשה כח לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא (א) ויושיבם לנצח ויגבהו. (איוב לו) עינו ויעמדו כל בניה בני הודייה (נחלשית מט) יהודה אתה יודך אחיך דוד (מלכים ק"ח) הודו לוי כי טוב. (דניאל ס"ו) ומצלא ומורא. רחל תפסה פלך (ה) השתיקה ועמדו כל בניה בעלי מיסתורין בנימין אבנו ישפה מהו ישפה יודע במכירתו של יוסף ושותק. שאול (ס"א ס) ואת

פירוש מהר"י בהן
 (א) מכלל שיטתה לה פירוש וא"כ מזה סינכטא. ומשני מכלן וכו' פירוש אדרבה מדקאמר שיטתה בכר הכים נלמוד שבעצם בפנים לא ישנה: (ב) דבר נשא פי' ודריש תורת מלשון תור. נערה ונערה: (ג) יפה תואר ויפה מראה. פירוש ודריש תורת מלשון תואר כמו כחור האדם המעלה ד"ס א' י"ז על ענין זה עלמו בדברי דוד וכוונת הכרוש שאמר דוד שהראה לו יס' עוד גדולת וממלכה הפעירה לנצח לו דהיינו כל גדולת שלמה בנו ששקרו עתה כמו שעשה גם ליוסף הבטל תואר ויפה מראה שכתב לו גדולתו הפעירה מוכנה לו וכיוצא בזה בדרך אחר כרס"י בספוק זה עיין שם: (ד) זה משה. פי' כי בר"ס א' י"ז כתיב תחת וזאת תורת האדם דכתיב כחור האדם המעלה ודרשו המעולה על משה שיאמר דוד כזה שכתב דילו כרס"י כמשה וכאשר מבאר במה הישוע אליו את מוצא וכו' ופי' זה בא באשרי וכו' כדוד כתיב אשרי האיש וכמשה אשרי ישראל וגו' כדאיפתא בילקוט כאן וקאמר דגם כאן רמזו דרוש זה על משה כה"א הידיעה של האדם: (ה) כתוב אחד אומר פי' כדברי הימים א' י"ז וכלן הלכו: (ו) וכלא פוחתת הראש פירוש ואין יכול לסבול משא זה על ראשו ומתוך אכן וכו' כלומר בספוק עלמו יבאר כן משקלה בכר זהב אבן יקרה ופסי על ראש דוד כלומר כי אכן שואבת היתה ארץ הונא מתוך דמשקלה לאו משקלה ממש קאמר אלא רוצה לומר ערכה ושווה מכה ואכן יקרה ומייתי ראיה מנקה משקלו דמוקי נמי רבי יהושע כהכי דקאי על ערך אבן עובב שטיב בנוס וכו': (ז) כסום וכסמו את ראשיהם פי' שסגלוה יסיה מהם בדרך ממוצע ועיין שם ברס"י יחזקאל מ"ד כ': (ח) בדים בדים מהו ישפה יודע במכירתו של יוסף ושותק. שאול (ס"א ס) עיין שם: (ט) בשעת פרנסתו ופרשת חיי שרה רכה יש נוכחא אמתה סוף פרשה נ"ח:

(א) (דוגמא) ויושיבם לנצח ויגבהו איוב לו. והובא הנה משני שמוס נמשך הסיפור על ויסו רעב בימי דוד ג' שנים לומר זו דוגמא דאכזר שנגרפו ג"כ ברעב: (ב) דוגמא דידכון שלא יגרע מצדיק מלשון מלכות בניכס וזרעם דומיא דידכו כמו שמבאר בכמה פנים עד ענין הרעב שאנחנו בו כדוד שמואל כ' כ"כ וכפירושו לדג"י שסקדוש כרוך הוא נוסן לפס מה שפקידין ומקשים לראות בעיניהם ככילקוט איוב בספוק זה: (ג) עייניהם קידיהון פירוש סינון וחוץ זכוכ חוזר ומבאר אלעיל דרך כראשון של לא יגרע וגו' דהיינו מה שאמר דוגמא דידכון מפרש והולך: (ד) של הודייה פירוש ואמרה בשעם אודה וגו': (ה) של שתיקה פי' שלא גולתה ליעקב שמוסרין לו לאה ואדרבה מסרה לה סימנין. ועיין בילקוט סימן ק"י אלא

ואת דבר המלוכה לא הגיד לו. (אסמל ג) לא הגידה אסתר וגו'. מפני מה נצרכו האבות ברעבון כדי שיזכו בניהם לתורה. אברהם נצרך ברעבון (מלאכה יג) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה וגו'. יצחק נצרך ברעבון (סס כו) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו'. יעקב נצרך ברעבון (סס מז) וירא יעקב כי יש שבר במצרים וכו' ונחיה ולא נמות וכו' וירדו אתו יוסף וכו'. דוד נצרך ברעבון ויהי רעב בימי דוד שלש שנים וכו'. עשרה רעבון באו לעולם אחד בימי אדם (סס ג) ארורה האדמה בעבורך אחד בימי למך (סס ה) מן האדמה אשר אררה יי אחד בימי אברהם (סס יג) וירד אברהם מצרימה אחד בימי יצחק (סס כו) ויהי רעב מלבד הרעב הראשון א' בימי יעקב (סס מד) כי זה שנתים הרעב א' בימי שפוט השופטים (ססס ח) ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ אחד בימי דוד (ס"ג כה) ויהי רעב בימי דוד אחד בימי אליהו (מ"א יח) היי ארתי ישראל אשר עמדתו לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר וכו' אחד בימי אלישע (מ"ג ז) ויהי רעב גדול בשמרון אחד שהוא מחנגל ובא לעולם לעתיד לבא (עמוס ה) לא רעב ללחם ולא צמא למים וכו'. רעב שבא בימי אליהו רעב של בצורת היה שנה עבדה שנה לא עבדה רעב שבא בימי אלישע רעב של מהומה היה (מ"ג ד) עד היות ראש חמור בשמונים כסף וכו'. רב הונא ורב ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק עיקר אוונתיאה שלו לא היה ראוי להיות (ו) אלא בימי שאול אלא ע"י שהיה שאול גרופית של שקמה גלגלו הקב"ה והביאו בימי דוד סתלא אמר שילא חסא (ז) ויוחנא משתלמא כך כולן לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם גבורים. רבי דרוסתו ורבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק לזגג שהיה בידו קופה מליאה כוסות דיטריטון וכשהיה מבקש לתלות את קופתו היה מביא יתר ותוקעה ונתלה בה ואח"כ תולה קופתו כך כולן לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם גבורים שהן (ח) יכולין לעמוד (בחסד כיוצא) בו רבי ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא (מיכה י) האזכה במאזני רשע וכו' אפשר דוד שמדותו של שקר זוכה ובכיס אבני מרמה א"ר שאול לר' בצלאל מה דכתיב (כופע ז) כי זנתה אמם וגו' אפשר ששרה אמנו זונה הייתה א"ל ח"ו אלא אימתי דברי תורה מתבזין בפני ע"ה בשעה שבעליהן מבזין אותן את רבי יעקב בר אבדימי ועבדה שמועה אימתי ד"ת נעשין כזונות בפני ע"ה בשעה שבעליהן מבזין אותן ר' יוחנן מיייתי לה מהבא (קבלה ח) וחכמת המסכן בזוי וכו' חכמתו של ר"ע שהיה מסכן בזויה היתה אלא מהו מסכן מי שהוא בזוי בדבריו כגון זקן יושב ודורש לא תטה משפט והוא כמה משפט לא תכיר פנים והוא מכיר פנים לא תקח שוחד והוא לוקח שוחד כך אלמנה ויתום לא תענון והוא מענה אותם. שמשון הלך אחר עיניו שנאמר (סופטים יד) אותה קח לי כי היא ישרה בעיני והוא שפט את ישראל עשרים שנה (סס טז) גרעון עבד ע"ז שנאמר (סס ח) ויעש אותו גרעון לאפור וגו' ויוזנו כל ישראל אחריו (סס) והוא שפט את ישראל ארבעים שנה הוי שאין לך מסכן גדול מזה אוי לדין שמכיר פנים במשפט. ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחרי שנה מהו אחרי שנה מלמד שהיו שלש שנים רצופות. (ט) ויבקש דוד את פני י"י אמר דוד צאו וראו שמא יש בכס בני אדם שהן עובדין ע"ז שאין השמים נעצרים אלא בעון ישראל שהן עובדין ע"ז הה"ד (דברים י"ב) השמרו לכם מן יפתה לבבכם וגו' וחרה אף י"י בכס ועצה את השמים וגו' יצאו ובקשו ולא מצאו. אמר שמא גלוי עריות ביניכם דכתיב ותחניפי ארץ בהזנותך וכו' ואומר (ירמיה ג) וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצה אשה זונה היה לך וכו' יצאו ובקשו ולא מצאו. אמר להם שמא שפיכות דמים ביניכם דכתיב (מלכה לה) ולא תחניפו את הארץ וכו' יצאו ובקשו ולא מצאו אמר להן שמא אין מעשרין מעשרותיהן כתקונן שבעון מעשרות הגשמים נעצרין דכתיב (מלאכי ג) הביאו (י) את כל המעשר וגו' יצאו ובקשו ולא מצאו מכאן ואילך אמר דוד אין הרבך תלוי אלא בי התחיל שואל באורים ותומים הה"ד ויבקש דוד את פני י"י אר"ש בן לקיש ששאל באורים ותומים א"ר אלעזר טעמיה דר"ש בן לקיש אתיא פני פני כתיב הכא ויבקש דוד את פני י"י וכתיב

פירוש מהר"י כהן

(1) בימי שאול סי' עיקר מקומו ומלנוכסו בימי שאול כי רש"י וספרון פירסוהו לשון מחשבה וחוק וכו' הוא ענין זה וכמבין כדדרשין לקמן שחטא שאול ביה רעב זה של ויהי רעב בימי דוד סכסוב כחן (שמואל ב'). כ"א מסוס דסמין ליה סכפ בשסוק שלאחריו כתיב אל שאול ואל בית סדמים לכן היה רצונו הרעב בימי אלא ע"י שסוס הוא נטיעה ושורש של אילן סרק כלומר שאין בכחו לעמוד מטניו כללמקן זכולן לא כחו וכו' אלא בימי בני אדם גבורים לכן נמשך ונתחבר עד בימי דוד ועיין סחלת מדרש רוח ועיין כנרשית רכס סוף סרסס כ"ס: (ז) ויוחנא משתלמא סי' משל הוא שאומרין על דרך טוביה חסא וזיגוד מינגוד: (ח) יכולין לעמוד כסה מכאן ועד סוף הענין לקמן כלו קמטונים בחילוף' והיסוד ויחזור ועיין עליו סחלת מדרש רוח סס הוא נכון על כן לא תיקנתי סס: (ט) ויבקש דוד כל ענין זה ע"ד סוף ספרסס ג"כ מקולקל סרסס קחנו לעיניך במדרש נשא רכס: (י) את כל המעשר וגו' סי' וכתיב במרים והריקותי לכם ברכה וגו' מלאכי

התם (נמדנר כז) ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני י"י. אמר לו הקב"ה דוד מוצל אתה אלא אל שאל שלא עשיתם חסד עמו ואל בית הדמים על אשר הכוה (יא) את הנבעונים באותה שעה אמר דוד וכי (יב) בשביל הגרים עשה הקב"ה לעבו כך אמר לו הקב"ה אם נרחיק אתה את הרחוקים סופך לרחק את הקרובים צא ולמד מיהושע רבך שבשעה שאמרו הנבעונים (יחוסע י) עלה אלינו מהרה והושיעה לנו ועזרנו וכו' באותה שעה אמר יהושע וכי בשביל הגרים הללו אנו נטרוחין על הציבור אמר לו הקב"ה אם מרחיק אתה הרחוקים סופך לרחק את הקרובים צא ולמד (יג) מטעך מהיכן הוא הה"ד (נלפסיס מו) ויודר ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטיפרע וכו' וכתוב (נמדנר יג) למטה אפרים הושע בן נון. מיד ויאמר דוד מה אעשה וכו' יונתן לנו שבעה אנשים מבניו וכו' ויהמול המלך על כפיבושת וכו'. על שהיה בן תורה נתפלל עליו העבירו לפני מזבח ולא קלטו היינו דכתיב (מכליס נז) אקרא לאלהים עליון ראל גומר עלי שהסכים הקב"ה על ידו ויקח המלך את שני בני רצפה וכו' ויתנם ביד הנבעונים (יד) ויוקיעום וכו' מלמד שהיו תלויים שבעה חדשים (טו) ממוצאי יו"ט הראשון של פסח (טז) עד יום טוב האחרון של חג. ותקח רצפה בת איה את השק וגו' מהו אל הצור אמר רב הושעיא שהיתה אומרת עליהם הצור תמים פעלו וכו' (דנכיס לז) ר' אחא בר זבינא אמר בשם רבי הושעיא גדול הוא קידוש השם מחלול השם בחלול השם כתיב (פס כח) לא תלין נבלתו על העץ וכו' כי קללת אלהים וכו' ובקידוש השם מתחלת קציר עד נתך מים עליהם משישה עשר בניסן עד שבעה עשר במרחשון עד נתך מים עליהם מן השמים וכו' והיו אומות העולם רואים אותם ואומרים תורתן של אלו פלסתר הוא כתיב בתורתן לא תלין נבלתו על העץ ואלו תלויים שבעה חדשים כתיב בתורה אין דנין שנים ביום אחד ואלו ויפלו שבעתם יחד [חסר יוד זה כפיבושת בן יהונתן שניצול שהיה חסר] כתיב בתורה (פס כד) לא יוכתו אבות על בנים וכו' ואלו מתים בעון אבותם. אמרו להם ישראל אבותיהם של אלו המיתו את אלו אמרו להן וכי מה טיבן של אלו אמרו להן אלו הגרים שנתגירו בימי יהושע אמרו להם וכי בשביל הגרים הגרורים הארורים הללו עשה הקב"ה כך אמרו אין אלוה כאלהיכם ואין אומה כאומה זו אין לנו לדבק אלא באומה זו שאלהיהם גדול מכל האלהים הה"ד (פמות יח) כי גדול י"י מכל האלהים מיד נתגירו מאומות העולם מאה וחמשים אלף (יז) הה"ד (ד"ה כג) ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל אחרי הספר אשר ספרם דוד אביו וימצאו מאה וחמשים אלף וכו' ויעש מהם (יח) שבעים אלף סבל ושמונים אלף חצב בהר. וכל כך למה להודיע שבחו של מי שאמר והיה העולם שהוא מקרב את הרחוקים ושמת לרחוקים כבקרובים ומקדים שלום לרחוק יותר מן הקרוב הה"ד (ישפיה נז) בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב וכו' :

שלת דוד וקראן אמר להם מה לכם ולבית שאור אמרין על שהמית מהן שבעה אנשים שני חטבי עצים ושני שאבי מים וחון וסופר ושמש יוחן לנו שבעה אנשים מבניו וכו' אמר להון ומה הנייה אית לכוון ואינן מתקטלין סבו לכוון דהב וכסף והן אמרין אין לנו כסף וזהב (יט) עם שאל ועם ביתו (כ) פלגון ונסבין חד חד. אמר דלמא יתפייסון ולא אתפייסו באותה שעה אמר דוד שלש מדות טובות נתן הקב"ה לישראל רחמנין ביישנין גומרי חסדים דכתיב (דנכיס יג) וגתן לך רחמים וכו' ואלו אין בהם אחת מכל אלו ועמד ורחקן והנבעונים לא מבני ישראל המה וכו'. אף עזרא ריחקן (נממיה יא) והנתיני' יושבים בעפל ואף לעתיד לבא הקב"ה מרחקם (יחזקאל מח) והעובר העיר יעבדוהו וכו'. כתיב ונתן לך רחמים וכו' היינו רחמנין ביישנין (פמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבגתי תחטאו והסיבן לביישן שאינו חוטא וכל מי שאין לו בושת פנים דבר ברי שלא עמדו אבותיו על הר סיני וגומלי חסדים בנין (דנכיס ז) ושמר י"י אלהיך לך את הברי' ואת החסד וגו' :

פרשה כט איה חסדיך הראשונים אדני נשבעת לדוד באמונתך כתיב ואלה דברי דוד האחרונים

פירוש מהר"י כהן
 מלאכי ג' : (יא) את הנבעונים פיין כרש"י כפסוק על שאלו : (יב) כשכיל הגרים פי' כשכיל הנבעונים : (יג) סספון מהיכן הוא פי' מהיכן יכושע עלמנו נולד שכרי גס הוא מגרים בא מנת פוטיפרע : (יד) ויוקיעום וגו' פי' וכתיב אחר כך וחסכו אל סנור מחלפת קציר עד ניסך מים וגו' מלמד שהיו תלויים וכו' מלא נתנו לקבורה כל שנעט חדשים : (טו) תמונאי יום טוב הראשון של פסח פי' שהוא תהלת קציר שעורב ועיין בכל כרש"י סס כפסוק : (טז) עד י"ט האחרון של חג פי' סזבו ומן ניסך מים מן כשמים : (יז) כדא הוא דכתיב פי' שאמרו גס הם כמו שכתוב ביהוה שכל להפגיו : (יח) שנעים חלף פי' כדכתיב סס חקף אחר כך כפסוק שלאחריו : (יט) עם שאל ועם ביתו פי' כמו שכתוב סס : (כ) פלגון ונסבון חד חד פי' נתן להם לחון חכמים אחד אחד שמת יתפייסו כפסוק :
 (א) לדוד באמונתך חסדים פי' וסוכא כחן מפני שהוא מכוון סענין שלעולם לכל הגלוים נשבע לו לכניס כרופה כעניינו על

האחרונים הראשונים איכן הם (ב) תחלת עשייה אלא מחלה השירה לשעבר ר' ברכיה ורבי אבא בר כהנא בשם רבי אליעזר פהר לה (ג) בויסע משה את ישראל מים סוף (טמות סו) כיון שעלו ישראל מים סוף אל משה תחלת עשייה אלא שמחלה השירה לשעבר ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא (ד) לאחר שירה כתיב (סופטים ו) ויעשו בני ישראל הרע בעיני יי ודפני השירה כתיב (סס ד) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יי תחלת עשייה אלא השירה מחלה לשעבר, נאום דוד בן ישי (ה) אונינם בן אונינם נאום הגבר הוקם על על שקיים עולה של תורה (ו) כעולה של מלכות ונעים זמירות ישראל רבי הונא מי מנעים זמירות ישראל דוד בן ישי. אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל וכו' צריק מושל בי את מוצא מה שהקב"ה עושה (ז) הצדיק עושה הקב"ה כחיה מתים ואליהו מהיה מתים הקב"ה עוצר גשמים ואליהו עוצר גשמים. הקב"ה סמתיק את הסרים ומשה המתיק מרים במרים. וכאור בקר יזרח שמש (ח) אין אנו יודעין וכאור בקר יזרח שמש אלא כשיאיר הקב"ה בוקרו של משיח יזרח שמש דכתיב ב' (מהלים פט) וכסאו כשמש נגדי. בקר לא עבות זה משיח ד"א בקר לא עבות שלא בא בזכות אבות בזכות מי הוא בא בזכותה של תורה הה"ד כי לא כן ביתי עם אל כי ברית עולם שם לי וכו' ערוכה בכל בבבל ושמורה במדי כי כל ישעי וכל חפץ (כיון) כי לא יצטיח באדום ואיש יגע בהם וכו' שרוף ישרפו בשבת זו מנהדרי גדולה של לשבת הגוית :

פרשה ל הצילני מרמים אלהים אלהי תשועתי תרנן לשוני צדקתך (מהלים נ"א) הצילני

(א) מדמו של אוריה וכו' מתוך כך. ויוסף אף יי לחרות בישראל ויסת את דוד כו' ויאמר למלאך המשחית רב וגו' א"ר שמואל בר נחמן רמזו שהמות שולט בו כד"א (דברים ג) רב דך ויאמר יואב אל המלך וחסף יי אלהיך על העם כהם וכהם מאה פעמים מאה מאתים (ג) ארבע מאות א"ר לוי בתוך שנים עשר חודש באו ברכותיו של יואב א"ר אליעזר בן יעקב ברכותיו של משה אין להם קצבה (סס א) יי אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם (ד) כאשר דבר לכם. ויהוה דבר המלך על יואב ועל שרי החיל וגו' אמר לו או אני מלך ואת שר הצבא או את מלך ואני שר הצבא. ויבאו הנלעדה גרש ואל ארץ תחתים חדשי בית ירוז ויבאו דנה יען פניים א"ר יוחנן וכי דנה יען אלא בנימין נכנס בעשרה ומתברך בשלשים וחמשה אלף ודן נכנס בצלמניתו אצל אביו ומתברך בששים ושנים אלף. ויבאו מבצרה צר תלליה רצור. ויתן יואב את מספר ספקד העם אל המלך ותהי ישראל כיון שנמנו תשש כהם כנקבה: הכא את אמר ותהי ישראל שמנה מאות אלף איש ולהקן את אמר. (ד"ס א כח) ויהיו כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש אמר מעתה שני פתקין עשה יואב אחר מרובה ואחר: מועט אמר אם מקבל את המועט אין אני נותן לו את המרובה :

פרשה לא יבא גר אל דוד ויאמר לו התבא לך שבע שנים רעב בארצך ואם שלשה חדשים: נוסך לפני צריך והוא רודפך ואם היות שלשת ימים דבר בארצך ועתה דע: וראה. מה אשיב שולחי דבר נתחשב דוד בפני עצמו ואמר אם בורר אני

פירוש סהר"י בהן

של כי לא כן כיון עם אל כי צרות עולם סס לו ככתוב נאלם דברי דוד האחרונים שגרשם כאן לקמן : (ב) תחלת עשייה עיין בילקוט שופטים רמז ס' וכיחוד הדבר כי הוי קרא אחר השירה שאמר דוד סמוך חקף מקשה מה אומר האחרונים איכן הלכו ענייני הראשונים כלומר מה שחטא עד כה להיכן הלכו. וכי עשה כו' נעשה אלא זה מורה לנו ככתוב באומרו ואלס וגו' האחרונים לומר עניינו אלו דוקא קיימים מכלן והללם וכל הראשונים נעלו כי נשירה זו נמחלו לו כל שעברו שכל שנעשה לו גם ושר שירה נעשה כיום חדשה וכו' תחלת עשייה כלומר וכי עכשיו כו' נעשה אלא כשירה מחלה לו כל עונותיו וכחמת עשה נעשה כיום חדשה וכן כל תחלת עשייתו שמכיל כמתמיה סס ומתוך חין ככי נמי מחלם כשירה וכו' וכן לומר אל בשירה על הים שלכן כתיב חקף אחרים ויסע משה וגו' שהסיפן מעונותיהם ואמר להם עשה לכם בחמת תחלת עשייה וכן לענין שירה דבורה ונרק כשופטים ה' שלכן נשחנה חקף אחר השירה לכתוב ויעשו בני ישראל כרע וגו' ולא ויוסיפו כלפי ששירה ככל מקום לומר מהשירה: ואליך לא נחשבו להם הראשונות עוד עד שיגזל אחר כך לשון וחסיוסו נעשוקם רעה: (ג) בויסע משה פי' כמו שדרשו ז"ל ויסע ססיעס מעונותיהם: (ד) לאמר שירה פי' כשירה של דבורה ונרק: (ס) אונינוס בן אונינוס נוסחא אחרת אכנינוס בן אכנינוס וסענין אחד לשון מיוחס כלשון יין עיין בערוך ערך אונינוס: (ז) כפולס כל מלכות פי' עם עול מלכות ועיין בילקוט: (ז) כצדיק מושל עיין בילקוט כל זה סענין: (ח) אין אנו יודעין פי' נקמיה :

(א) מדמו של אוריה וכו' הכל כדלפיל פרשה כ"ט וכו' וכשלו כאן מפני שאותן שנשלו כאן מתחת שמנה אותם ככתוב נענין ויכת את דוד וגו' כו' הוא הדבר הרמזו באומרו לפיל מדמו של ישראל: (ב) רב דך פי' כי באומרו לך רמז לו לסמלך שנס כו' יגלוט סמות: (ג) ארבע מאות פי' זהו כהם וככה סיכסיל המספר על עצמו פעמים דכיון שמאה יהיו מאותם שהוא ככל אחד ואחד וכשלו עוד להיות ד' מאות ככה ויהי מאה פעמים דכיון שיהיו כל מאה מ' אלף: (ד) כהמר דבר לכס עיין זה כפרשת דברים רכס :

אני הרב עכשיו יהיו כל ישראל אומרים מה אכפת לו לבן ישי הוא בושח על גבוריו ואם בורר אני רעב עכשיו יהיו כל ישראל אומרים מה אכפת לו לבן ישי הוא בושח על אוצרותיו נברור דבר שהכל שוין בו. ד"א אם בורר אני הרב אין הרב בלא רעב אם אני בורר רעב אין רעב בלא הרב ד"א אם בורר אני הרב עכשיו יהיו כל ישראל תפוסו הרב בדרכים אם בורר אני רעב עכשיו יהיו כל ישראל תפושו רעב בדרכים נבור דבר שהכל שוין בו. ויש אומרים גר דמו ועתה דע וראה מה אשיב שולחי דבר דבר. ויאמר דוד אל גר צר לי מאוד וכו' תני ר"ש בן יוחאי למה היה דומה דוד באותה שעה לתורה שנשה למיתה אמרו ליה אן את בעי נתנינך גבי אביך או גבי אמך אמר להם ווי לכון לאודנין דהכדין שמעי אעפ"כ אומר אצל אבי טב לי כך ויאמר דוד אל גר צר לי מאוד וגו'. ויתן י"י דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד. האנא ר"ש בן יוחאי (א) שלשים ושש שעות של פורעניות נגור עליהם באותה שעה ועמדו פרקליטין גדולין ובטלו אותן (ב) אלו שבעת ימי השבת ושמנה ימי מילה וחמשה ספרי תורה וזכות שלשה אבות ונשתיירו שם שלש עשרה שעות מי בשאן תרו אמוראין חד אמר זכות שנים עשר שבטים וחורנא אמר זכות עשרת הדברות ושני לוחות נשתיירה שם שעה אחת. ויתן י"י דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד רבי חייא רבה אמר משחיטת התמיד ועד זריקת דמו. רבי שמואל בר נחמן אמר משחזק דמו ועד שתנין החמה. ורבנין אמרין משתנין החמה עד שיתמלא כל הגלגל בו. וראה כמה אוכלסין נפלו מהן. אילו היתה שעה שלימה עאכ"ו: וישלח ידו הכלאך אל ירושלים לשחתה המשחית בעם רב. אמרו אותו היום סת אבישי בן צרויה. ויאמר למלאך המשחית בעם רב. רב הוא (ג) משכונא נבך. ויבא גר אל דוד ויאמר לו עלה הקם מזבח וגו'. למה היה דוד דומה באותה שעה לאחד שהיה מכה את בנו ולא היה יורע בשל מה הוא מכהו. באחרונה אמר לו דע על דבר פלוני הביתך. כך כל אותן האוכלסים שנפלו לא נפלו אלא ע"י שרא תבעו מבנין בית המקדש. והרי דברים ק"ו ומה אלו שלא בבנין בהמ"ק כך. אנו עאכ"ו. לפיכך התקינו הנביאים הראשונים ישראל מתפללין שלשה פעמים בכל יום אומרים השב שכינתך לציון וסדר עבודתך לירושלים עירך:

פרשה לב ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים. תני ר"ש בן יוחאי

כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים וכתוב אחד אומר (ד"ס א כה) ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות. אלא אמור מעתה חמשים שקלים מכל שבט ושבט הרי שש מאות שקלים. רבי אומר בשם ר' אבא יוסי בן דרוסאי כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן וגו'. וכתוב אחד אומר ויתן דוד לארנן במקום וגו'. אלא מקום המזבח בחמשים. הגורן בשש מאות שקל. א"ר אלעזר בן שמוע אנא לא שמעתה מפוסיה דאבא. חבריא שמעונה מפוכא דאבא (א) ויתן דוד לארנן וגו'. אבל הבקר לעולה והמוריגים. וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים. ויבן דוד שם (ב) מזבח וגו'. ויעתר יי לארץ וגו' א"ר תנחומא ורב ביבי בשם ר"א בן יעקב נמשלו ישראל בחול. מה החול הזה את חסר בו. גומא מבערב בשחרית את מוצא אותה שנתמלאה מאיליה. כך כל אותן האוכלסין שנפלו בימי דוד נתמלאו בימי שלמה הה"ד (מלכים א) יהודה וישראל רבים בחול אשר על שפת הים וגו'. א"ר יהודה בר סימון אנא לא שמעתה מפוסיה דאבא חבריא אינון שמעונה מפוסיה דאבא ויעתר יי לארץ ותעצר המנפה מעל ישראל (נראה מו) כל הנפש הבאה ליעקב (ג) מצרימה וגו' ובני יוסף אשר יודו לו במצרים ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן ראית מיטיך אדם נותן לחבירו ששים וששה וחוזר ונותן לו אף שלשה והוא מונה אותן שבעים. אלא זו יוכבד שהורתה בדרך ולירתה בין החומות והוא מונה אותה שנאמר (נמדנר כו) ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים. ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן למוד הוא הקב"ה שהוא מונה את השבט הזה עד שהוא במעי אמו הה"ד (ד"ס א כה) לידותון בני ידותן גדליהו צרי ישעיהו חשביהו ומתתיהו ששה. בפרט חמשה ובכלל ששה אלא זה שמעי שמנאו הקב"ה עד שהוא במעי אמו. ואם יאמר לך אדם העשירי שמעי. אמור לו עשירי לדוכן. ויש אומרים

בן פירוש מהר"י כהן
 (א) שלשום ושא שעות ס' לפחות שהיו כתיב ואם היום שלשת ימים דבר כאלהך כרי אף אם נצטרף ימים מצט כלי לילות כרי כן ל"ז שעות: (ב) אלו שנעה ימים ס' אלו כן ספרקלוטין זכות שנת וכו': (ג) משכונא דגבך פיין כל זה נפרק כנראה:
 (א) ויתן דוד לארנן וגו' ס' בעד המקום נתן לו כל כך: (ב) מזבח לוי וגו' ס' כתיב בתרוס ויעתר יי לארץ על זה קאמר רבי תנחומא יכו': (ג) מצרימה וגו' כל זה הוא בויגש רבה ומשם תנין:

בן דן השלים עמם. בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב (כלאפי' מו) ובן דן חושים בני דן הושים הה"ד ויבאו הגלעדה ואל ארץ תחתים, חדשי ויבאו דנה יען וסביב אל צדון ויבאו הגלעדה. גרש ארץ תחתים חדשי בית ירח דנה פניים. דנה יען מדה כנגד מדה. דן נכנס בצלמוניתו אצל אביו ומתברך בשבעים אלף. ובנימין נכנס בעשרה ומתברך בארבעים אלף. ויש אומרים סרה בת אשר השלימה עמהן שנאמר (ט"ז כ) ותקרא (ד) אשה חכמה וגו' ויקרב אליה אמרה ליה (ה) קצור את ולית את לפום שמך ותאמר לאמר דבר ידברו בראשונה אין את בן תורה ואין דוד בן תורה וכן התמו על כן תמו דברי תורה לא כן כתיב (דברים כ) כי תקרב אל עיר וגו' שמא למלחמה כתיב אמר לה ואת מאן אמרה ליה אנכי שלומי אמוני ישראל אני שהשלמתי מניינם של ישראל במצרים אני היא שהשלמתי נאמן דנאמן (ז) יוסף למשה מה אתה מבקש להמית עיר ולא עוד אלא שאני אם בישראל למה תבלע נחלת י"י מיר ויען יואב ויאמר חלילה חלילה לי שני פעמים אלא חלילה ליואב חלילה לדוד חלילה לדוד חלילה למלכותו אלא לא כן הדבר כי איש מהר אפרים שבע בן בכרי שמו נשא ירו במלך ברוד אם במלך למה ברוד ואם ברוד למה במלך. רביעזריה בשם רבי יהודה בר' סימון, ללמדך שכל מי שמעמיד פניו במלך כאילו העמיד פניו בתלמידיו חכמים עאכ"ז שהיה דוד מלך ישראל ות"ח. א"ר יודן כל המעין פניו במלך כאלו מעין פניו בשכינה שני נשא ירו במלך ברוד. במלך זה מס"ה הקב"ה ואח"כ ברוד זה דוד מלך ישראל. תנו אותו לברוד ותאמר הנה ראשו מושלך אליך וגו' (ח) ומנן הוה ידעה אלא אמרה כל מאן דמחצף אפיה במלכות בית דוד מרים הוא רישיה מן לעיל מיר ותבא האשה אל כל העם בחכמתה. ומה היתה חכמתה דאמרה להון לית אתון שמעון ברוד הירא אומה קמת בהון או הירא הוא מלכות קמת קדמיהון אמרין לה ומה בעי אמרה להון אלף גוברין הוא בעי לא טב לבון לכיתון אלף גוברין ולא למחרב מדינתכון. אמרו לה כל בר נש ובר נש יהיב לפום כה דאית ליה. אמרה להון אנא אזלא ומפייס ליה דלמא (ט) הוא שביק צבחר עבדת גרמה אזלה ואתת אמרה להון חמש מאה גברין הוא בעי לא טב למיתון ליה חמש מאה גברין ולא למחרב מדינתכון עתדין ליה חמש מאה גברין אמרה אנא אזלא ומפייסא ליה דלמא הוא שביק ציבחר עבדת גרמה אזלה ואתיא אמרה להון חר גבר הוא בעי מנכון אמרין לה אי טב קרתה הוא אנן יהבין יתיה ליה. אמרה להון אכסנאי הוא ושבע בן בכרי שמו מיר עמדו כל העם ויכרתו את ראש שבע בן בכרי וישליכו אל יואב וגו'. א"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן מפני מה זכו מדרכי ואסתר ליעשות נם זה ער ידם מפני אשתו של שמעי אם אביהם שהצילה שני צדיקים מן ההריגה ואלו הן אחימעץ ויונתן בשעה שרדפו עבדי אבשלום אחריהם רצו והכניסו לביתו של שמעי מה עשתה אותה הצדקת הכניסה אותם בתוך הבאר ופירעה את עצמה וישבה על פי הבאר כדי שתציל את שני הצדיקים כן המיתה כיון שנכנסו עבדי אבשלום וראו אותה שהיא ספורעת חזרו לאחוריהם אמרו אפשר שני צדיקים חבויין בתוך הבאר ואשה חשובה כזו ספורעת עליה מנא לך דהכי כתיב (שמואל ב' י"ז) ותקח האשה ותפרוש את המסך על פי הבאר ותשטח עליו הריפות מהו ותשטח עליו הריפות שחדרפה וניוולה את עצמה כדי שתציל את שני הצדיקים מן המיתה אמר לה הקב"ה הואיל ובזית את עצמך על שני הצדיקים הללו אני אוציא ממך שני צדיקים שיעמדו בפרצותיהן של ישראל ובשבילן (י) אני מציד את ישראל מן ההריגה. ערב ט"ב כל אותן השנים שהיו ישראל במדבר היה כרוז יוצא מלפני משה ומכריז הכל ילכו לחפור והלך כל אחד וא' וחפר קבר לעצמו והיה לן בה למחר היה מכריז יוצא ומכריז יבדלו החיים מן המתים והיו עומדין ומוציאין עצמם חסרים ט"ו אלף בפרוטרוט עד שחפרו שש מאות אלף ובשנת הארבעים האחרון (יא) גם בן עשו בן ועמדו כולן כיון שראו שעמדו כולן גתיראו ואמרו שמא

טעינו

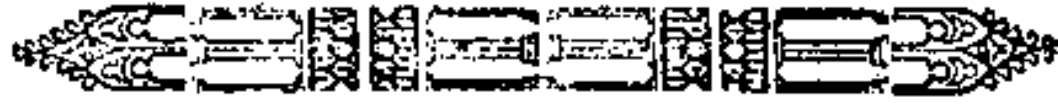
פירוש מהר"י בהן

(ד) אשה חכמה וגו' פיין כרש"י שם : (ה) קצור פי' קצר דעת אחס ואין אחס כזו סורחת שמך שקראו שמך יושב בשנת חכמתי ופיין בילקוט סימן קכ"ב : (ו) כי תקרב אל עיר וגו' פירוש וכתיב וקראת אליה לשלום וכו' וקראת אליה גולתמה כתיב : (ז) יוסף למשה פירוש כשביקש ארוננו של יוסף : (ח) ומנן הוה ידעה פירוש מסיכא הוה ידעה אזלו שבע בן בכרי עד שהלכס וכרסה ראשו והשליכתו בעד הסומה ליואב ועשתה כזו שלום לעיר אלא אמרם וכו' מרים הוא רישיה וכו' כלומר ויהיו בכל מצדיקין בו וכדמפרש וכולן חכמתה : (ט) שנק' ציבחר ט"ו שמה יתיה לכם ממספר זס מ"ט עשתה עלמה כאלו סולכת אל יואב וחזרה ואמרה : (י) אני מציד את ישראל פירוש שהיו מדרכי ואסתר מכוני כיון והמן כל לכרוג ולחבר את כל היסודים : (יא) גם בן עשו כן זה הענין מקושר לשלפניו מלך המגפה פהיתם גם כל בן לומן קצר ט"ו אלף האשר לעיל מיירי פמנסה הגדולה שפיסה כימי דוד כשעה אחת כנ"ל

טעינו בחשבון החודש תורו בליל עשירי ולנו כל א' וא' בקברו למחר עמדו כולן עוד חזרו כליל אחד עשר וכן בשנים עשר וכן בשלשה עשר וכן בארבעה עשר וכן בחמשה עשר באב וכיון שראו שאין אחד מהם מת ידעו שבטלה הגזרה ועשאוהו יום טוב וכך שנו חכמים לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים וכו' :

פי' מהר"י בהן

כנ"ל ופרשה זו סאחרונה מיירי איך שנעלם על ידי גורן אכונה ומוכת הסוף והקרבתו גם יום הכפורים מה שהיה להם כל כך יום טוב גדול זה היה מטעם שבו נסתלק מקדש ראשון כדאיתא במדרש ובגמ' שזהו כוונת וכו' דמסיים הכא כזה נקושר אלמעלה דמיירי במקום המקדש וקנייתו ונא לסיים בזה בעונה :

תם ונשלם שבה לאל בורא עולם